

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTORIA

JAMES R. KELLY

LES ELECCIONS MUNICIPALS I PARLAMENTARIES ALS DISTRICTES DE
BARCELONA 1910-1923

Tesina de llicenciatura

Dirigeix: Dr. Emili Giralt i
Raventós.

Presenta: James Ronald Kelly.

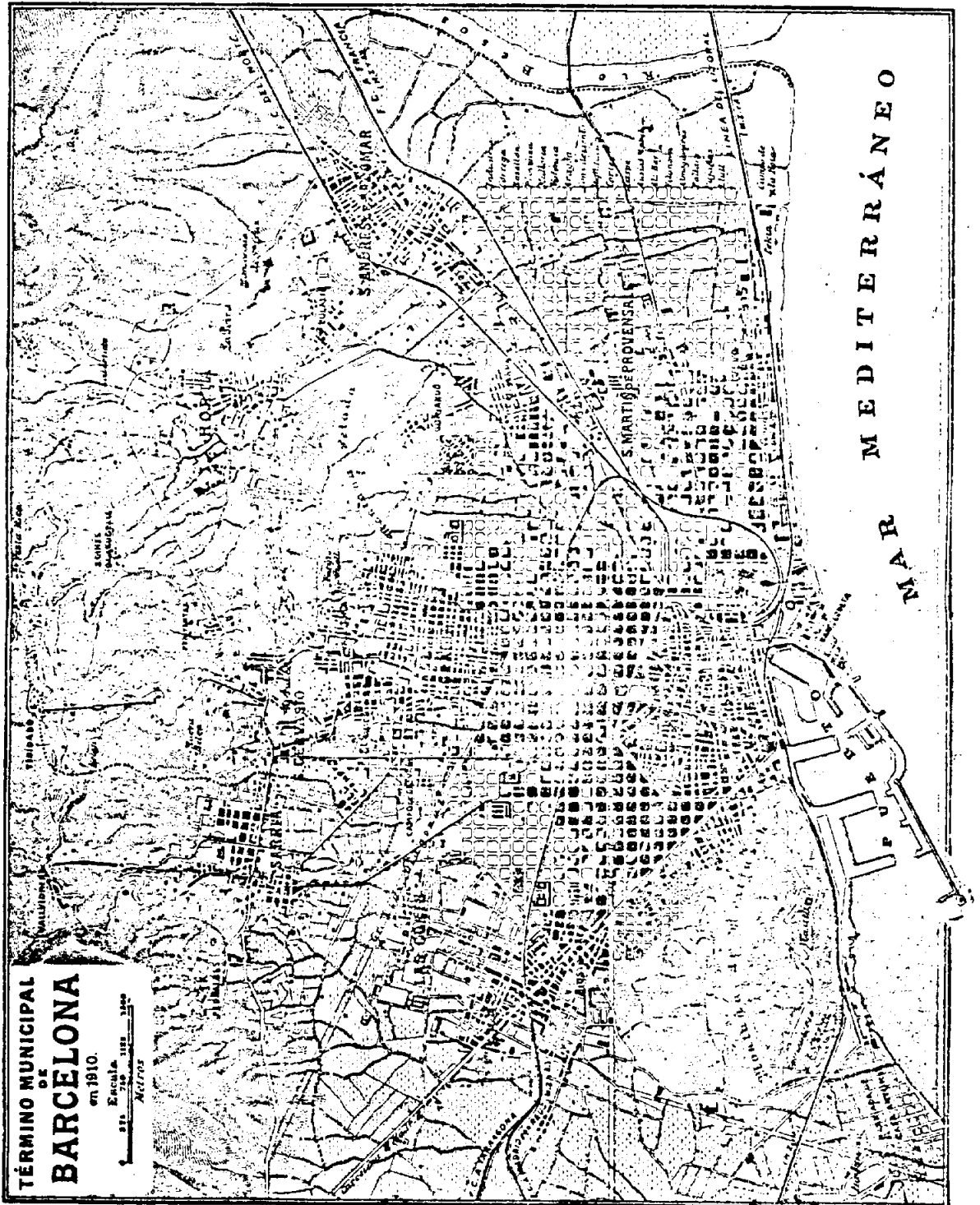
juny de 1980

INDEX

Liminar	2
Capítol Primer: El marc urbà i social de les eleccions a Barcelona; la ciutat de Barcelona i els seus districtes en el primer quart del segle vint.....	4
A)El creixement de la ciutat.....	4
B)La divisió social de Barcelona.....	6
Notes al capítol primer.....	9
Capítol Segon: Les eleccions a Barcelona 1910-1923.....	13
A)Els estudis electorals a l'estat espanyol.....	13
B)Estudis electorals sobre Barcelona.....	14
C)La llei electoral de 1907 i el sufragi.....	17
D)La distribució dels electors a la ciutat de Barcelona per districtes.....	19
E)La condició social dels electors a Barcelona.....	22
F)El sistema electoral a l'estat espanyol i a Barcelona.....	25
G)El mètode usat per a calcular les taules.....	29
H.1)Les eleccions a Barcelona abans del 1910.....	30
H.2)Les eleccions del 1910.....	39
H.3)Les eleccions del 1911.....	42
H.4)Les eleccions del 1913.....	47
H.5)Les eleccions del 1914.....	52
H.6)Les eleccions del 1915.....	56
H.7)Les eleccions del 1916.....	60
H.8)Les eleccions del 1917.....	64
H.9)Les eleccions del 1918.....	72

H.I0)Les eleccions del 1919.....	77
H.II)Les eleccions del 1920.....	81
H.I2)Les eleccions 1921-1923.....	87
Notes al capítol segon.....	92
Capítol tercer:Conclusions.....	I08
A)La participació electoral.....	I08
B)Un intent de trencar el motlle de la restauració? El nou partit obrer de Layret.....	III
Notes al capítol tercer.....	II5
Apèndix.....	II6
Bibliogràfia.....	I7I

Mapa I: Barcelona en 1910 (de l'Anuario Estadístico, 1910).

LIMINAR

Aquest estudi té com a objecte la recopilació i anàlisi numèrica de les eleccions municipals i a Corts als districtes de la ciutat de Barcelona durant el període de 1910 a 1923. Fins ara, per raons que estudiem més endavant, aquesta tasca no s'havia dut a terme, desproveïnt així als historiadors d'unes dades imprescindibles per a l'interpretació dels esdeveniments polítics i socials a la ciutat i al marc més ampli de Catalunya i l'Estat espanyol d'aquesta època.

Com que estic fent recerques per a un estudi global sobre l'actuació política i social de la classe obrera barcelonina en els diferents barris de Barcelona des de 1910 a 1923, he hagut d'emprendre la tasca de recopilació de les dades electorals de la ciutat durant aquests anys, i m'ha semblat útil d'oferir-les ara, acompanyades d'una anàlisi dels canvis en les votacions pels partits i per districtes, que permet veure les tendències generals i, basant-me en aquesta anàlisi concreta, oferir unes interpretacions sobre els temes de l'abstencionisme obrera, el fracàs de l'intent republicà per a atreure els obrers barcelonins a la política i per tant la decadència electoral dels republicans i el progrés de la Lliga Regionalista vers l'hegemonia a la ciutat, i temporalment, a l'Estat espanyol, abans de replegar-se a Catalunya, dins el marc del caducat sistema electoral de la Restauració.

He pogut comptar amb l'ajut i assessorament de moltes persones en la realització d'aquesta tesina, en particular Emili Giralt i Raventós, Carles Carreras i Verdager, Pere Gabriel i Sirvent i Rosa Virós, tots bons amics meus que van llegir el manuscrit i

van fer valuoses observacions i suggerències. Pelai Pagés va complir la feina arduosa de repasar la versió catalana i li agraeixo de tot cor les multiples correccions que va suggerir. No cal dir, però que tots els errors de llenguatge i de exposició aquí, a més de les dades i interpretacions són exclusivament la meva responsabilitat. Agraeixo a la Fundació Jaume Bofill l'ajuda proporcionada per a la realització de la recerca. Finalment dono gràcies a Sarah Kelly qui m'ha ajudat en la tasca de reproduir les taules de dades, a més d'ajudar-me constantment.

CAPITOL PRIMER

EL MARC URBA I SOCIAL DE LES ELECCIONS A BARCELONA; LA CIUTAT I ELS SEUS DISTRICTES EN EL PRIMER QUART DEL SEGLE VINT

A)-EL CREIXEMENT DE LA CIUTAT

El desenvolupament urbà de Barcelona des dels finals del segle XVIII fou conseqüència de canvis en el mode de producció, canvis que anaven acompanyats per un creixement demogràfic modern.

En un principi la necessitat de donar allotjament a les noves masses urbanes va produir una densificació de l'antiga ciutat emmurallada, amb la substitució de la casa unifamiliar medieval amb jardí, per la casa de varios pisos, amb veïns a cada pis, segregats socialment per l'altura -el propietari solia ocupar el "principal" que era més sumptuós, i els llogaters vivien en els pisos superiors, en grau ascendent de pis i descendent de mitjans, fins als més pobres que vivien en els sobreàtics (I).

A mitjans del segle XIX la situació dins de la ciutat havia esdevingut insostenible, i es va procedir a l'enderrocament de les muralles i a la creació d'una àrea residencial nova, l'Eixample, que havia d'arribar fins als municipis independents que vorejaven l'àrea municipal i que eren degudament annexionats a finals del mateix segle. Amb el trasllat de moltes de les indústries que anteriorment havien existits al vell centre i la creació de noves indústries fora del casc antic, es va promocionar el desenvolupament dels nuclis de població de la

rodalia i així la segregació social "vertical" de la ciutat vuitcentista va passar a ser una segregació horitzontal, que dividia la ciutat en zones d'una certa homogeneïtat social, del tipus que tant irritava a certs pensadors socials de l'època:

"La cuestión previa a resolver, respecto a la habilitación de viviendas para las familias de humilde posición social, es la referente a la separación de clases dentro del término municipal. Hay opiniones opuestas y todas alegan razones, dignan de ser tenidas en cuenta; pero nosotros, en principio, somos partidarios de no alzar barreras entre los hombres. Si fatalmente existen clases sociales distintas, las diferencias deben marcarse lo menos que sea posible." (2).

Malgrat l'annexió dels municipis veïns al termini municipal, la Barcelona de principis del segle vint no era una ciutat unificada des de molts punts de vista. Com es veu en el mapa I, bona part del terme municipal no fou edificada ni urbanitzada i encara hi havien grans extensions de conreu entre els antics pobles del pla i el centre de la ciutat. Les comunicacions eren força deficientes. En els antics pobles de la rodalia, encara que el sentiment contra l'agregació que havia estat compartida per els habitants i llurs representants polítics ja havia practicament desaparegut, hi quedava encara molta consciència dels interessos locals, i la vida cultural i associativa continuava sense alteració (3).

A nivell polític l'agregació havia estat acceptada, però els partits mantenien els seus centres als barris de la ciutat i, com es mostrarà després en aquest estudi, tenien una implantació força desigual en els diferents barris. La ciutat no estaria

integrada del tot fins a la creació de la xarxa de vials comunicant centre i perifèria, de sistemes ràpids i extensos de transports de masses i de mitjans de comunicació de masses, particularment la radio (4).

Utilitzant dades majoritàriament estadístiques Riquer ha intentat crear una tipologia social de les diferents àrees de la ciutat (5). Malauradament una divisió d'aquest tipus fatalment ha de reflectir la base administrativa de les dades estadístiques disponibles, elaborades per districtes municipals. Aquestes divisions administratives, creades el 1897 amb motiu de l'agregació, eren bastant arbitràries, i no tenien en compte la realitat social de les àrees definides, les seves diferències respecte als altres districtes ni llur grau de cohesió interna (6). Com que la part més gran de les dades estadístiques sobre els districtes fou publicada a nivell global de districte, ara ens resulta impossible matitzar la divisió social de la ciutat. De totes formes els mateixos districtes municipals foren la unitat bàsica en les eleccions (els resultats a nivell de secció censal es troben en comptades ocasions), i per tant hem d'acceptar el districte com la unitat d'estudi aquí, tant per l'anàlisi social com per el electoral, malgrat les seves deficiències.

B)-LA DIVISIÓ SOCIAL DE BARCELONA

La tipologia de Borja de Riquer està basada en les dades disponibles a l'Anuario Estadístico de la Ciudad de Barcelona, publicació anual des del 1903 fins al 1919, amb un últim volum en català publicat el 1923, i dirigida per Manuel Escudé i Bartolí. Utilitzant dades d'escolarització, analfabetisme, concentració de població, defuncions per malalties epidèmiques a més de dades socioprofessionals, Riquer

defineix tres grups de districtes; la Barcelona burgesa, formada pels districtes III, IV i VI, la Barcelona petit-burgesa, formada pels districtes II, V i VIII, i la Barcelona proletària, formada pels districtes I, VII, IX i X (7). (Vegeu el mapa 2).

Sense voler entrar en uns comentaris massa detallats sobre les fonts utilitzades per Riquer i sobre aquesta tipologia, haig de dir que l'anàlisi que estic portant a terme sobre la realitat social de Barcelona 1910-1923, utilitzant les dades publicades a l'Anuario Estadístico i a altres fonts, notablement la revista "Medicina Social", m'indueix a creure que cal utilitzar les dades de l'Anuario amb molta cura, especialment les de població que segurament subestimen la població real de la ciutat en aquests anys (i per tant afecten tots els índexs produïts de les dades disponibles) (8). Com que és impossible de saber ara les dades reals, no hi ha més remei que acceptar les existents, tot i assenyalant les seves limitacions i fer almenys la correcció de treure els transeünts i els militars del cens, correcció que sembla petita però que és de força utilitat per la visió correcta d'aquells districtes on aquestes persones eren més nombroses. Vegeu les taules I i 2 a l'apèndix, on també he calculat els percentatges d'homes i dones als districtes (dades de gran interès, donat que les dones no tenien dret a votar).

Tenint en compte aquest advertiment sobre les dades de població, respecte a la meua anàlisi, em sembla que la divisió suggerida per Riquer pot ser aplicada també durant els anys 1910-1923 però amb uns canvis. El districte burgès per excel·lència continuava essent el III i el IV continuava mostrant-se més burgès que petit-burgès. Crec que caldrà considerar el districte V com un districte obrer i no com a petit-burgès, particularment si tenim en compte que aquest districte

era una zona de recepció d'immigrants a la ciutat en l'onada d'immigració que va començar en els anys de la primera guerra mundial. Dels altres districtes petit-burgesos, el II continuava igual i el VIII es un cas especial que cal considerar junt amb els districtes VII i IX, districtes obrers segons Riquer. Tots aquestes districtes, gràcies a l'arbitrarietat de la divisió municipal tenien zones fortament obrers i zones petit-burgeses dins llur terme. Aquestes barrejes sense dubte influïrien les dades socials, a més de produir, com es veurà, resultats electorals a vegades contradictoris (9). Ara bé, és molt difícil de sapiguer quin pes tenia la població obrera a cada districte en el cens electoral, i tractem d'aquest tema en el segon capítol. I això ens porta a una última observació. El procés històric en cada un dels barris que constituïen els districtes havia estat diferent i havia provocat diferents correlacions de forces polítiques a cada un; seria interessant tenir més informació sobre els dispositius de tots els partits a cada barri i districte, però en aquest moment aquesta informació no és disponible. Senyalam doncs la seva absència i esperem que futures monografies sobre els diferents barris de Barcelona tractaran d'aquest tema. Hem cregut que l'estudi que oferim aquí, encara que es restringeixi a donar els resultats electorals per a cada elecció a cada un dels districtes de Barcelona en els anys 1910-1923, pot ajudar aquesta recerca.

NOTES AL CAPITOL I

(1) Lopez Guallar, M. "Vivienda y segregación social en Barcelona 1772-1791" en CAU, Nº 19, maig-juny 1973 (Número monogràfic dedicat a "El fet urbà a Barcelona". Bohigas, O. Barcelona entre el Pla Cerdà i el barraquisme, Ba. 1964, pp. 54-57, "La Casa Urbana Vuitcentista" descriu la divisió vertical de les cases vuitcentistes i teoritza sobre el perquè l'Eixample de Barcelona no fou construïda amb cases unifamiliars d'estil nòrdic, degut segons ell, al retard relatiu de la burgesia barcelonina. Als nostres dies l'extensió universal de l'ascensor, junt amb el soroll i el fum de la circulació ha capgirat la situació anterior de segregació vertical. Ara són els rics els qui viuen als sobreàtics.

(2) Riquer, B. de. "Les Eleccions de la Solidaritat Catalana" a Recerques, 2, 1972, p.106. Vegeu també del mateix autor, "La crisis del primer tercio de siglo, 1900-1909" a CAU, Nº 19.

(3) Sobre els pobles de la rodalia i les seves característiques és imprescindible consultar Carreras i Candi, F. La Ciutat de Barcelona, Ba. s.d. A part d'aquest estudi contemporani ha hagut pocs estudis locals o monogràfics. El millor és de Sant Andreu, publicat als principis dels anys 30, Clapés i Corbera, J. Fulles històriques de Sant Andreu de Palomar (nou volums), Ba. 1930. Dels nostres dies són els estudis promoguts pel departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, de Tatjer, M. La Barceloneta del siglo XVIII al plan de la Ribera, Ba., 1973, i de Carreras, C., Hostrafranch, un barri de Barcelona, Ba., 1974, i Sants, Ba. 1980. Els 7 volums de Tots els barris de Barcelona de Fabre, J. i Huertas Clavería, J.M., Barcelona 1976-9, tracten de forma desigual la història dels barris de Barcelona, sovint restringida als anys finals del franquisme.

(4) Sobre la importància dels vials dibuixats al pla de Jaussely i en el pla General d'Urbanització de Barcelona de 1917, vegeu Roca, F. Política econòmica i territori a Catalunya 1901-1939, Ba. 1979, pps 28 i 33. L'autor senyala el desinterés aparent de crear el metro a Barcelona a la pàg. 29, i és evident que el creixement d'aquest mitjà de transport urbà era força irregular i mal planificat fins gairebé a finals dels 60. Igualment l'estudi de les mitjans de comunicació de masses està per afer, malgrat l'interés que ofereix per exemple, l'estudi de La Radio Associació de Barcelona.

(5) Riquer, Les Eleccions..., pp. 106-116.

(6) Vegeu Kelly, J.R. i Carreras i Verdaguer, C. Sants en la formació de propostes d'una nova organització municipal, Ba, 1979, per una discussió de la divisió municipal de Barcelona i el concepte de barri a la ciutat.

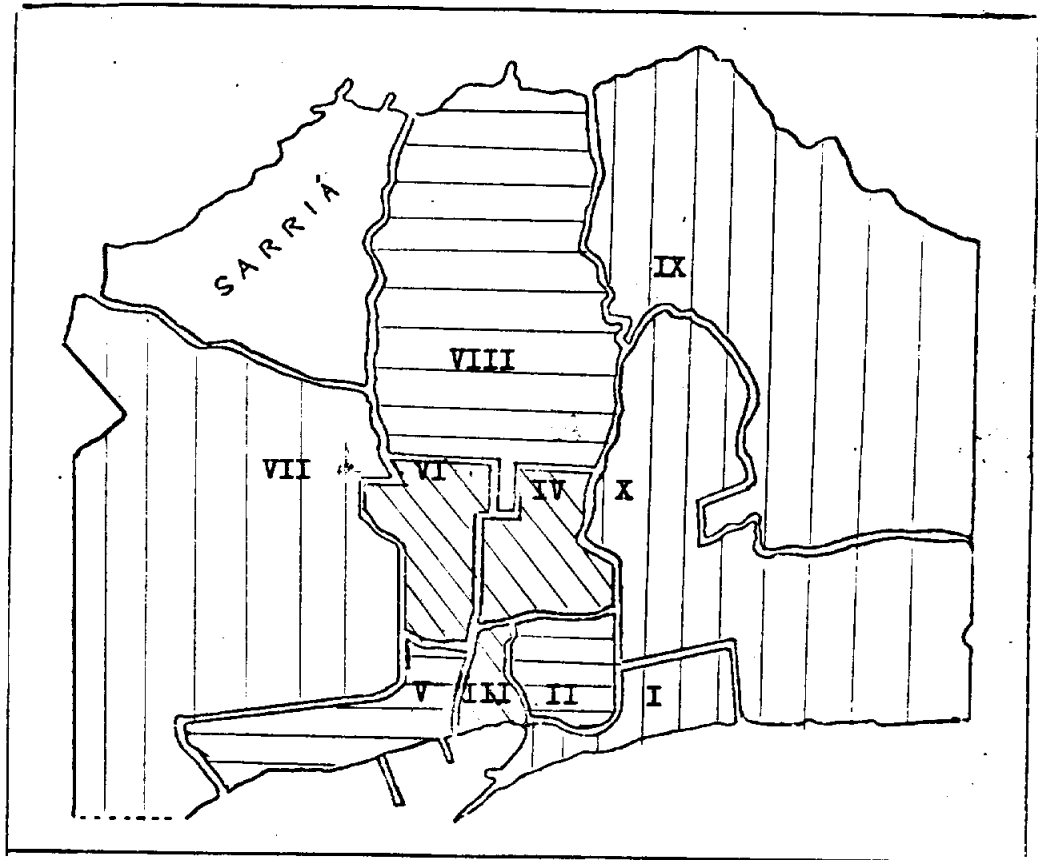
(7) Riquer, Les Eleccions..., pp. 114-116.

(8) Aquesta anàlisi es trobava a la meua tesi doctoral que serà presentada a la University of East Anglia, Norwich, Anglaterra a finals d'aquest any. Sobre la subestimació de la població real de Barcelona, vegeu les respostes al qüestionari sobre "La Mortalidad a Barcelona", publicades a Cataluña, N°s 184, 186, 187, 188, 191, 194, 197 i 201 de 1911. Vegeu sobretot la contribució d'Escudé i Bartolí, M. al N° 197, on descriu les dificultats trobades en fer el cens. Per a una crítica de l'obra i els mètodes d'Escudé, vegeu Raduà, E.O. El moviment natural de la població de Barcelona, Any 1920, Ba. 1922, on el autor aboga per una població a la ciutat

d'almenys 901,000 habitants el 1920 (quan la estadística oficial era de 709,728 segons l'Anuario Estadístico 1918-19-20, pp.119-121).

(9) Aquests canvis a l'esquema de Riquer estan basats en el meu estudi esmentat a la nota 8.

Mapa 2: La divisió social de Barcelona segons Riquer.

- Districtes burgesos
- Districtes petit-burgesos
- Districtes obrers

LES ELECCIONS A BARCELONA 1910-1923

A)-ELS ESTUDIS ELECTORALS A L'ESTAT ESPANYOL

Encara que les primeres eleccions modernes a Espanya es van celebrar el 1812, l'estudi del sufragi, de les eleccions i de les tendències de vot ha estat molt fragmentari i incomplet, degut tal com han apuntat diversos autors contemporanis, a les vicissituds del règim constitucional a Espanya(1). Vallès diu:

"El govern representatiu a Espanya ha sigut objecte, alhora, d'oposició teòrica i de deformació pràctica, de tal manera que la història electoral espanyola és un seguit d'absència d'eleccions i d'eleccions falsejades, en el qual només de forma esporàdica i localitzada s'han intercalat consultes electorals relativament lliures i regulars."(2)

Això vol dir que manquen series ordenades de dades comparables, factor que en sí mateix planteja greus problemes pràctics. Els canvis de règim, però, han causat un problema encara pitjor, pels efectes que han tingut en les aproximacions metodològiques al tema. Així, en el segle XIX i a principis del XX els analistes de mentalitat conservadora tendien a criticar el principi liberal del sufragi universal (3); mentre que els que s'inclinaven cap al progressisme i a la democràcia denunciaven la manipulació i la falsificació del vot en lloc de realitzar l'anàlisi de la votació(4). Finalment el reaccionarisme tancat del règim franquista, juntament a les circumstàncies en què va arribar al poder, van produir una

negació durant quasi quaranta anys del principi del sufragi, com a la legitimació popular del poder (5). Així doncs, han passat una llarga sèrie d'anys sense cap ocasió per a practicar l'anàlisi electoral, i no ha existit cap oportunitat para introduir els nous mètodes i idees que havien sorgit dins aquest camp a Europa i als Estats Units (6). No fou fins a finals dels seixanta i principis dels setanta que l'anàlisi electoral va començar a practicar-se altra vegada, a causa d'una certa liberalització del règim, i d'un interès renovat dels intel·lectuals per als anys anteriors a la Guerra Civil, i també d'aquelles persones que buscaven antecedents sobre les coses que podien succeir a Espanya després de la previsible mort del dictador.

Hí ha una sèrie d'estudis sobre el període de la pre-guerra que daten d'aquesta època, i després d'aquests uns altres que analitzen el període anterior del règim constitucional de la monarquia (7). Cap d'aquests estudis tracta en detall la trajectòria electoral de Barcelona en els tres primeres dècades d'aquest segle, amb l'excepció dels d'Albertí, Molas i Riquer que tractan dels resultats electorals i de l'actuació dels partits, grups i coalicions que més interessien als autors, els republicans catalans a Albertí, la Lliga Catalana a Molas i la Solidaritat Catalana a Riquer.

B)-ESTUDIS ELECTORALS SOBRE BARCELONA

Aquests estudis esmentats, amb l'excepció del de Riquer que tracta d'unes eleccions concretes (les eleccions a Corts del 1907) son estudis generals; tracten dels resultats electorals per partits, encara que en el cas de Molas també per districtes. Però l'anàlisi detallada de les eleccions a Barcelona i als seus districtes en els

anys 1910-1923 resta encara per fer i serà l'objecte d'aquesta tesina.

De les obres citades es poden deduir unes idees generals sobre l'actuació electoral i les tendències de vot en els anys estudiats. Primer, hi havien diferències molt clares en l'orientació del vot en alguns districtes, diferències ja manifestades abans del 1910. Els Radicals podien comptar amb els primers llocs en els districtes I, V i X, tant en les eleccions parlamentaries com en les municipals, fins virtualment al final del període estudiat aquí. Igualment la Lliga controlava els districtes II, III i VI. Aquestes orientacions de vot estan clarament relacionades amb les estructures socials esmentades al capítol primer, i amb diversos factors culturals i de tipus d'associacionisme en els districtes respectius que en aquest moment són impossibles d'enumerar per falta de dades i d'estudis de base. Nogenysmenys l'anàlisi estrictament electoral revelarà diferències entre els districtes controlats per cada partit i caldrà examinar més a fons els districtes obrers i també aquells districtes en els que l'estructura social i la correlació de forces era tan ambigua que desencoratjaven la dominació per un partit o un sol grup.

Un segon tret comentat en les obres esmentades es el descens progressiu en la participació electoral durant el període estudiat. Les eleccions de 1907 havien marcat el punt més alt de participació i després aquesta baixaria fins a les últimes eleccions abans de la instauració de la dictadura de Primo de Rivera. Aquest procés no fou uniforme amb el temps i en tots els districtes, i especialment en els districtes obrers. Una anàlisi més profunda mostraria que l'abstencionisme fou un fenomen generalitzat que afectava alguns districtes obrers més que a altres, i que el seu resultat es reflexà en una pèrdua de vots dels Radicals. Responent a un antic credo

anti-centralista, feliçment adoptat pel moviment anarco-sindicalista, aquests vots no es van transferir a partits alternatius dins del sistema polític. Conseqüentment cap alternativa al bipolarisme Lliga-Radicals tenia possibilitats de prosperar. Però cal matitzar aquesta afirmació en el sentit que a més del refús de la classe obrera de votar, el pes específic d'aquesta classe en el sufragi era petit, i el sistema electoral reduïa les possibilitats dels partits minoritaris als districtes obrers en les eleccions municipals, en les que tals partits podien aspirar a fer-se un nom.

La falta de la participació obrera i el fet que cap altre grup hagués pogut establir-se com a alternativa va permetre a la Lliga, un cop que va desfer el desafiament Radical del 1909-1911, exercir una hegemonia acusada, fins al punt que els seus líders es van sentir prou forts per a intentar jugar un paper a nivell estatal en l'Assemblea de Parlamentaris, i un cop fallit l'intent, i amb molt menys convicció, en l'encoratjament que el partit va donar a intents de formar grups regionalistes en altres parts de la península durant les eleccions a Corts del 1918. Després, la Lliga va abocar-se a la campanya d'autonomia però es va trobar-se entre dos focs, en la mesura que es va provocar que el govern donés suport a la Unió Monàrquica Nacional a Catalunya, en un intent de trencar l'hegemonia de la Lliga durant les eleccions a Corts de 1919 i 1920, mentre que la lluita social a Catalunya es va desenvolupar espectacularment en els anys 1918-1923, forçant la Lliga més i més a buscar l'ajut de les autoritats governamentals de Barcelona i d'assegurar-se del suport d'aquests. El tomb marcat cap al conservadurisme del partit, i la lentitut amb què assolia concessions de Madrid va provocar l'escissió de les Joventuts del partit, que van formar el nucli principal del partit d'Acció Catalana. Aquest nou partit va assolir en les eleccions a

Corts de 1923 un resultat impressionant, que fou un cop molt fort per la Lliga. Altres partits fundats a la mateixa època - Estat Català, Unió Socialista de Catalunya - representaven una tendència renovadora dins l'esfera política catalana, una renovació truncada per l'interregnum imposat per la dictadura de Primo de Rivera, i aquests partits només mostrarien la intensitat de llur força amb la República, quan el sistema electoral havia estat ja considerablement revisat (8).

El sistema electoral vigent en proclamar-se la República estava regulat per la llei electoral del 1907, llei que, per tant estigué vigent en totes les eleccions celebrades durant els anys estudiats en aquest treball.

C)-LA LLEI ELECTORAL DE 1907 I EL SUFRAGI

La llei electoral presentada el 8 d'agost del 1907 per Maura no tenia com a intenció canviar les estructures bàsiques de la llei anterior del 1890, la llei de Sufragi Universal de Sagasta, segons la qual uns candidats únics eren elegits per majoria a cada districte electoral, amb l'excepció de les circumscripcions electorals com Barcelona a on un nombre determinat de candidats eren elegits per majories i minories. La llei de 1907 representava, com diu Miguel M. Cuadrado, un intent de:

"corregir y mejorar los mecanismos del sufragio, purificarlo, perfeccionar su técnica estadística y jurídica, robustecer las garantías del ciudadano y de los grupos políticos que concurrían al mismo" (9).

Per tant era el penúltim intent de corregir el sistema de sufragi directe i universal de 1890, que era el vuité sistema electoral usat a Espanya des del principi del sufragi universal

de 1810.

La llei del 1907 intentava arranjar la part tècnica de les eleccions, en crear una entitat independent, el Instituto Geográfico y Estadístico responsable de la confecció i el manteniment del cens electoral. Durant el mig segle anterior el Instituto havia guanyat una reputació de fiabilitat i de relativa neutralitat, i la intenció, en donar-li aquesta nova tasca estadística era la de despolititzar el cens. Des del 1907 foren confeccionats els primers cens fiables de l'època de sufragi directe, inaugurat amb la llei de Sagasta del 1890.

Els nous censos incluien a tots els espanyols mascles de més de 23 anys amb un mínim de dos anys de residència en llurs municipis. Per a complir amb el requisit de dos anys de residència un home havia de posseir les corresponents cèdules personals, i com que això implicava pagar una quantitat en metal·lic, és possible que molts no es registressin, malgrat que les lleis de 1890 i del 1907 declaraven obligatori l'empadronament. De la mateixa forma que el cens de població -una negació de registrar per tant d'evitar el pagament d'impostos locals com la cèdula -és probable que la compilació del cens electoral fos força deficient, sobretot, no cal dir-ho, en els districtes obrers.

El cens es renovava cada deu anys i hi havia una revisió anual. Els ajuntaments eren responsables de la feina de base, sota la supervisió de l'Instituto Geográfico y Estadístico (IO). Agents municipals, específicament designats per a cada secció censal distribuïen i, més tard, recollien, els papers de registre individual a cada casa. Els resultats preliminars, un cop tabulats pels ajuntaments, eren rectificats per l'Instituto. Segons la llei

electoral, l'Institut també havia de classificar les dades col·leccionades sota uns trenta-nou retols diferents per a identificar la condició dels electors i també per a comparar les votacions en districtes diferents. Utilitzant les dades per a Barcelona es poden deduir algunes conclusions d'interés sobre els electors de la ciutat.

D)--LA DISTRIBUCIO DELS ELECTORS A LA CIUTAT DE BARCELONA PER DISTRICTES

Es difícil efectuar qualsevol anàlisi de la distribució dels electors de Barcelona a causa de la manca d'informació sobre la distribució de la població per edats a la ciutat i els districtes. Un altre problema és el que ja hem comentat: la falta de dades fiables sobre el nombre de població.

Malgrat aquestes dificultats val la pena comparar el nombre d'electors amb, en primer lloc, la població total de cada districte; després amb la població total a cada districte menys els transeünts i els militars, i finalment amb la població mascle total de cada districte, per a veure si hi ha variacions significatives entre districtes en el nombre de censats.

Els resultats de la primera anàlisi els trobem a la taula 3 a l'apèndix, i mostren que només a dos districtes, II i III, classificats anteriorment com a petit burgès i burgès respectivament, hi havia normalment més electors que en la mitjana de tota la ciutat. Tres districtes -els V, IX i VIII, de composició obrera-mixta tenien generalment un índex que era sobre del terme mitg de la ciutat, mentre que els restants -els I, VII i X, districtes clarament obrers però amb una certa població petit-burguesa en el cas del VII, i els IV

i VI que inclüien l'Eixample i algunes àrees de residències obreres, estaven normalment per sota del terme mitg de la ciutat.

Els resultats de la segona part de l'anàlisi es donen a la taula 4, i expressen l'electorat com a un percentatge de la població total, després de treure el nombre dels transeünts i dels militars. Mostra que en districtes que tenien més transeünts i militars (com el districte I on hi havia casernes i que era una zona de població pasatgera perquè hi havien el port i l'estació principal de ferrocarril), el percentatge de la població que tenia el dret de votar s'incrementa, aproximant-se més a la veritat. Aquestes dues taules 3 i 4 estan expressades de forma gràfica en la figura I.

Aquestes taules mostren que, malgrat la falta d'uniformitat dels sexes a la ciutat, el percentatge dels electors a cada districte era aproximadament el mateix. Com que només els homes podien votar, es pot deduir que en els districtes que tenien una població femenina significament més gran que la masculina, tal com els districtes III, IV i VI, hi havia més electors per cada 100 homes que en els districtes on els sexes eren més equilibrats. Aquesta tercera part de l'anàlisi expressa l'electorat com a percentatge de la població masculina a cada districte, utilitzant les dades corregides. Els resultats, donats a la taula 5 estan expressats de forma gràfica a la figura 2.

Aquesta taula i la figura 2 mostren diferències pronunciades entre districtes i en el curs del temps. Els trets més importants son la disminució en el percentatge d'electors en tots els districtes entre 1910 i 1920, i les enormes diferències que existien entre

districtes en 1910 i 1915. Fins a cert punt aquestes diferències foren corregides en la renovació del cens efectuada en 1917, perquè la distribució de l'electorat és molt més igual en tots els districtes el 1920, encara que persistien algunes diferències entre districtes. Quant a les diferències produïdes amb el pas del temps, es pot observar que en alguns districtes, especialment els districtes I i III, el percentatge d'electors estava regularment per sobre del terme mig de la ciutat, mentre que al districte X estava regularment ben per sota. Tots els altres variaren amb el temps llur relació amb el terme mig. Els districtes II i IV estigueren per sobre el 1910 i el 1915, però una mica per sota el 1920. El districte V va passar d'estar molt per sobre el 1910 a estar per sota el 1915 i el 1920, i això malgrat l'increment en la població masculina allí. El districte VII, ben per sota de la mitja de la ciutat el 1910 i el 1915 s'hi va acostar el 1920. El districte X va passar d'estar una mica per sobre de la mitja el 1910 a estar una mica per sota el 1915 i 1920. El VI, lleugerament sota la mitja el 1910, va pujar a sobre el 1915 i pujà encara més el 1920; mentre que el districte VIII, per sota el 1910 i 1915, va pujar a sobre el 1920.

Es difícil de trobar una explicació senzilla a aquests canvis. D'entrada sembla normal que el districte III tingués proporcionalment més votants que un districte obrer com el X. Però com s'explica que un districte també obrer com el I tingués proporcionalment més electors? Hi ha molts imponderables; al districte I és possible que no tots els homes estiguessin registrats en el cens a causa de la gran població flotant que hi havia en aquest barri, però també és possible que la tradició local de republicanisme, reflectada en els resultats electorals del període estudiat aquí, haguessin encoratjat els homes a empadronar-se més que en els altres barris

menys polititzats. Es possible que la immigració a Barcelona, que va anar a parar presumiblement a les àrees industrials i obrers, produís una depressió de la relació electors/població per dues raons; primera, perquè els immigrants eren joves de menys de vint-i cinc anys, i segona, perquè els immigrants, encara que figuressin en la propera revisió del cens que tenia lloc després de llur arribada a la ciutat, no podien figurar al cens electoral fins al cap de dos anys de residència. Com que la immigració va augmentar cada any, des del 1915 en endavant, aquesta hauria pogut tenir un efecte considerable sobre el cens, i podria explicar el fenomen del districte V, que era un centre principal de recepció d'immigrants.

Per altra banda, els districtes obrers de la ciutat estaven menys afavorits que els altres pel sufragi, i encara menys si és certa la hipòtesi de que existia una proporció important de gent sense empadronar en les àrees industrials, proporció que, per tant, no figurava en el cens. Fins a cert punt es pot il·lustrar més aquest aspecte, utilitzant les dades estadístiques complementàries que el Instituto Geográfico y Estadístico va elaborar, encara que l'anàlisi d'aquestes no és massa concluent.

E)-LA CONDICIO SOCIAL DELS ELECTORS A BARCELONA

Les dades de l'Instituto Geográfico y Estadístico tracten quatre temes; l'edat, la professió, l'analfabetisme i l'estat civil dels electors. Per desgràcia aquestes dades no estan presentades a nivell de districte en el cas de Barcelona; com que aquesta informació només es refereix als electors que participaven en les eleccions parlamentàries, la unitat apropiat d'estudi

en el cas de Barcelona és la circumscripció, és a dir la ciutat, encara que les dades publicades el 1912 almenys exclouen els dos municipis associats de Sarrià i Sant Adrià (II). Aquestes dades, doncs cobreixen la ciutat de Barcelona globalment, i per a finalitats comparatives, la província de Barcelona, i l'estat espanyol.

Dels 123,376 electors de Barcelona, virtualment el 75% eren casats, mentre que el 16,4% eren solters i el 6,4% vidus. Quedava un 2,2% de qui l'estat civil no constava. Quant a l'analfabetisme, les dades de l'Instituto reproduïdes a l'Anuario Estadístico de la Ciutat de Barcelona contenen un error d'impresió que es pot corregir i que permet arribar a la conclusió de que el 84,9% dels electors sabien llegir, una dada comparable amb el 85,7% que Riquer ha trobat en la seva anàlisi i una xifra molt per sobre de la mitja de qualsevol dels districtes classificats en el seu estudi com a obrers (I2). Això també implica que la classe obrera no figurava al cens electoral en gran percentatge. Dels 15,1% restant, només el 0,5% eren "no consta", quedant per tant un 14,6% dels electors que eren analfabets.

Consta també la distribució de l'electorat per edats. També hi ha un error d'impresió en la taula de l'Instituto (que si realment reflecteix la realitat hauria volgut dir que quasi el 3/4 de la població electoral tenia entre 61 i 70 anys!) (I3). Aquesta informació, expressada en percentatges, la trobem a la taula 6, i mostra un descens creixent del nombre d'electors junt amb l'increment en l'edat de la població masculina.

L'estructura ocupacional dels electors de Barcelona és donada

segons sis classificacions principals. Aquestes eren molt amples i inclouen tant a patrons com a empleats i obrers. Les classificacions principals estan incloses a la taula 7 que dona les dades en forma de percentatges. Dins la classificació de "Agricultura, Propietat i Rendes" hi havien uns 47.680 persones en els apartats de jornalers, pastors, etc., una xifra molt alta, que representava un 38,65% de l'electorat total de la ciutat. En contrast la secció de "Minas, Industrias y Artes y Oficios" només inclou 1.588 homes com obrers industrials, que representen solament un 1,3% de l'electorat. Dins de la mateixa classificació hi havien aquells empleats en la confecció de roba, i encara que aquest apartat inclou també els "Oficios que tienen por objeto el vestido, aseo, ornato personal y alimentación del hombre", el total era de 6.852, el 5,5% dels electors. Però un altre apartat de "Otras profesiones" inclou també aquelles persones empleades en serveis domèstics i personals. Es clar que hi havia algunes ocupacions solapades i també que les mateixes classificacions eren tan vagues que gairebé no serveixen per res en l'anàlisi posterior. (Com a últim exemple, els tipografs estan ajuntats amb els "Publicistas literatos, periodistas, artistas, delineantes, pintores de historia, escultores y otras profesiones liberales") (14). Es evident, de tota forma, que les classes obreres no tenien massa pes en el cens.

L'Institut no va publicar més informació sobre l'electorat de la ciutat de Barcelona en el període investigat aquí, ni en els anys immediatament posteriors. Les dades publicades a l'Anuario Estadístico del 1915 només referiexen a la província de Barcelona que tenia 294.735 electors, dels quals 145.409 es trobaven a la ciutat de Barcelona (15). Els electors estan classificats per ocupació i pel grau d'amalfabetisme (el 76% podia escriure, mentre

segons sis classificacions principals. Aquestes eren molt amples i incloïen tant a patrons com a empleats i obrers. Les classificacions principals estan incloses a la taula 7 que dona les dades en forma de percentatges. Dins la classificació de "Agricultura, Propietat i Rendes" hi havien uns 47.680 persones en els apartats de jornalers, pastors, etc., una xifra molt alta, que representava un 38,65% de l'electorat total de la ciutat. En contrast la secció de "Minas, Industrias y Artes y Oficios" només inclou 1.588 homes com obrers industrials, que representen solament un 1,3% de l'electorat. Dins de la mateixa classificació hi havien aquells empleats en la confecció de roba, i encara que aquest apartat inclou també els "Oficios que tienen por objeto el vestido, aseo, ornato personal y alimentación del hombre", el total era de 6.852, el 5,5% dels electors. Però un altre apartat de "Otras profesiones" inclou també aquelles persones empleades en serveis domèstics i personals. Es clar que hi havia algunes ocupacions solapades i també que les mateixes classificacions eren tan vagues que gairebé no serveixen per res en l'anàlisi posterior. (Com a últim exemple, els tipografs estan ajuntats amb els "Publicistas literatos, periodistas, artistas, delineantes, pintores de historia, escultores y otras profesiones liberales") (14). Es evident, de tota forma, que les classes obreres no tenien massa pes en el cens.

L'Institut no va publicar més informació sobre l'electorat de la ciutat de Barcelona en el període investigat aquí, ni en els anys immediatament posteriors. Les dades publicades a l'Anuario Estadístico del 1915 només referiexen a la província de Barcelona que tenia 294.735 electors, dels quals 145.409 es trobaven a la ciutat de Barcelona (15). Els electors estan classificats per ocupació i pel grau d'analfabetisme (el 76% podia escriure, mentre

que el 23,3% no podia llegir, i no consta per els restants). S'utilitzava una classificació ocupacional diferent de la del 1912, però igualment és difícil d'interpretar. Per exemple, tenia una secció referida a la Indústria , i una altra als "Jornaleros, obreros" etc. Per raons de comparació, aquesta taula, amb les dades calculades com percentatges, és reproduïda a la taula 8.

Per concloure, cal remarcar que el sufragi durant aquest període era restringit; primer, i obviament, exclouïa a les dones (16). Segon, i amb referència específica a Barcelona, els districtes amb una població majoritàriament obrera semblen haver tingut proporcionalment menys electors que els districtes socialment més elevats. Aquest és un factor important a tenir en compte en consideració a l'actuació electoral als districtes, però cal complementar-lo amb una anàlisi de com va funcionar el sistema electoral en les eleccions municipals i parlamentàries.

F)-EL SISTEMA ELECTORAL A L'ESTAT ESPANYOL I A BARCELONA

Segons les lleis del 1890 i del 1907 tots els homes espanyols de més de vint-i-cinc anys que complien els requisits legals de residència tenien el dret d'elegir directament i per majoria simple els regidors municipals i els diputats a les Corts i a les Diputacions Provincials. Però, segons el tipus d'elecció, aquestes regles aparentment senzilles van canviar (17).

Així, en les eleccions a les Corts, Barcelona, a l'igual que molts altres centres de població a Espanya fou considerada com a una circumscripció electoral, que incloïa els deu districtes de la ciutat més els de Sant Adrià i Sarrià. S'havia de elegir un

20

total de set candidats, dels quals cinc eren proclamats per majories i dos per minories. La regla de majories i minories serà explicada després de que ens referim als altres tipus d'elecció a la ciutat.

En el cas de les eleccions a la Diputació Provincial s'utilitzava una altra unitat electoral, el districte provincial. Hi havia tres districtes d'aquest estil a Barcelona, basats en els antics districtes judicials de la ciutat. S'havia d'elegir quatre diputats a cada districte, tres per majoria i un per minoria.

A les eleccions municipals la unitat de votació era el districte municipal. Cada districte votava un cert nombre de regidors, que depenia de la població del districte. La ciutat tenia cinquanta regidors en total; tres corresponien al districte I, cinc al II, al III i al IV, sis al V, al VI, set al VII, sis al VIII, quatre al IX i tres al X. Però no s'escollien tots a la mateixa elecció; la meitat era votada cada dos anys. En la pràctica això volia dir que el nombre de candidats a elegir variava a cada elecció, com que aquells districtes que tenien un número desigual de regidors, per exemple al districte I que en tenia tres se n'escollien dos en una elecció i un en la següent. (També calia de tant en tant a tots els districtes votar més regidors per a omplir vacants causades per dimissió, mort, etc.) Aquestes quantitats oscil·lants tenen importància quan es fa el compte de vots realment emesos a les eleccions municipals, perquè també s'aplicava la regla de majories i minories en aquestes eleccions (18).

27

Segons aquesta regla l'elector només podia votar un cert nombre de candidats, que era sempre menys que el nombre a elegir a cada divisió electoral. Per tant si el elector havia d'elegir un regidor o un diputat podia votar només un candidat. Si el nombre per elegir era més gran votava per al total menys un fins a un màxim de quatre candidats a elegir. Si el nombre de candidats a elegir estava entre cinc i vuit, votava per al total menys dos. Si s'havia d'elegir nou candidats (una situació que no es produeix a Barcelona), l'elector havia d'escollir-ne sis, tres menys que el total.

Així, doncs, en les eleccions a Corts a Barcelona, l'elector tenia dret a escollir cinc diputats entre el total de set. Per aquesta raó les candidatures dels partits estaven formades per cinc noms, que aspiraven als primers cinc llocs en la votació, les anomenades majories. Els dos diputats restants eren els que tenien més vots entre els altres candidats, i guanyaven els llocs de minoria. Quan un partit tenia molta confiança en les seves possibilitats en un districte o una circumscripció podia posar més noms a la seva candidatura, per a guanyar les majories i les minories, és a dir anava "al copo". Aquest es practica principalment en eleccions municipals i provincials i solament en certs districtes -per als Radicals els I i X i per la Lliga el III en les eleccions municipals, i en les eleccions provincials el districte provincial III per els Radicals i el II per la Lliga.

El sistema de majories i minories, doncs, va donar una certa representació a les minories i per tant hauria pogut ser un correctiu valuós al sistema "turnante" amb el qual les Corts havien funcionat des del 1876, i que no deixava que altres

grups polítics que no fossin els dos partits tornants arribessin al poder (com per exemple la Lliga Regionalista que, com es veurà més endavant, va fracassar en el seu intent d'arribar a tenir una veu important en el govern d'Espanya). Els raons electorals eren de que hi havia poques circumscripcions electorals a Espanya, i per tant el sistema tornant podia continuar funcionant, encara que amb més i més dificultats. Es pot afegir que possiblement el dret d'elegir un candidat destinat sempre a la oposició no era un incentiu per a votar-lo. Per exemple, la decisió dels Radicals de presentar candidats només per a minories en les eleccions a Corts del 1920 va causar un descens enorme en la participació en els districtes favorables als Radicals. A les eleccions municipals la regla desencoratjava la presentació de candidats a minories en aquells districtes on només s'havia d'elegir un nombre petit de candidats, i aquesta podria ser el raó dels resultats uniformes en els districtes I i X, i també de la tendència progressiva de l'abstenció observada a tots dos districtes.

Però aquests detalls necessiten ser comprovats a través d'un anàlisi del procés electoral a Barcelona durant l'etapa 1910-1923, tasca que es farà cronològicament, en un intent de localitzar les eleccions d'aquesta època en llur context. Després hi haurà una sèrie de conclusions. Tant l'anàlisi com les conclusions faran referència a una sèrie de taules a l'apèndix. No es farà cap anàlisi de les eleccions provincials perquè aquestes tenien una unitat electoral diferent, i a més perquè cobrien diversos districtes municipals d'estructura social diferent i, per tant, no són susceptibles d'anàlisi social en forma útil. Com que aquestes eleccions a vegades donen pistes per a interpretar l'humor general de l'electorat les esmentem degudament quan cal.

G)-EL METODE DE USAT PER A CALCULAR LES TAULES

L anàlisi que segueix a continuació esta basada en les taules de l'apèndix i és necessari explicar com han estat elaborades.

Les dades han estat calculades de la forma següent. Primer, els resultats de les candidatures diferents a cada una de les eleccions municipals i parlamentàries han estat compulsats en forma tabular per districtes, permetent així el calcul de la votació total a cada districte. Les dades obtingudes així es troben a les taules 9-38. En una segona sèrie de taules el nombre de votants a cada districte electoral ha estat multiplicat pel nombre de candidats que cada elector podia votar en el districte en qüestió, tenint en compte, en el cas de les eleccions municipals, les circumstàncies individuals de cada districte. La votació total a cada districte ha estat calculada doncs, com un percentatge del vot màxim possible a cada districte, donant així una indicació de la participació electoral de manera uniforme i comparable entre districtes i eleccions. Finalment, els resultats de les diferents candidatures a cada districte han estat calculats de la mateixa manera, és a dir, com un percentatge del nombre màxim possible de vots, per tal de fornir una base per evaluar llur exit electoral i el recolzament que havien trobat entre els electors. Aquestes dades es troben a les taules 39-60. Finalment una taula -la 61 - mostra l'abstenció per districtes, utilitzant les dades de participació obtingudes en les taules 39 - 60. Aquesta taula expressa l'abstenció per districtes com a percentatge dels vots possibles per districtes.

H.I)-LES ELECCIONS A BARCELONA ABANS DEL 1910

Abans de començar l'anàlisi dels esdeveniments polítics i de les eleccions a Barcelona en els anys 1910-1923, serà necessari donar un breu repàs al procés polític dels anys anteriors (19).

La llei electoral del 1907 tenia, com hem apuntat abans, la finalitat de regularitzar el cens electoral a Espanya. Però a Barcelona no feia falta perquè el cens ja havia estat corregit el 1899, durant la curta època en que el Doctor Robert fou alcalde de la ciutat. Aquesta revisió tenia efecte des del 1901 i impedia que els partits centralistes i monàrquics poguessin manipular les eleccions. Per tant les eleccions posteriors a 1901 representaven directament els desitjos dels votants (en la mida que aquests podien manifestar-se en el sistema electoral) (20). Per a l'historiador que vol analitzar les eleccions posteriors al 1910, les eleccions anteriors també són vàlides i l'anàlisi d'aquestes pot ajudar-li a veure les posteriors en el seu contexte històric.

En les primeres eleccions del nou segle -les municipals del 10 de novembre de 1901 -hi va haver una participació de prop del 30% dels electors, xifra que mostrava un increment considerable sobre la del 10-15 % de participació que s'havia produït en les últimes eleccions en les quals el cens antic havia estat vigent. El resultat fou d'una victòria apretada per a la coalició Republicana encapçalada per Alejandro Lerroux, sobre la Lliga Regionalista que havia estat formada feia poc, i amb la coalició monàrquica (formada pels partits conservadors i liberals) a alguna distància. Aquests partits dinàstics, d'ara endavant, només

51

jugarien un paper minoritari en les eleccions a Barcelona-ciutat, i els nous agrupaments monàrquics tindrien una importància relativa solament en certs moments. Les lluites electorals de les dues dècades posteriors es produirien entre Regionalistes i Republicans.

La participació a les eleccions a Corts del 26 d'abril de 1903 va arribar al 42%, però a les municipals del 8 de novembre del mateix any va baixar al 33%. En ambdues els Republicans van guanyar, encara que llur marge va ésser més reduït a les municipals. La baixada del vot republicà també va manifestarse en les eleccions municipals del 12 de novembre de 1905; podem atribuir el descens a una certa decepció amb l'actuació republicana, especialment tenint en compte les promesses electorals fetes per Lerroux a les campanyes.

Els esdeveniments de 1905-1907 van motivar la formació de la coalició electoral de Solidaritat Catalana. El saqueig per uns 300 oficials de les oficines de la revista satírica catalana "Cu-cut", i del diari de la Lliga "La Veu de Catalunya" el 25 de novembre de 1905 en resposta a un acudit al "Cu-cut" contra els militars, va ser seguit per la suspensió immediata de les garanties a Catalunya. El govern liberal de Moret, aleshores, va procedir a utilitzar els militars contra les aspiracions catalanistes, i va aprovar la llei de Jurisdiccions, per la qual qualsevol insult a l'exèrcit o a la nació seria competència d'un tribunal militar. Aquesta llei efectivament representava una suspensió permanent de les garanties constitucionals a Catalunya.

Com a resposta de les forces polítiques catalanes es va formar la Solidaritat Catalana, un moviment ampli, típicament interclassista i nacionalista. La seva composició era molt variada, i agrupava des dels Carlins fins als Republicans, si bé la força dominant era de la Lliga (2I). La seva finalitat era la derogació de la llei de Jurisdiccions i la defensa dels interessos catalans a les Corts; també va desenvolupar unes pretensions regeneracionistes en la política espanyola, anticipant així unes pretensions posteriors de la Lliga. Algunes grups van quedar fora de la Solidaritat, com fou el cas del grup de Republicans lligat a Lerroux, qui havia pactat amb els Liberals i mantenia una política basada en la explotació de sentiments d'animositat envers el tipus de catalanisme de la Lliga. A les eleccions a Corts del 2I d'abril de 1907 la Solidaritat va guanyar de manera contundent. A través d'una campanya hàbil, amb nombrosos mitins per tot Catalunya i amb l'organització de la impressionant Festa de l'Homenatge amb la desfilada de 200.000 persones al Saló de Sant Joan a Barcelona, les finalitats i objectius de la Solidaritat havien estat prou difosos. Amb un teló de fons de la campanya misteriosa de bombes, i l'atentat d'Hostafranca quan Cambó de la Lliga va ser ferit de consideració per elements Lerrouxistes, la Solidaritat es va presentar com a una coalició d'ordre, contrastada amb l'anarquia lerrouxista. Els Lerrouxistes, en protestar llur innocència van contribuir a augmentar l'interès públic en aquestes eleccions. Aquest interès del públic va mostrar-se en una participació del 59%, que no es va igualar fins a les eleccions a la Segona República.

La victòria de la Solidaritat va durar poc, a causa de la seva composició interclassista. Els seus elements diferents, en el principi

units entorn dels objectius esmentats abans, ràpidament van desunir-se quan la necessitat d'aconseguir aquests objectius va esdevenir menys immediata, al mateix temps que sorgiren nous problemes que van provocar respostes diferents de cada un dels components de la coalició. Maura havia tingut molta cura de no exaltar els ànims dels militars ni de la oposició, i va aconseguir treure els militars de la política fins a cert punt (encara que no va derogar la Llei de Jurisdiccions). En un intent de solucionar les reivindicacions regionalistes va proposar una llei d'administració local que donés un cert grau d'autogovern local, però aquesta va provocar dissensions en la Solidaritat, entre republicans i regionalistes. La llei proposava donar més autonomia als Ajuntaments, inclús el dret de formar Mancomunitats, sense, però, dotar aquests amb recursos financers. A més, inclòia una proposta de sufragi indirecte per a elegir una tercera part dels Ajuntaments i tots els diputats provincials. La Lliga i els carlins, pensant que podien aprofitar-se d'un sistema d'aquest estil van posar-se a favor de la llei; els Republicans, creient que amb eleccions netes les propostes no tenien cap validesa, van trobar la llei anti-democràtica. La discussió de la llei a les Corts va durar força temps i va motivar la suspensió de les eleccions municipals del novembre de 1907, impossibilitant a la Solidaritat de guanyar la majoria a l'Ajuntament.

Els republicans anti-solidaris s'estaven reagrupant després de la desfeta electoral d'abril, sota el tutelaje de Emiliano Iglesias i Hermenegildo Giner de los Rios (Lerroux havia fugit a l'Amèrica Llatina per a escapar d'un procés contra ell amb motiu d'un article de diari que havia escrit), i van fundar el Partido Republicano Radical a principis del 1908. En l'elecció

parcial a Corts del desembre del 1908 els candidats del nou partit van tenir una victòria important sobre la Solidaritat. L'elecció fou provocada per la mort del diputat solidari Salmerón, i per la renúncia del seu escó per part del solidari Macià. Les vacants creades així serien ocupades aplicant el mètode de majories i minories en l'elecció per un candidat Solidari i per un altre anti-Solidari. Sota la pressió de Cambó de la Lliga, la Solidaritat va decidir de crear dos vacants més, i de presentar una candidatura de quatre noms en un intent de "copo" que, si tingués èxit, exclouria al candidat anti-Solidaritat del lloc de la minoria. Però els quatre candidats Solidaris van perdre a favor dels tres candidats radicals, encara que llur vot global era més gran. Així van resultar elegits els tres Radicals i la Solidaritat va aconseguir solsament el lloc de la minoria. En no cedir un escó als Radicals, la Solidaritat n'havia perdut tres.

Aquesta desfeta va produir malestar entre els grups republicans de la Solidaritat, contraris de l'acció de Cambó, i també preocupats per la possibilitat de que els Radicals poguessin atreure llur clientela. Per evitar que la Lliga utilitzés la Solidaritat com a plataforma electoral van formar un nou grup republicà amb el nom d'Esquerra Catalana. Com a primera prova volien presentar-se a les eleccions municipals ajornades des del 1907, i que tindrien lloc el maig de 1909. Argumentaren que la Solidaritat era només una coalició electoral a Corts, i per tant no tenia raó de participar en les eleccions municipals ja que aquestes eren eleccions sense ressó fora de Catalunya. La Lliga va haver d'acceptar aquest raonament. En aquestes eleccions hi va haver, doncs, tres candidatures, la de la Lliga, la dels Radicals i la de l'Esquerra Catalana, a més d'alguns candidats dels Liberals i de la Defensa Social. La decisió de la Lliga d'intentar el copo en aliança amb

els Carlins en el districte III, en lloc de oferir una minoria a l'Esquerra, va provocar una certa tensió.

Els resultats (vegeu taules 9 i 10) mostren que la politització de l'electorat iniciada amb la Solidaritat Catalana encara continuava, car la participació fou del 58% dels electors(22). Es va produir una victòria important dels Radicals, que van guanyar 16 regidories, seguits de l'Esquerra amb 8 i la Lliga amb només 4. Una aliança electoral de l'Esquerra i la Lliga no hauria produït una victòria sobre els Radicals, encara que llur vot global va sobrepassar àmpliament el vot Radical. Per tant l'escissió de l'Esquerra de la Solidaritat no va ser la causa de la victòria Radical. L'Esquerra, a més, va donar proves de la vitalitat electoral en guanyar les majories al districte III.

Aquests resultats foren un cop fort per la Solidaritat, i aprofundiren la bretxa entre les forces de l'esquerra i de la dreta dins la coalició. D'ara endavant la Lliga, per a enfrontar-se als Radicals hauria de buscar aliats. Com que no podia aliar-se amb l'Esquerra, havia de buscar nous aliats en l'espai polític existent a la seva dreta. La Setmana Tràgica, durant i després de la qual l'Esquerra i la Lliga van prendre posicions força diferenciades, acabaria amb la Solidaritat Catalana.

Les primeres eleccions que tingueren lloc a la ciutat de Barcelona, després de la Setmana Tràgica, foren les que es va realitzar per a elegir els Diputats Provincials al districte I, el 23 d'octubre del 1909. Aquest tipus d'eleccions normalment no atreia gran interès en el cos electoral però aquesta vegada, amb una participació de 47% dels electors, va ser una excepció.

Al començament de la campanya electoral la Comissió d'Acció Política de la Lliga havia publicat un programa de tres punts en el qual demanà "Solidaritat Catalana" i "Solidaritat Social" (23). La primera demanda mostrava que la Lliga encara no havia perdut l'esperança de mantenir la Solidaritat Catalana i la segona demanava la condemna de la Setmana Tràgica i l'aprovació de la repressió maurista. La tercera demanda era en favor de la llei d'administració local de Maura.

La campanya de la Lliga, muntada a través del diari del partit "La Veu de Catalunya" va beneficiar-se d'una manca completa de publicacions competidores propugnant altres punts de vista, perquè els diari de l'Esquerra Catalana -"El Poble de Catalunya" i el dels Radicals, "El Progreso", encara eren clausurats (24). Llavors la Lliga restà lliure per a presentar la campanya a l'entorn dels problemes d'ordre, classificant els partits concursants com en favor o en contre, i fins i tot identificant els Esquerrans amb els incendiàries de la Setmana Tràgica. Abans de la votació, però, van ocórrer quatre esdeveniments que van causar una profunda impressió entre els electors.

El primer d'aquests fou l'afusellament al Castell de Montjuïc de Ferrer i Guardia el 13 d'octubre, que va provocar la ruptura definitiva entre l'Esquerra i la Lliga, i el acabament efectiu de la Solidaritat Catalana. El segon era la decisió dels Radicals de no presentar una candidatura, que va deixar l'Esquerra com a únic representant de les forces a l'esquerra de la Lliga, amb la seva campanya estimulada per la onada internacional de protestes contra l'execució de Ferrer i la repressió de Maura (25). La forta campanya contra aquell va provocar la seva dimissió el 20 d'octubre

i Moret va formar un nou govern liberal el 22 del mateix mes, solament un dia abans de les eleccions. Amb la dimissió de Maura la Lliga va perdre un dels atractius més importants del seu programa, la Llei d'administració local. Finalment, la Lliga havia intentat fer una aliança electoral amb Defensa Social per a no haver de competir amb cap competidor a la seva dreta, però l'aliança proposada es va dissoldre al darrer moment a causa de la falta de concòrdia sobre els noms que havien de figurar a la candidatura. La dreta dividida va perdre aquestes eleccions a favor de l'Esquerra, si bé el vot global de la Lliga i de Defensa Social era superior. La participació fou del 47% dels electors, molt elevada en tractar-se d'eleccions a la Diputació provincial.

La victòria dels candidats de l'Esquerra a les eleccions provincials va donar al partit l'esperança d'obtenir uns resultats molt favorables en les eleccions municipals que tenien lloc el 12 de desembre de 1909. Les altres candidatures eren la dels Radicals, i la d'una coalició composta de la Lliga, els Tradicionalistes i la Defensa Social. Aquesta coalició, però, no es va presentar en els districtes I, VII, i X, centres tradicionals de recolzament dels Radicals. Hi havia també uns quatre candidats liberals els quals es van presentar per llocs de minoria en els districtes II, VI, VII i X.

Els resultats (vegeu taules II i I2) donaven una victòria considerable als Radicals amb 14 regidors sobre 16 candidats, seguits per l'Esquerra amb 6 regidors sobre 17 candidats, i els Regionalistes amb 5 regidors sobre 13 candidats. Aquest resultat, aquests resultats, junt amb els del març del 1909 donava als

Radicals el control de l'Ajuntament, on les seves actuacions serien la causa del fet que els propers anys fossin una de les èpoques més discutides en la història política barcelonina.

Els Radicals van guanyar en tots els districtes menys el III i el IV, on va vèncer la coalició regionalista, i el districte VIII, guanyada per l'Esquerra. Amb una abstenció de 43,6% el vot havia estat relativament alt, ja que només havia baixat un quatre per cent en relació a les eleccions municipals de maig, malgrat la Setmana Tràgica i la repressió que la seguí. Però a nivell de districte la situació era diferent. L'abstenció fou més elevada en els districtes obrers (I, V, VII i X), on es va situar entre el 53% i el 54%. Als altres districtes era del 41% al 46%. Al districte IX, però, hi hagué una abstenció de només 40,4%, degut potser al fet que Pere Corominas, una de les figures més atractives de l'Esquerra es presentà allí (26). Al districte VIII, on l'Esquerra va guanyar, l'abstenció fou només del 31,1%: aquest fou l'únic districte amb menys abstenció que a les eleccions del maig del 1909. Dels altres, els districtes I i IO van perdre prop del 10% i foren, per tant, els districtes més abstencionistes en aquestes eleccions. El repartiment relatiu del vot era d'una baixa del 3,4% en el total de vots pels Radicals, amb una baixa una mica més forta en el total combinat de la Lliga i Defensa Social de 4,2%, mentre l'Esquerra retenia el mateix percentatge del repartiment de vots amb 18,4%.

L'èxit obtingut per l'Esquerra, mostrat per aquests resultats, va encoratjar els seus dirigents a intentar formar un partit amb la participació dels tres grups que formaven la coalició. El procés de fusió va concloure amb la fundació de la Unió Federal

Nacionalista Republicana (UFNR) el 1 d'abril del 1910 (27). Però el nou partit no va arribar a homogeneïtzar-se mai d'una forma satisfactòria i les tensions internes sobre la seva política sempre van ser molt evidents.

El nou partit, del qual les figures més destacades eren Pere Corominas, Josep M. Vallès i Ribot, Jaume Carner, Francesc Layret i Antoni Rovira i Virgili, reivindicava una versió revisada del programa federal de 1894 (28). Per tant era republicà i federalista encara que no separatista; a més estava en contra de la pena de mort i volia restringir la jurisdicció dels tribunals militars a solament els processos contra militars que havien comès crims contra altres militars. La seva política social incluïa una reforma de la llei de sindicats per a garantir l'estabilitat dels sindicats, la implantació d'un fons d'assegurances per a pagar pensions als jubilats, i en els casos de malaltia, accident i atur forços. Malgrat aquestes últimes concessions la UFNR no guanyaria mai en el conjunt dels districtes obrers que li servien com a base electoral, com es va veure en les eleccions a Corts del maig del 1910.

H.2)-LES ELECCIONS DEL 1910

Quatre candidatures van presentar-se en aquestes eleccions: la UFNR, els Radicals, els Regionalistes i les Dretes, a qui la Lliga no havia pogut atreure aquesta vegada en una coalició conjunta. La participació -vegeu taules I3 i I4- fou alta i l'abstenció total per tota la ciutat fou del 43,6%, una mica més elevada que en les últimes eleccions a Corts, les molt polititzades

40

de la Solidaritat Catalana del 1907. El grau d'abstenció més alt es produí al districte V amb 52,7%, seguit per els altres districtes obrers amb índexs entre 45% i 49%. Els districtes més privilegiats socialment tingueren uns graus d'abstenció molt baixos: el II amb 41,7%, el III amb 34,3%, el IV amb 38,0%, el VI amb 43,4% i el VIII amb 42,4%.

Els resultats per districtes foren favorables als Radicals en els districtes I,II,V,VII,IX, i X. La UFNR va guanyar la majoria en els districtes IV,VI i VIII, encara que la seva participació en tots els districtes fluctuava a l'entorn del 30%. La Lliga, travessant un dels períodes més baixos de la seva història electoral només va dominar en un districte, el III. Les Dretes es van mostrar fortes en els districtes III i IV.

Comparant les proporcions del vot per a cada grup, es veu que els Radicals no havien perdut gairebé res dels seus vots respecte a les eleccions municipals de 1909 (havien baixat un 0,1%), mentre que el vot per la UFNR fou inferior al vot de l'Esquerra Catalana en aquelles eleccions. La Lliga, però, havia perdut 4,3% i no havia guanyat ni una minoria; les cinc majories van anar als Radicals i les minories a la UFNR.

Tant la UFNR com la Lliga tenien interès en atacar els Radicals per tant de disminuir les possibilitats electorals d'aquells, i la oportunitat es va donar en la segona meitat del 1910 amb la creixent evidència de que a l'Ajuntament existia corrupció en la administració Radical. Sense dubte els interessos de partit van produir una exageració de la

importancia de la corrupció, tant en el camp financer (inflació de les quantitats de diner en joc) que en la seva extensió (acusant tot el partit dels pecats d'alguns dels seus components). Nogens_ menys sembla que hi va haver anomalies serioses, especialment en la concessió dels monopolis municipals a empreses privades i en l'administració dels mercats. Per a treure l'acusació de corrupció de sobre de tot el partit els seus líders haurien pogut expulsar als culpables; com que no ho van fer era natural que els enemics del partit els critiquessin durament i intentessin capitalitzar la seva posició ambigua (29).

El tema es va debatre des del 15 al 20 de desembre a les Corts, amb atacs contra els Radicals per part de Ventosa i Calvell de la Lliga i de Jaume Carner qui havia sortit elegit per la UFNR en una elecció parcial en el Vendrell a principis de Setembre. Foren secundats pels dirigents de la Conjunció republicano-socialista (Gumersindo de Azcarate, Pablo Iglesias i Melquiades Alvarez) (30). Aquests atacs, especialment els d'Azcarate, tenien una significació especial, perquè els Radicals eren aliats formalment amb la Conjunció i Azcarate era el president del seu Consell Executiu, que posseïa dos membres Radicals -Lerroux i Emiliano Iglesias. Obviament els Radicals no podien seguir dins de la Conjunció i per tant van marxar abans de la fi d'any. La UFNR va ocupar el seu lloc vacant immediatament. Tots els indicis, llavors, apuntaven a una confrontació entre les dues forces a Catalunya, i sobretot a Barcelona.

H.3)-LES ELECCIONS DEL 1911

El 12 de març del 1911 van tenir lloc les eleccions per Diputats provincials en els districtes provincials II i III. La Lliga va presentar una candidatura en el II on tenia la victòria assegurada. Aquesta candidatura era una aliança electoral anomenada Candidatura Barcelonina i inclouïa dos Regionalistes i un Jaumí, d'acord amb la necessitat del partit de fer pactes electorals amb els grups a la seva dreta. Els Radicals i la UFNR van presentar candidatures pròpies en ambdós districtes. Els Radicals realitzaren una campanya vigorosa en un intent per a superar l'escàndol de la seva actuació a l'Ajuntament.

Els resultats van donar una victòria convincent a la Candidatura Barcelonina al districte II, seguida per les candidatures dels Radicals i de la UFNR, i una victòria molt estreta pels Radicals al districte III. Allí el vot més alt dels Radicals era solament de 200 més que el vot més alt de la UFNR i només 350 més que el vot més baix de la UFNR.

Comparant aquests resultats amb els de les eleccions anteriors del març del 1907 en aquests districtes, els Radicals van conservar el seu vot en el districte II, mentre que el total dels vots pels Radicals i la UFNR era de 7.000 vots més que el total assolit per la Solidaritat el 1907. Al districte III els Radicals van augmentar llur vot una miqueta (uns 700 vots més) mentre que la UFNR va perdre uns mil vots en comparació amb el vot total de la Solidaritat. Es possible que la pèrdua representés la negativa dels votants de dretes en haver d'escollir entre dos grups que ells veien com a esquerrans (31).

Quan es van obrir les sessions de la Diputació el maig, els diputats de la Lliga van presentar una proposta de creació d'un organisme que englobés les aspiracions catalanes d'auto-govern. La Lliga, abans el grup hegemònic de la Solidaritat Catalana, volia establir un organ unitari unitari de govern, una Mancomunitat, en el qual podia ser la força principal, i al mateix temps marginalitzar l'esquerra i imposar la seva política.

L'element central d'aquesta política era la desfeta dels Radicals. D'acord amb aquesta necessitat la Lliga mantingué la política d'aliances electorals a l'hora de confeccionar les candidatures per a les eleccions municipals del 12 del novembre del 1911. Altra vegada va constituir-se la Candidatura Barcelonina de la Lliga i els Jaumins, reforçada aquesta vegada per Defensa Social i un seguidor de Maura. Es van fer intents d'atreure la UFNR a la Candidatura, però aquesta s'hi va negar, primer perquè la coalició era massa a la dreta i segon perquè els hi semblava democràtic atacar els Radicals d'aquesta forma (32). La UFNR llavors va presentar la seva llista, en la qual hi figuraven dos membres del PSOE (Teoribio Reoyo en el districte IX i Lluís Estrada en el districte X), a causa de la Conjunció republicano-socialista.

Els resultats -vegeu les taules I5 i I6- van confirmar l'èxit de l'estrategia de la Lliga. El vot per la Candidatura Barcelonina es va incrementar en 11.532 vots sobre el vot que havia obtingut el desembre del 1909, i el resultat fou l'elecció de 7 regionalistes, 2 jaumins, un catòlic i el seguidor de Maura, és a dir 11 regidors de la Candidatura, comparat amb els 11 que van obtenir els Radicals, malgrat que aquella van perdre 12.380 vots sobre el vot del desembre del 1909. És interessant especular sobre els raons d'aquest descens del vot radical, especialment en vista de que

el vot global fou relativament alt. L'abstenció global de la ciutat fou del 45,1%, un increment de menys del 2% sobre desembre 1909. Els districtes obrers, però, mostraven una abstenció molt més alta, encara que cal matitzar-los, dividint-los en dos grups; als districtes I,V,VII la mitja fou del 55,2%, i als districtes IX i X fou del 46,7%, xifra que resulta molt favorable en relació al 48,1% observat en el districte III. L'augment de l'abstenció en els districtes obrers en conjunt fou del 2,2%, i en els altres del 1,75%. Però en dos districtes era molt més elevada -un 15,7% al districte VIII i un 7,1% al districte IX, degut al fet que aquests districtes havien tingut una abstenció realment molt baixa en desembre 1909. Tant Molas com Alberti observa que l'abstenció va perjudicar als Radicals, i tots dos l'atribuïxen a la força creixent de l'anarco-sindicalisme a Barcelona (33). Es pot comprovar aquesta possibilitat observant la taula I7 on les pèrdues i els guanys de les tres candidatures són anotats. Primer es pot veure que les pèrdues més grans dels Radicals van ser als districtes obrers, mentre que llur únic guany fou en la fortalesa de la Lliga, al districte III. Segon, no hi havia cap districte, amb l'excepció del districte II, a on la UFNR es beneficiés d'una transferència de vots dels Radicals i és difícil creure que aquests van passar a la Lliga. Per tant sembla que és possible afirmar que les crides per l'abstenció havien trobat una resposta afirmativa en els districtes obrers, resposta que es traduí en no votar per al partit dominant en aquests districtes, el Partit Radical. Ara bé, caldrà investigar les raons d'aquest desencant envers els Radicals, donat que númericament el sindicalisme era força dèbil i acabava de ser declarat il.legal. Però aixó s'escapa dels límits estrictes d'aquesta investigació.

Finalment la UFNR, com es pot desprendre de la taula I7, també havia perdut vots -uns 3.444-encara que havia retingut la mateixa quantitat de regidors -7. Cap dels socialistes aliats havia obtingut un èxit -Reoyo era l'últim de tots en el districte IX i Estrada el quart de sis candidats al X.

Pitjor, com diu Molas, era que la UFNR no havia trobat una base local; havia estat el segon partit en tots els districtes, menys al II, on la Lliga havia guanyat, seguit dels Radicals. Una base local potser hauria permès al partit d'esperar un canvi en l'actitud de l'electorat, o montar una campanya ben orquestrada per a aparèixer com partit potent (34).

Els dirigents de la Lliga van decidir de fer pressió per a aconseguir una Mancomunitat (35). El 8 de desembre els diputats i senadors catalans van portar les bases, elaborades per la Diputació de Barcelona i acceptades per les altres Diputacions de Catalunya, al primer ministre, Canalejas, el qual les va acceptar, tot dient que les presentaria davant les Corts al març del 1912. Però la proposta no va ser proposada fins al 25 de maig del 1912 i el debat no va començar fins al 28 de juny. Gràcies a la habilitat de Canalejas el projecte es va aprovar en la seva totalitat malgrat una oposició aferrissada. Però quan les Corts es van ajornar per les vacances d'estiu el 15 de juliol, el projecte només havia passat a l'etapa de la seva discussió detallada. Amb la reobertura de les Corts l'octubre es va tornar a la discussió del projecte, que es va aprovar el 17 d'aquell mes. Ja només necessitava ser aprovat pel Senat. Però Canalejas, el patró i el protector del projecte va ser assassinat el 12 de novembre i el seu successor, el comte de Romanones, malgrat les seves promeses de continuar amb l'aprovació

del projecte encara no l'havia passat al Senat a finals d'any.

La formació l'abril del 1912 del Partido Republicano Reformista de Melquiades Alvarez va provocar la sortida d'alguns membres de la UFNR. Melquiades Alvarez, políticament un moderat, comptava amb força simpatia en Madrid i a algunes de les províncies (36). La seva ambició era de crear un gran partit republicà i per a aconseguir això necessitava la participació dels republicans catalans. Hi havia poc entusiasme entre els Radicals per aquest projecte, però la UFNR, formada per tres grups diferents que no havien tingut molt de temps per a fusionar-se, i faltant un líder amb personalitat a l'estil de Lerroux, era molt més vulnerable per a perdre gent. Melquiades Alvarez va poder guanyar dos dels diputats de la UFNR (Josep Zulueta i Laureà Miró) i aquests van propagar el nou partit a Catalunya amb gran entusiasme, aconseguint el recolzament del grup més a la dreta dins la UFNR, la Unió Republicana. El diari "La Publicidad" es va convertir al Reformisme, i servia com a mitja útil de propaganda (un dels seus escriptors més destacats era el jove Lluís Companys). El 3 d'octubre els Reformistes Catalans van publicar un "Reglamento de la Asamblea Municipal de Constitución del Partido Republicano Reformista" a la Publicidad, enunciant així els principis bàsics del partit. Entre aquests hi figurava una demanda per l'autonomia catalana dins la república espanyola. El nou grup, per tant, representava una branca del Partido Republicano Reformista dins de Catalunya i no la infiltració d'un partit madrileny en la política catalana. Aquest èmfasi va resultar acceptable als diputats i senadors de la UFNR, car la gran part d'aquests es van passar als Reformistes entre octubre i finals d'any, destruint completament la representació parlamentària de la UFNR (37).

Els Radicals eren totalment oposats al Partido Republicano Reformista, perquè aquest representava una altra amenaça per ells, que en el pitjor dels casos podia guanyar sobre candidats radicals en les eleccions, i en el millor només els podia representar una pèrdua de vots. En "El Progreso" van mantenir una crítica constant, i fins i tot van utilitzar els Jóvenes Bárbaros, en llur última sortida pública, per a desfer la primera Asambleu Reformista del nou partit el 5 i 6 d'octubre.

Amb la perspectiva d'una important presentació de la Lliga en les properes eleccions municipals contra una oposició dividida en tres grans candidatures, els Radicals van fer gestions prop de la UFNR, esperant que davant la nova situació del partit, aquest entraria en una aliança amb ells. La proposta formal, enviada el 9 del febrer del 1913 a la Junta Municipal del partit, presidida per Layret, fou contestada el 13 del mateix mes. La línia de Layret, contrària als Radicals a causa de la seva experiència en l'afer de la corrupció administrativa fou decisiva en el debat que hi hagué dins el partit que abocà en un refús de l'aliança proposada. La oposició de Layret a qualsevol acord amb els Radicals tornaria a sortir altre vegada el 1914 amb motiu del Pacte de Sant Gervasi, i aquesta vegada va comportar la seva dimissió i sortida del partit.

H.4)-LES ELECCIONS DEL 1913

El 9 de març es van tornar a celebrar eleccions provincials al districte I. Però a diferència de les del 1909—quan els Radicals no es van presentar i hi va haver una victòria de les Esquerres — aquesta vegada hi havia tres llistes principals, la dels Radicals, de la UFNR i de la Lliga, a part d'un candidat de dretes i un altre

conservador que es van presentar per les minories. La Lliga per tant no havia de tèmner res de la seva dreta, mentre que l'Esquerra es va presentar dividida. Els Reformistes es van abstenir de presentar una candidatura, aconsellant llurs seguidors de votar el grup repúblicà que més mereixés llur vot. Els resultats van reflectir la divisió de l'esquerra car el candidat amb menys vots de la Lliga tenia encara 1.000 vots més que els candidats amb més vots de la UFNR i dels Radicals. Aquests més o menys van empatar en quant a vots encara que, comparat amb 1909, la UFNR havia perdut vots a favor dels Radicals, mentre que la Lliga havia augmentat el seu total en un vot que havia només baixat per alguns centenars respecte el 1909.

L'èxit regionalista va motivar una intensificació de la campanya per la Mancomunitat, començant amb el mting famós del Tivoli el 6 d'abril del 1913 (38). En una reunió dels diputats i senadors de la Lliga el 17 d'abril es va decidir de fer una sèrie de "Diades Regionalistes" per a demostrar la voluntat continuada a favor de la Mancomunitat. El 3 de juny el Senat va començar a discutir la llei, i mentre la discussió tingué lloc la Lliga va muntar les diades de Falset (6 de juliol), Cornudella (28 de setembre) i Santa Coloma (19 d'octubre). La ben muntada campanya donava a la Lliga l'apariència d'un partit polític amb un programa concret i pràctic, i amb uns objectius molt ben definits, en evident contrast amb els programes menys definits, com el de la UFNR.

Per tant la Lliga va començar la campanya per les eleccions municipals del 9 del novembre del 1913 amb bona moral. Les altres candidatures eren la dels Radicals, la UFNR, les Dretes, el Partido

Liberal, la Unió Gremial i, per primera vegada, el Partido Republicano Reformista.

Els resultats (vegeu les taules I8 i I9) van mostrar un augment de l'abstenció d'un 10 per cent, augmentant de 45,1% el 1911 a 55,1% el 1913. Hi havia, però, molta variació entre districtes, amb el districte I registrant l'abstenció més elevada de qualsevol districte en qualsevol elecció de l'època estudiada aquí -un 76,4%. No hi ha cap explicació fàcil per aquesta xifra alta. Com que només s'havia de votar un regidor pel districte aquesta vegada, no havia un lloc de minoria en aquestes eleccions, i aquest factor sense dubte va treure molt d'interés dels comicis i de la votació. A més la Lliga no va presentar cap candidat aquesta vegada i per tant el votant regionalista només tenia l'alternativa de votar el de la UFNR. Evidentment aquesta opció no va prosperar perquè el vot de la UFNR va baixar en 4,5% de tots els vots possibles en comparació amb el resultat del 1911. El vot radical també va baixar, però en més de 50%, del 26,1% de tots els vots possibles el 1911 al 12,3% el 1913.

Els districtes VII i X van tenir una mitja de l'abstenció de 61,8%, seguit dels districtes V i VIII amb 54,7%, mentre que en els districtes més burgesos, els II, III, IV i VI, l'abstenció no era gaire més petita a 54,5%. El districte IX va ser una sorpresa amb una abstenció de només 46%. En aquest districte s'havia d'elegir dos regidors d'un total de cinc candidats. El candidat de la Lliga era un metge local de gran popularitat, el Doctor Cararach, que ja havia estat regidor el 1905 i el 1909 i l'expectació era que guanyés altra vegada. L'interés doncs es centrava en la competició per al lloc de minoria, que fou guanyat pel candidat de la UFNR. La victòria de Cararach per la Lliga, a part de ser esperada, va

coincidir amb la tendència general de la ciutat, perquè la Lliga va obtenir un 28,6% de tots els vots emesos. Aquesta xifra representava una baixa aparent de 19.050 vots, comparada amb 1911, encara que els 13.090 vots de la Coalició de Dretes i els 1718 de la Unió Gremial compensaven aquesta pèrdua en una gran proporció. Els Radicals van rebre el 27% del vot total, xifra que representava una pèrdua real de 13.094 vots, en comparació a 1911. La UFNR va seguir aquests dos a considerable distància, rebent solament el 18,8% dels vots, que representava una baixa desastrosa de 21.203 vots sobre els de 1911, només parcialment compensat per els 6.450 vots del Partido Republicano Reformista. Els resultats d'aquest últim mostraven que no podia comptar amb una base electoral, i aviat va sofrir la pèrdua de "La Publicidad", que va tornar a ser un diari repúblicà independent, a més de les figures principals que havia atret en principi, a part d'algunes com Josep Zulueta, el qual comptava més amb els seus seguidors personals del seu districte (Vilafranca) que amb la seva política a l'hora de les eleccions.

Dels grups minoritaris, la Coalició de Dretes va obtenir un 12,1% dels vots, els Liberals només el 4,7%, la Unió Gremial el 1,6%, i el candidat independent i antic Radical, Tomás Burrull amb un 1,2% del vot total de la ciutat i només 134 vots menys que el candidat oficial dels Lerrouxistes en el districte X, l'últim.

La Lliga i els Radicals seguien dominant els mateixos districtes que el 1911. La Lliga controlava els II, III, IV, VI i IX, però va perdre el districte VIII a favor dels Radicals, els quals continuaven dominant els I, V, VII i X. La UFNR, a l'igual que l'any 1911, no va guanyar en cap districte i fins i tot no va

arribar al segon lloc en cap, excepte en el I, on no hi havia cap candidat de la Lliga, i en el IX.

En nombre de regidors la Lliga en va guanyar II, els Radicals IO i la UFNR només I, a l'igual que els Conservadors i les Dretes.

Quedava patent en aquestes eleccions que la UFNR havia fet fallida en el seu intent de guanyar un espai electoral propi. A més els seus resultats pobres apuntaven que en les properes eleccions a Corts no treuria cap diputat. Clarament això representaria el final del partit, i l'única alternativa era de trobar una aliança electoral per a sobreviure a l'espera de trobar millors condicions. En el tema de les aliances, o podia acceptar el catalanisme de la Lliga, junt amb la seva política social de dretes i la seva falta d'entusiasme per la República, o podia arribar amb un acord amb els Radicals, tot i que aquests eren anti-catalanistes (encara que aquest aspecte de la política radical ara havia canviat molt). Mantenir la identitat de la UFNR semblava més fàcil de fer dins una aliança amb els Radicals i per tant es va entrar en negociacions, que van concloure amb el Pacte de Sant Gervasi (anomenat així perquè es va concordar a la casa que Hermenegildo Giner de los Rios dels Radicals tenia a Sant Gervasi) (39).

Hi hagué grans dificultats per a obtenir un consens dins de la UFNR a favor d'aquest pacte. Layret i la Junta Municipal volien que s'apliqués només fora de Barcelona, alegant que els Radicals eren més inacceptables dins de la ciutat. Però també eren més votats dins la ciutat i els diputats de la UFNR que negociaven el Pacte preferiren ignorar el parer de Layret i van acceptar una aliança electoral sense restricció de límits. La nova coalició, sota el

nom de Junta de Defensa Republicana, va publicar un manifest el 6 del febrer del 1914 per a anunciar la coalició i Layret i la Junta Municipal, en vista de les properes eleccions a Corts, no van fer cap comentari públic. Però molts dels membres de la UFNR, especialment els del Centre Nacionalista Republicà, van abandonar el partit de seguida. El cop més fort fou la dimissió, en massa de quasi tots els redactors de "El Poble Català", després de publicar una condemna forta de la aliança (40).

Encara que el total global dels vots dels Radicals i de la UFNR en les eleccions municipals del 1913 era més gran que el de la Lliga, no era molt més gran que el total global dels vots que obtingueren la Lliga i les Dretes, i si tots els vots obtinguts per la UFNR no passeven a la nova coalició, hi havia moltes possibilitats de que la Lliga pogués guanyar, sobretot si no hi havia competició de les Dretes. Aquestes, que estaren disposades a contestar les eleccions municipals en alguns districtes, amb l'esperança de guanyar minories, sabien que no tenien cap possibilitat a nivell de tota la ciutat en eleccions a Corts. Per tant era poc probable la seva concurrència en les properes eleccions a Corts, deixant la dreta sense divisions.

H.5)-LES ELECCIONS DEL 1914

La Lliga va participar a les eleccions a Corts del 8 de març del 1914 com a únic representant de la dreta, basant la seva campanya en la lluita que havia sostingut per la Mancomunitat i identificant-se a través d'una propaganda molt acurada, com el partit més responsable de tota la campanya de la Mancomunitat.

Contra la Lliga es van presentar la candidatura de la Coalició Republicana, composta de Lerroux, Giner i Iglesias pels Radicals i Corominas i Estapé per la UFNR, i una candidatura ben curiosa, la "Candidatura de Renovación" que, centrada sobre un republicà, el Doctor Jaume Queraltó, incloïa un antic Radical Lluís Zurdo Olivares, que havia jugat un paper poc edificant durant la Setmana Tràgica, i un antic membre de la UFNR, Gabriel Alomar (41). Pablo Iglesias i Antoni Fabra i Ribas es van presentar pel PSOE.

Els resultats resumits a les taules 20 i 21 mostren que l'abstenció del 63,5% de tots els vots possibles, havia augmentat en quasi un 20% des de les eleccions a Corts del 1910 (quan la xifra fou del 43,6%). L'augment era més acentuat en els districtes obrers que en els altres, tenint en compte que els districtes III i IV, que van tenir una baixa brutal en el total de vots emesos en aquestes eleccions, havien tingut unes xifres d'abstenció molt baixes el 1910. El mitjà de l'abstenció en els districtes I, V, VII, IX, i X fou del 67,7% el 1914, comparada amb 48,1% el 1910. Quant als districtes II, III, IV i VI la mitjà de l'abstenció el 1914 assolí el 58,3% mentre que la del 1910 fou del 39,3%. El districte VIII ocupava el mateix lloc entremig amb 62,1% el 1914 i 42,4% el 1910.

La Lliga va guanyar els cinc llocs de majoria i la Coalició les dues minories. La Candidatura de Renovació només va rebre una petita part del vot, encara que el Doctor Queraltó va obtenir un triomf personal en obtenir quasi 10.000 vots. El vot socialista fou mínim.

En els districtes el fracàs de la Coalició Republicana era evident, especialment en comparació amb el vot de 1910. En els

districtes on hi va haver una majoria radical el 1910 va guanyar la Coalició el 1914, encara que un districte, el II, fou guanyat per la Lliga. Però aquest districte havia estat un guany remarcable pels Radicals el 1910, i el vot del districte en les eleccions posteriors no havia deixat lloc a dubtes de que els Radicals no podien mantenir-se en unes eleccions a Corts allà. Els tres districtes on la UFNR havia guanyat el 1910 (IV,VI,VIII) van passar a la Lliga. En el districte IX on la UFNR havia obtingut una bona part dels vots el 1910, 1911 i 1913 la Lliga va obtenir quasi el mateix nombre de vots que la Coalició el 1914. Els resultats en aquests quatre districtes suggereixen que una bona proporció dels votants de la UFNR no podien recolzar l'aliança amb els Radicals i van transferir llurs vots a la Lliga; una transferència així explicaria perquè el vot per la Coalició ni s'aproximava remotament en cap districte als vots combinats que els Radicals i la UFNR havien obtingut el 1910, mentre que als districtes Radicals el vot va mantenir-se. De fet, només en un districte, el I, va haver-hi un vot per la Coalició que era més alt que el vot Radical-UFNR-Reformista en les eleccions municipals del 1913. Sumant els vots de la Coalició i la Candidatura es pot veure que només en dos districtes Radicals eren aquests totals més elevats que els totals elevats dels Radicals, UFNR i Reformistes el 1913. Es possible, doncs, que alguns vots de la UFNR passessin a la Candidatura de Renovació.

Per la Lliga la victòria en aquestes eleccions va sellar el procés de guanyar la hegemonia a Barcelona i a Catalunya. Durant els propers deu anys seria el partit majoritari, tot i que ningú va contestar la seva posició.

Per a concloure la campanya a favor de la Mancomunitat ràpidament i amb èxit, es varen organitzar més Diades Regionalistes a Vic (15 de març) i a Terrassa (5 d'abril) (42). El dia després d'aquesta, la Mancomunitat va constituir-se, car el projecte ja havia estat aprovat per les Corts. Per unanimitat Prat de la Riba fou nomenat president. Fins a la seva mort, el 1917, Prat va dirigir una sèrie de reformes administratives i tècniques, creant una Barcelona que era el cap i casal del hinterland cada vegada més gran de la ciutat, molt ben comunicada amb carreteres, ferrocarrils i telèfon. Es varen crear escoles d'èlite per a ensinistrar els industrials i dirigents, els capataços i els tècnics necessaris per a la indústria catalana del futur. La ciutat es va urbanitzar i vertebrar per a estar al servei de la indústria en el període d'auge causat per la neutralitat espanyola durant la primera guerra mundial, que va esclatar només cinc mesos després de la constitució de la Mancomunitat(43).

Si la Lliga es trobava en fase d'expansió, el procés fou a l'inrevés per la UFNR. Pocs membres del partit, especialment els oposats a la política de coalició amb els Radicals, van participar en la Assemblea General del partit el 31 de maig de 1914. En la discussió sobre el futur del Pacte de Sant Gervasi, el grup que estava a favor de continuar l'aliança amb els Radicals va guanyar la majoria. En conseqüència el grup oposat al Pacte es va retirar del Partit sota l'impuls de Layret, la tercera pèrdua d'aquest tipus des del començament del 1914. Aquestes baixes (les altres havien estat les del Centre Nacional Republicà i la dels redactors de "El Poble Català") foren la sentència de mort de la UFNR, encara que els seus dirigents continuaven presentant-se en nom de la Coalició fins a les eleccions provincials del 1917.

H.6)-LES ELECCIONS DEL 1915

El 14 de març de 1915 varen tenir lloc eleccions provincials completes als districtes II i III, i eleccions parcials per a cubrir una vacant al districte I. Els republicans van presentar candidatures completes en tots tres districtes mentre que la Lliga va fer candidatures normals en els districtes I i II, però només presentava un candidat a minories en el III. Hi havia dues candidatures de dretes; els Maurins al districte II i els Autonomistes Liberals en el III.

La campanya dels Republicans fou essencialment política, mentre que la de la Lliga enfatitzava sobre la necessitat d'elegir bons administradors amb una capacitat de treball que servissin per a posar en marxa la nova Mancomunitat.

Els resultats foren dins la tendència observada en les eleccions municipals i generals que havien tingut lloc darrerament amb un gran descens en el nombre de vots emesos en comparació amb les eleccions provincials del 1913 i 1911, perjudicial en general als Republicans; mentre que la Lliga mantenia la seva posició i els partits de dreta van augmentar llur vot. La Lliga va guanyar en els districtes I i II i va aconseguir la minoria en el III a on els Republicans van conservar les majories.

En el curs de la tardor del 1915 els Maurins van oferir a la Lliga la possibilitat de participar amb ells en una aliança electoral a tot Espanya. Maura proposava d'oferir ministeris a Catalans en el cas de victòria, en canvi del recolzament de la Lliga. El partit va denegar l'oferta perquè no era de la mateixa tendència dretana ni volia enmiscuir-se en el monarquisme particular

57

de Maura, ni sentir-se afectat per l'aversi6 que el rei evidentment sentia envers ell. Mentrestant la Lliga va organitzar una protesta masiva que tingué lloc el 10 d'octubre del 1915, a favor de les lleis econòmiques que els diputats de la Lliga promocionaven a les Corts. Aquestes foren parades per culpa d'una duplicitat del primer ministre, Dato, qui havia ofert de fer passar les lleis si la Lliga no s'oposava al seu pressupost. Però quan la Lliga ja havia complert la seva part Dato va tancar les Corts (44). El refús d'una aliança amb els Maurins i la campanya per les lleis econòmiques mostren conjunta ment que la Lliga encara veia la seva política com a "pressió a Espanya...i gestió a Catalunya" i no considerava encara la possibilitat de tenir un paper important en les afers de la nació (45). Igualment el fet de que tots els grups polítics de Catalunya recolzessin la manifestació del 10 d'octubre mostrava fins a quin punt la Lliga exercia l'hegemonia a Catalunya. Per a complir aquesta hegemonia quedava un objectiu que ara semblava ser possible d'aconseguir -guanyar el control de l'Adjuntament de Barcelona en les eleccions municipals que tindrian lloc el 14 de novembre del 1915.

Els republicans d'una tendència o altre havien tingut la majoria a l'Adjuntament des del bienni del 1904-5, però els seus resultats electorals en les eleccions recents havien demostrat llur baix estat. A més, els Radicals havien passat una època amb moltes dissensions internes, amb tensió personal entre Lerroux i Emiliano Iglesias, i l'escissió d'alguns membres que havien passat al nou nat Bloc Republicà Autonomista.

Layret, després d'abandonar la UFNR en l'Assemblea del maig havia passat diversos mesos fora de la política abans d'establir

contactes amb l'intenció de formar un nou partit. Aquest va manifestar-se al públic per primera vegada en un manifest publicat a "El Poble Català", el 6 del maig del 1915 sota el títol de "El Bloc Republicà Autonomista als Ciutadans", firmat per Marcel·li Domingo, Gabriel Alomar, Conrad Roure, Angel Samblancat i Layret, entre altres (46). La política del nou partit segons el manifest era de "donar una unitat d'acció i d'organització als republicans de Catalunya", i encara que va negar que era un partit de classe, va dir que com a partit d'esquerres, era natural que es basés en la classe obrera. El Bloc no va presentar-se a les eleccions municipals per a evitar una divisió en el vot republicà que podia causar la pèrdua de la majoria republicana a l'Ajuntament.

En aquests eleccions, doncs, la Coalició va representar els republicans altra vegada, mentre que la Lliga, en un intent de minimitzar la competència a la seva dreta va aliar-se amb els Jaumins i fins i tot va pactar amb alguns liberals. Els monàrquics preferien de totes formes presentar una candidatura i hi hagué també alguns candidats independents. D'aquests, l'únic d'importància fou Tomàs Borrull, el antic Radical del districte X que hom esperava robaria molts vots a la Coalició en aquell districte.

Per a mantenir la seva majoria a l'Ajuntament els Republicans havien de guanyar 14 regidories del total de 25 que s'havien d'elegir. La participació dels votants reflectí la consciència dels Republicans i dels seus oponents de fer sortir els seus partidaris a votar, com es pot desprendre de les taules 22 i 23. L'abstenció global en la ciutat va disminuir en un 2,1% de tots els vots possibles, en comparació a les eleccions al parlament del març de 1914, i es situà en 6,2% per sobre la de les eleccions municipals del 1913. Per districtes l'anàlisi és intere_s_sant; l'abstenció fou més

baixa en tres dels districtes obrers (el I, IX i X amb una mitja del 54,5% d'abstenció), seguit pel districte III amb 59,2% i el VII amb 59,5%. Els districtes II, IV i VIII seguien amb una mitja d'abstenció del 62,5% i els districtes VI i V eren els últims amb 69% i 69,3% respectivament. Els districtes I i X eren fortaleses dels Radicals i el IX era un districte de forta tradició republicana que ultimament s'havia decantat cap a la dreta; en aquest districte aquesta elecció es debatia entre les dretes més que entre dreta i esquerra. Només al districte I hi va haver un resultat favorable als republicans, i allí només degut a la decisió de la Lliga de no presentar cap candidat com el 1913, deixant com a únic competidor del candidat republicà un monàrquic. En el districte IX la Lliga i els monàrquics van guanyar més del 54% de tots els vots emesos i van guanyar respectivament les majories i les minories. El vot republicà va baixar del 30,4% de tots els vots possibles el 1913 a 10,2% el 1915. Però la part de la Lliga també va baixar del 19% al 11,4%, mentre que el vot monàrquic s'augmentà d'un 4,6% guanyat per les dretes el 1913 a un 13,9% el 1915. Sembla aleshores que aquells eren els responsables de la baixa abstenció en aquest districte, junt amb la presència energètica dels candidats independents, els quals, amb 10,7% del vot total van obtenir més vots que la Coalició Republicana (10,2%). Al districte X l'independent Borrull també va organitzar una campanya forta i això probablement incrementà l'interès de l'electorat. Va aconseguir la majoria, i el candidat radical de la Coalició va haver d'acontentar-se amb la minoria per un marge de 400 vots menys. Els altres districtes van presentar dos resultats diferents. Al districte VII hi hagué un èxit republicà, encara que només relatiu. El vot republicà es va incrementar respecte al de les eleccions del 1914, i fou solament un 1,1% més baix que el vot combinat dels Radicals, la UFNR i els Reformistes el 1913. Però la Lliga només va presentar un candidat

per a minories en aquest districte en aquestes eleccions, que va donar com a resultat una disminució del vot de la Lliga del 6,7% al 4,9%. Els monàrquics van mantenir llur vot en comparació amb la suma del vot per les Dretes i els Liberals el 1913. Al districte V hi va haver una abstenció considerable però amb tot, un augment petit en el vot per la Lliga i una petita baixa en el vot també petit dels monàrquics. En aquest districte sembla evident que la disminució del vot republicà va ser la causa de l'augment de l'abstenció.

Els resultats per districtes van mostrar que els Republicans havien mantingut els districtes I, V, i VI i havien guanyat el IV de la Lliga. La Lliga havia mantingut els II, III, i VI i havia guanyat el VIII dels republicans, probablement amb l'ajut d'antics vots de la UFNR. Els monàrquics van guanyar el districte IX de la Lliga i els Radicals van perdre el X a favor del candidat independent.

Traduïda en regidories aquest resultat va donar 12 a la Lliga, (10 de la Lliga, 1 dels Jaumins, 1 dels Monàrquics), 12 als republicans i 1 per a l'independent, Borrull. Combinant aquest resultat amb el del 1913 donava les xifres de 26 regidors de tendència de dretes i de la Lliga i 24 de les diferents tendències republicans en el nou ajuntament. Per tant la Lliga havia reeixit en fer-se l'amo de Barcelona i de la Mancomunitat, i aquesta dominació provocaria l'enemistat amb el govern central a Madrid.

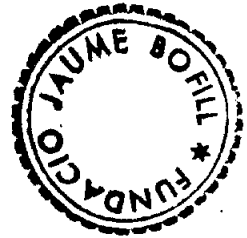
H.7) LES ELECCIONS DEL 1916

A finals del 1915 Dato va dimitir, cansat per les crítiques contra la seva negativa de passar les lleis econòmiques, i el seu

govern era reemplaçat per una administració liberal encapçalada per Romanones amb Santiago Alba com a Ministre de Governació. Alba, a part del seu desitg de incrementar la majoria liberal, també volia incrementar la seva importància. També era un anticatalanista decidit (47). A més la Lliga, en el manifest escrit per Prat de la Riba amb el títol de "Per Catalunya i l'Espanya Gran", i firmat pels diputats regionalistes el març del 1916, finalment s'havia mostrat disposada a intervenir en la política espanyola a nivell de tot l'Estat (48). El manifest proposava una organització autonomista i federal de l'Estat espanyol, per la nova burgesia i no pels antics interessos oligarquics. Alba estava per tant disposat a dirigir les eleccions a tot l'Estat amb l'intenció de desfer aquesta política de la Lliga, utilitzant el que quedava del caciquisme a Catalunya amb aquest fi. A la ciutat de Barcelona, però, el caciquisme havia perdut la seva força definitivament el 1901 i Alba no tenia altre remei que encoratjar els enemics de la Lliga, encara que fossin republicans. Llavors va entrar en un pacte amb la Coalició (conegut per el nom de "Pacte de la Castellana" a Catalunya, car es va firmar en la casa de Romanones en el carrer d'aquell nom a Madrid), en el qual encoratjava els Republicans a participar en les properes eleccions a Corts en un intent d'arrebatar les majories de la Lliga(49).

Però la presentació a Barcelona d'una candidatura del Bloc Republicà Autonomista va espatllar aquest pacte a la ciutat. Era natural que el Bloc volgués participar a les eleccions, i a més havia après de la seva experiència de les eleccions municipals del 1915 quan la seva no-presentació no havia portat cap benefici ni per ells mateixos, ni per la causa republicana en general. També volia aprofitar les eleccions per a mostrar-se com a alternativa a la moribunda UFNR, especialment perquè comptava amb obtenir vots obrers

a causa de la política social del partit (50).

Dues candidatures republicanes doncs es van presentar contra la de la Lliga, representant el centre-dreta a les eleccions a Corts del 9 d'abril del 1916. Els resultats -vegeu les taules 24 i 25 - donaven la victòria a la Lliga.

La participació electoral-del 37,5% dels vots possibles-era exactament igual com a les eleccions anteriors a Corts del 1914. Per districtes hi havia una clara divisió en dos grups. El primer, que agrupava els districtes obrers i menestrals, els I, V, VII, VIII i X, tenia una abstenció mitja del 66,9% i el segon, que agrupava els districtes II, III, IV i VI,tenia un mitja del 59,5%. Els dos grups no mostraven doncs gaire variació respecte a 1914, amb l'excepció del districte VIII que havia tingut un lloc entremig el 1914 però que en aquestes eleccions havia entrat en el grup més abstencionista.

Els resultats van donar els llocs de majoria a la Lliga i les minories a Lerroux i Giner de los Rios, de la Coalició. El Bloc va rebre aproximadament la meitat dels vots republicans, i no va aconseguir cap diputat. Es interessant analitzar la distribució del seu vot per a veure si havia trobat un ressó en el vot obrer.

Es evident que el Bloc va treure vots de les altres dues candidatures. Comparat amb el 1914 la Lliga va perdre 12.724 vots i la Coalició 16.671. Com que el vot global no varia, la tentació és de pensar que tots aquests vots van passar al Bloc, i sumant aquests amb el total de vots de la Candidatura de Renovació el

1914 (Queraltó, Alomar i Samblancat d'aquella candidatura anaven incluits en la candidatura del Bloc el 1916), podria semblar que el Bloc, propiament dit, només havia guanyat uns 6.000 vots. Però cal comprovar aquesta hipòtesi per districtes. La taula 26, que mostra les difèrencies entre els vots combinats dels republicans el 1914 i 1916, els vots del Bloc i de la Candidatura de Renovació i de la Lliga, a més de l'abstenció, ajuda a clarificar la situació. En els districtes, on l'augment en els vots combinats dels republicans el 1916 superava la baixa en el vot de la Lliga, com en els districtes III, V, VII, VIII i IX, l'abstenció fou més reduïda en comparació al 1914. El suport al Bloc no venia però dels districtes més obrers de Barcelona, encara que va tenir un èxit notable al IX i en menys grau en el VII i V. Però va tenir més èxit en districtes com el VIII, III i VI i sembla que va beneficiar-se més de vots transferits des de la Lliga que de vots obrers, vots procedents de sectors disposats a recolzar un partit republicà català, però no a un aliat amb els Radicals.

Per tots dos partits republicans els resultats eren magres. L'intent de la UFNR de salvar-se a través d'una aliança amb els Radicals havia fet fallida de forma evident i Corominas va dimitir poc temps després, abandonant momentàriament la política per tal de fer-se una carrera judicial (51). La UFNR, sota la direcció dels seus regidors a l'Ajuntament de Barcelona, va continuar fins al 1917 abans de dissoldre's. El Bloc, que havia guanyat un nombre de vots no menyspreables, però que no havia obtingut cap diputat, intentaria la prova electoral altre vegada, amb molt poc èxit, en les eleccions provincials del 1917, i després es dissoldria calladament i els seus membres passarien al nou Partit Republicà Català de Layret.

La Lliga va sortir d'aquestes eleccions com la gran triumfadora a Catalunya. Els Liberals, malgrat la seva majoria a tot l'estat, havien fracassat en llur estratègia a Catalunya. Característicament la Lliga va celebrar la seva victòria amb una "Festa de la Unitat Catalana" al Parc Güell, amb un àpat a l'aire lliure per a 5.000 comensals (52).

Aquesta nova confirmació de la supremacia de la Lliga a Catalunya semblava confirmar la intervenció del partit en la política nacional, tal com Prat havia proposat a "Per Catalunya i l'Espanya Gran". A més la transferència d'Alba del Ministeri de Governació a Hisenda semblava propicia a donar peu a una confrontació entre ell i la Lliga en l'esfera econòmica i per tant era essencial per al partit buscar aliances amb altres agrupacions afins a tot l'estat per tal de defensar-se. Una nova època d'activitat va començar amb viatges de regionalistes a Galicia i a Euskadi, en un intent de persuadir els sectors afins de la societat local d'aquestes àrees de formar partits regionalistes. Més tard un agrupament basco-català fou fundat a les Corts i durant el curs del 1917 es van reforçar els lligams amb els Bascos (53).

H.8)-LES ELECCIONS DEL 1917

El resultat de les eleccions provincials del II de març del 1917 fou una altra victòria per a la Lliga, que va obtenir el doble de vots que els Radicals (la Coalició Republicana ja havia deixat d'existir), i tres vegades més vots que el Bloc.

La fallida del Bloc va causar la seva dissolució. Amb la desaparició també de la UFNR el republicanisme català quedava

63

sense cap organisme, i per a resoldre aquesta situació la Joventut Republicana de Lleida va organitzar una campanya per tal de celebrar una assemblea que discutiria les bases per a la formació d'un nou partit republicà. Aquesta assemblea va tenir lloc al local de l'Ateneu Gracienc, que havia pertangut a la UFNR i havia estat escenari de molts dels mítings d'aquest partit. El nou partit, batejat amb el nom de Partit Republicà Català (PRC) heredava molta de la política i una bona part del personal del Bloc i de la UFNR, a més de la Joventut Republicana de Lleida i d'un bon nombre d'antics membres de la UFNR que havien passat al Partit Reformista de Melquiades Alvarez (Lluís Companys n'era el més important). Un directori, presidit per Marcel·li Domingo, era el màxim organisme del partit, i Ramon Noguer i Comet va ser nomenat Secretari-General poc temps després de la fundació (54). El diari "La Lucha" fundat a finals del 1916 per Layret i Domingo va esdevenir el diari del partit amb Companys com redactor, encara que continuava publicant majoritàriament en castellà per tal de fer-se accessible als obrers immigrants de la ciutat.

Durant l'estiu del 1917 van tenir lloc uns esdeveniments concrets amb la decomposició del règim monàrquic - l'afer de les Juntes de Defensa, l'Assemblea de Parlamentaris i la vaga general revolucionària de l'agost. No és el lloc aquí per a descriure tots aquests esdeveniments sobre els quals existeix una bibliografia molt àmplia. Cal subratllar que després d'aquests fets el règim monàrquic entrava en una fase d'agonia, una agonia prolongada que duraria fins a la declaració de la segona República. Els esdeveniments tingueren un impacte profund a

Barcelona, el centre d'activitat més important de tots tres processos. La Lliga, espantada per la possibilitat d'una revolució social a casa seva va limitar la seva actuació a l'Assemblea de Parlamentaris i va començar un procés d'abandonar les seves pretensions d'encapçalar un moviment renovador a tot l'Estat, i va optar per un lloc al govern central, i per una política de repressió a Catalunya, en estricta col.laboració amb els militars, els quals, després de la revolts de les Juntes de Defensa, s'havien mostrats molt reaccionaris en la repressió de la vaga d'agost. Els republicans, després d'haver col.laborat estretament a la vaga d'agost havien arribat a un grau important d'unitat, tot i esperant un canvi de règim.

Aquesta unitat era possible perquè els Radicals ja havien sortit de l'escandol de la corrupció administrativa en llur època d'administradors de la ciutat, i els culpables ja no pintaven res en el partit. A més, el partit havia desenvolupat una política autonomista i els seus polítics, segons els altres sectors republicans s'havien portat honestament durant l'Assemblea de Parlamentaris i la vaga d'agost. Per tant un Layret que havia abandonat la UFNR tres anys abans amb motiu del Pacte de Sant Gervasi ja no tenia cap objecció a entrar en una nova Coalició Republicana. A més els dos grups sentien una base emocional d'unitat a través de l'experiència de la vaga d'agost, en la qual, segons ells, la Lliga havia traït a l'esquerra, doblament per la seva entrada posterior al govern central i per la seva aprovació de la repressió que va seguir a la vaga.

No pot sorprendre doncs que les eleccions municipals del II de novembre del 1917 fossin molt politzades. En primer lloc, les

accions de la Lliga a l'Assemblea de Parlamentaris i la vaga d'agost, a més de acceptar un ministeri en el govern central podien ser ratificats o desaprobatats per els electors (55). Per altra banda els Republicans veieren clarament la necessitat d'unir electoralment a més de sentimentalment contra la Lliga perquè era evident que unes candidatures republicanes dividides solament podien donar la victòria a la Lliga.

Així les coses, en aquestes eleccions només es presentaven dues llistes, la de la Lliga amb els seus aliats jaumins, i la de la Coalició Republicana. També es van presentar-se diversos candidats de diferents grups, que anaven des dels monàrquics fins a republicans independents.

La participació, de només un 34,3% en total, havia baixat un 4,4% sobre la de les eleccions municipals del 1915 (vegeu les taules 27 i 28a l'apèndix). Per districtes la xifra d'abstenció mostrava grans variacions d'una màxima del 77,1% al districte VII a una mínima del 57,9% al districte IX. La segona xifra més alta fou la del districte X amb un 69,9%, seguit per als tres districtes burgesos -els VI, IV i III -en aquell ordre. El districte V tingué la mateixa abstenció que el III, i el districte burgés restant,, el II el seguia. El districte eminentement obrer, el I i el més barrejat, el VIII, obtingueren xifres que foren la tercera i la segona més baixes en aquestes eleccions. Es a dir, que alguns dels districtes obrers tingueren una abstenció més baixa que els districtes burgesos. L'explicació d'aquesta fenòmen, que anava contra corrent respecte a les eleccions anteriors, es troben en part en el sistema electoral, en el nombre de candidats independents que es van presentar, i en variacions de suport electoral per als partits

principals, que reflectiren les opinions de l'electorat sobre els problemes polítics suscitats pels esdeveniments de 1917 que hem apuntat abans.

Per a començar amb el sistema electoral, hi ha un fet molt senzill que pot explicar perquè l'abstenció s'hauria pogut incrementar als districtes burgesos. Els càlculs de l'abstenció aquí es basen en la divisió del nombre de vots emesos pel nombre màxim de vots que es podien emetre, és a dir, el cens electoral multiplicat pel nombre de vots que cada elector podia emetre. La base per a aquest càlcul per tant és el cens electoral, i el cens vigent el 1917 havia estat elaborat el 1916. Aquest es basava en el cens original del 1907, revisat anualment. El 1917 no es va fer una revisió, sinó la renovació completa del cens, prevista cada deu anys, que va produir un cens vigent des del 1918. El nombre d'electors als districtes burgesos baixava considerablement, proporcionalment més que en els districtes obrers. Això suggeriria que el cens original de 1907 havia esdevingut en el curs del temps poc fiable i que els districtes burgesos, districtes centrals en procés de reconversió i amb una població que els abandonava per aviure a les afores, tenien censos mes exagerats, magnificant el nombre de votants possibles, que al seu torn exagerava qualsevol càlcul de l'abstenció.

Si el cens era una font de problemes, un altre era del nombre de regidors que s'havia d'elegir, problema que ja ha estat al·ludit abans en el cas del Districte I. En aquestes eleccions hi va haver una baixa considerable de vots (7,3%) comparat amb 1915, disminució que es pot atribuir al fet que mentres que el 1915 s'havia d'escollir

67

dos regidors , el 1917 només s'havia d'escollir-ne un. (Aquesta variació es deguda al fet que s'elegia només la meitat dels regidors -25- cada dos anys en els deu districtes i el nombre que s'havia d'elegir canviava cada quatre anys). El 1915 hi havia majoria i minoria al I, contestades per dues llistes de republicans i dues monarquiques. Era evident que un dels candidats republicans guanyaria la majoria, però hi havia la possibilitat de que un dels monarquics guanyés la minoria, impedit el copo republicà. Els monarquics ho van aconseguir, fent sortir els seus votants (llur vot es va incrementar en un 4,7% en relació a les eleccions del 1913). Però el 1917 el guanyador només havia de vèncer per majoria simple, i com que la Lliga presentava un candidat no existien possibilitats de que vencés al candidat republicà. Per tant hi hagué una disminució en el vot no-republicà (els monarquics havien obtingut 20,1% el 1915 i el total combinat de vots monarquics i regionalistes el 1917 fou del 18,1%). Els republicans també van perdre vots, un desenvolupament més difícil d'explicar, encara que pot ser degut a un sentiment entre els electors de que la victòria republicana era ja segura, i no hi havia tanta necessitat de votar. De totes maneres fou congruent amb la disminució general del vot republicà a tota la ciutat.

Els efectes de la presentació o no de candidatures que no parteixien als dos grans partits es veu en els dos casos oposats dels districtes IX i VII que mostraven respectivament les xifres més baixes i més altes d'abstenció.

Al districte IX la participació alta no es va reflectir gaire en els resultats de la Lliga i dels republicans, que van guanyar 0,2% i 0,8% respectivament. La causa fou la presència de quatre candidatures

independents el 1917 (el 1915 només hi havia dues). La part del s
vots que corresponia a aquestes candidatures va augmentar un 7,8%
(de 10,7% de tots els vots possibles el 1915 a 19,5% el 1917).

Al districte VII el vot total va baixar un 11,8% en relació
al 1915. Aquell any un candidat monàrquic havia rebut un 6,5% de
tots els vots possibles i un Tradicionalista un altre 5,0%. El
1917 el monàrquic no va presentar-se i el Tradicionalista només
va rebre una tercera part dels vots que havia rebut el 1915. Hi
havia però una candidatura de republicans dissidents i llur total
fou del 2,9% de tots els vots possibles. La proporció del vot
guanyada per altres candidatures que no fossin les de la Lliga i
de la Coalició Republicana el 1917 va baixar al 6,1% de tots els
vots possibles, en comparació al 11,5% en 1915. El vot de la Lliga
gairebé no va variar. Va obtenir el 5,2% (4,9% el 1915). Per tant
el vot republicà també hauria hagut de baixar, i aquest fou efect_
ivament el cas - llur proporció del vot va baixar de 18,3% el 1915
a 11,6% el 1917, una disminució del 6,7%. Al districte VII la baixa
en el vot, sumant els vots republicans i els dels republicans
dissidents fou del 3,8%. Per tant es pot afirmar que la disminució
del vot de les candidatures independents fou la responsable en
gran part de la minva del vot global al districte VII, a l'igual
que l'increment dels vots independents al districte IX fou el
responsable d'una participació més alta.

En els altres districtes obrers no hi va haver gaires canvis
en el vot republicà. Es pot deduir per tant, que no existia
descontent dins aquests districtes amb l'actuació dels republicans
durant els esdeveniments decisius del 1917.

En tots els districtes burgesos hi va haver pèrdues per a la Coalició i guanys per la Lliga, amb l'excepció del districte III, on la Coalició no s'havia presentat el 1915 i en aquestes eleccions va rebre el 4,5% dels vots. La Lliga va perdre vots aquí, l'únic districte de la ciutat on aixó va passar. Al districte més mixte, el VIII, les dues candidatures més importants van incrementar el seu nombre de vots.

Sembla que en aquestes eleccions no va existir dins els districtes republicans tradicionals un descontent generalitzat amb els Republicans, encara que es produí un augment petit en el vot regionalista. Als districtes burgesos el vot republicà va registrar una baixa, presumiblement a causa de l'associació dels Republicans amb la vaga general revolucionària de l'agost, i l'augment en el vot de la Lliga només es produí en els districtes de l'Eixample (IV i VI), mentre que al II l'augment fou petit i al III no n'hi va haver. A part de les raons demogràfiques esmentades abans, és possible que les opinions sobre l'actuació de la Lliga fossin dividides (56).

Quant a les regidories, aquestes eleccions foren una victòria per la Lliga, que n'obtingué tretze i l'aliat jaumí un altre. Els republicans amb llurs dotze quedaven doncs en minoria a l'Ajuntament.

Durant l'hivern del 1917-1918 tots dos partits promocionaven la consciència política de llurs votants. La Lliga va organitzar una Setmana Gallega a Barcelona el desembre, amb l'assistència de diversos polítics i intel·lectuals gallecs (57). També el partit va dividir l'estat en tres zones, amb finalitats propagandístiques, i a cada zona es van organitzar activitats per part d'emissaris

de la Lliga, sota un membre dirigent del partit. A través d'aquesta política nou grups regionalistes es van fundar en unes trenta-nou províncies de l'estat, la gran part dels quals no van durar gaire, però les notícies continuades de llurs fundacions va tenir un efecte propagandístic considerable. Igualment la presència de dos ministres catalans al govern central va ser explotada per la seva importància propagandística.

L'esquerra, preocupada amb la sentència severa imposada al comitè responsable de la vaga d'agost va organitzar mítings de protesta a tot Espanya. El 8 de desembre va tenir lloc un a Barcelona en homenatge a Marcel·li Domingo amb una concurrència considerable, i a l'acte els oradors van fer repetides al·lusions al comitè de vaga. Igualment la revolució russa continuava exercint una influència sobre la classe obrera de Barcelona i de tot Espanya. Domingo mateix, a l'homenatge va comparar la situació d'Espanya amb la descomposició del règim tsarista a Rússia.

H.9)-LES ELECCIONS DEL 1918

L'agitació motivada per l'increment constant del preu de les subsistències i la conseqüent vaga de les dones va causar la declaració de l'estat de guerra a Barcelona i la seva província a finals de gener, just en el moment en que començava la campanya electoral per les eleccions a Corts, el 24 de febrer del 1918. A Espanya aquestes eleccions havien despertat un cert interès de l'esquerra que pensava que podien ser menys corruptes que les anteriors, per raó de la independència del Ministre de la Governació, el Vescomte de Matamala, independent, que ocupava el lloc per a garantir unes eleccions lliures; i també per la presència dels

dos ministres de la Lliga en el govern. També l'esquerra esperava que aquestes fossin eleccions a unes Corts constituents i fins i tot alguns partits de centre eren de la mateixa opinió, o esperaven modificacions substancials a la Constitució del 1876. L'estat de guerra a Barcelona naturalment limitava el dret de fer mitings i va provocar protestes per part dels partits. De totes formes no va afectar la participació, com es veurà, degut segurament a la politització del moment.

Les candidatures republicanes a totes les ciutats principals de l'estat eren una mica diferents de les de les eleccions anteriors en tant que també incloïen socialistes del comitè de vaga empresonat. Aquestes candidatures conjuntes, muntades a través de la Conjunció republicano-socialista a les Corts, tenien com a objectiu l'elecció dels socialistes, la qual cosa els donaria la immunitat parlamentària i la llibertat per sortir de la presó. A Barcelona la llista republicana incloïa Marcel·li Domingo, Giner de los Rios, Lerroux, J. Pich i Pon pels Republicans i el socialista Largo Caballero del comitè de vaga. La candidatura de la Lliga incloïa per primera vegada en una elecció parlamentària un candidat jaumí. Hi havia alguns candidats en altres regions d'Espanya.

A Barcelona els resultats donaven les majories a la Lliga. Les minories van correspondre a Largo Caballero i Marcel·li Domingo.

La participació -vegeu les taules 29 i 30-havia augmentat un 10,1% respecte a les últimes eleccions parlamentàries del 1916, quan hi hagué una abstenció del 63,5%. El vot per la Coalició va baixar un 0,5%, mentre que la Lliga va augmentar el seu un 10,6%,

guanyant un 20,6% del vot total possible. No hi hagué gaire variació en el vot de la Coalició per districtes; va augmentar una mica en els districtes V, VIII, IX i II i va baixar, també només una mica, en els altres. El vot de la Lliga, d'altra banda, es va incrementar en cada districte, en proporció a l'augment en el nombre de vots emesos, excepte en els districtes II i III, on l'augment en el vot de la Lliga no va ser tan gran com l'increment global. Com era d'esperar, els augments en el vot global i en el vot de la Lliga foren menys accentuats en els districtes obrers que en els districtes burgesos.

Fora de Barcelona les eleccions van ésser decepcionants, tant per als Republicans com per a la Lliga, perquè no van canviar res, tot i que no foren tan dirigides com les anteriors. Només uns quants candidats regionalistes resultaren elegits fora de Catalunya (58).

El febrer els dos ministres de la Lliga van dimitir del govern alegant que els altres ministres no volien aplicar el programa elaborat per l'Assemblea de Parlamentaris. Poc temps després va esclatar una crisi parlamentària motivada pel tractament que el govern donava als militars i aquell va dimitir. Va ésser reemplaçat per un govern de concentració encapçalat per Maura, que incloïa el cap de cada partit dinàstic, excepte el del govern dimisionari, en un intent de donar estabilitat i representativitat. Cambó va acceptar el Ministeri de Foment, en el qual pensava que podia representar els interessos empresarials de la burgesia catalana (59). Llavors, encara que el seu partit fos formalment oposat a la constitució del 1876,

75

Cambó, un dels millors polítics del partit, va acceptar un lloc en un govern del qual l'objectiu principal era la preservació del sistema iniciat en 1876. Aquesta actitud va provocar que la Lliga fos acusada de que escollia com a últim recurs la opció que més bé defensava els seus interessos de classe, i no els interessos de Catalunya.

Els projectes de Cambó van trobar la oposició d'Alba, ara Ministre d'Instrucció Pública. Aquell finalment va dimitir, i va provocar una crisi que solament podia ser resolta amb la formació d'un nou govern format només per liberals, el 10 de novembre. Aquest govern integrava Alba i excloïa a Cambó, i així finalitzava aquesta segona experiència de participació de la Lliga en el govern central.

La Lliga ara va començar una campanya per l'autonomia de Catalunya. El dia 11 de novembre es va firmar l'armistici, que posava fi a la primera guerra mundial. L'expectació general en els cercles polítics i intel·lectuals de Catalunya es centraven en que els principis enunciats pel president dels Estats Units, Wilson, per a acabar amb el conflicte, fossin posats en marxa, inclosos aquells que prometien la protecció de les nacions oprimides d'Europa (60). Existia l'esperança de que Catalunya podia beneficiar-se'n i moltes iniciatives a nivell local van demanar l'autonomia, demandes que eran secundades pels polítics i pels partits (61). El 15 de novembre els republicans catalans ja havien demanat l'autonomia de Catalunya al Congrés. L'Escola de Funcionaris d'Administració Local, una de les escoles d'èlite fundades per la Mancomunitat, havia enviat una enquesta-circular sobre la necessitat de l'autonomia a tots els Ajuntaments de Catalunya, i

els resultats foren lluirats al president de la Mancomunitat el 16 de novembre. Més del 98% dels municipis n'estaven a favor. Nogenysmenys la campanya per l'autonomia va trobar una resistència considerable a Madrid, i va provocar la retirada dels senadors i diputats catalans de les Corts, el 12 de desembre i el famós discurs de Cambó amb la seva pregunta "Monarquia? República? Catalunya!" el 16 de desembre (62).

El govern de Romanones va formar una comissió extraparlamentària per a discutir el problema, però els republicans van negar llur participació i la Lliga, per a no trencar la unitat catalana - cosa que no els interessava sobre aquest assumpte -no podia fer res més que secundar-los (63). Llavors els diputats catalans van constituir una comissió que, a l'igual que la comissió parlamentària, prepararia un projecte d'autonomia per a Catalunya. El projecte català fou aprovat per la Mancomunitat el 26 de gener del 1919 i ratificat poc temps després per una assemblea de representants dels municipis de Catalunya.

Mentrestant el govern va prendre mesures per a deturar el moviment. Volia trencar la fermesa de la Lliga en encoratjant el nou fundat partit de la Unión Monàrquica Nacional, una coalició dinàstica encapçalada pel cacic monàrquista de Terrassa, Alfons Sala. Malgrat el seu nom aquesta coalició no unificava tot el monarquisme català; en contra seu tenia la FMA, la Federació Monàrquica Autonomista de Catalunya. Com que els monàrquics estaven dividits, era una opció desesperada electoralment, encara que aquesta no era potser la intenció del govern, que possiblement només volia fomentar desordres a Barcelona per a poder suspendre les garanties constitucionals a la ciutat. En aquest aspecte la

UMN sembla que va desenvolupar una tasca excel·lent i les garanties foren degudament suspeses el 16 de gener del 1919.

Com a conseqüència de la suspensió de garanties els centres obrers foren clausurats i els líders sindicalistes detinguts. Com que el moviment obrer no havia participat a la campanya de la Lliga ni tampoc a les batalles de carrer entre membres de la UMN i la Lliga, es va fer l'acusació de que la suspensió de garanties era una provocació del govern, en un intent de provocar una protesta obrera que desviaria l'atenció de la campanya d'autonomia (64).

Si la hipòtesi era correcta o no, no va tenir importància al final, a causa dels esdeveniments posteriors. El 21 de febrer va començar la vaga de la Canadenca, que va tenir un efecte radicalitzador sobre tots els grups participants, el moviment obrer barceloní, la burgesia catalana i els militars; i va motivar que la Lliga retirés les seves posicions autonomistes i passés a col·laborar i a dependre de les autoritats militars de Barcelona. En els anys següents les eleccions tindrien poca cosa a veure amb els conflictes més importants de Barcelona, però val la pena seguir amb llur anàlisi per a veure la degradació absoluta del règim, una degradació que només acabaria amb el cop d'estat de Primo de Rivera, precisament Capità-general de Catalunya, amb l'aprovació de la Lliga.

H.10)-LES ELECCIONS DE 1919

El dia 1 de juny del 1919, després de la formació del govern maurista, es van celebrar eleccions a Corts per a donar una majoria als Maurins en les Cambres. Aquestes eleccions van tenir lloc mentre les garanties constitucionals estaven suspeses i la llibertat

d'expressió i el dret de reunió estaven molt limitats. La Lliga, la Coalició i la UMN van presentar tots candidatures completes i hi havien també dos candidats socialistes. Aquests -Fabra i Ribas i Serra i Moret- es van presentar com a mostra del sentiment socialista a Barcelona, i per a oferir una alternativa a la classe obrera catalana.

Els resultats van donar la victòria a la Lliga, els cinc candidats de la qual van aconseguir un total de 151.198 vots, en comparació als 115.749 vots dels republicans (vegeu la taula 31). Els monàrquics van rebre 54.894 vots i els Socialistes només 6.487. Les abstencions foren del 56,5% i havien augmentat un 3,1% respecte a les eleccions a Corts del 1918, però es situaren a un nivell més baix que el 63,5% de les eleccions a Corts de 1916 i 1914 (vegeu la taula 32). Tant la Lliga com la Candidatura republicana van perdre vots, respectivament un 4,7% i un 6,5%. Per districtes, però, la distribució era molt menys uniforme. La Lliga va perdre vots en tots els districtes, encara que les màximes pèrdues es van produir en les seves bases més importants (els districtes II, III, IV i VI). També va perdre bastants vots en el VIII, un districte menys favorable en general. En tots aquests districtes, excepte el VIII, hi va haver una baixa en el nombre total de vots emesos. En aquests districtes hi hagué una bona votació per als monàrquics. La conclusió hauria de ser que el suport electoral anterior aconseguït per la Lliga en aquests districtes havia inclòs els monàrquics, i una vegada que aquests varen posseir una clara alternativa monàrquica van preferir de votar-la. En els districtes obrers (I, VII i X) el vot regionalista va mantenir el mateix nivell i presumiblement representava un vertader "rump", és a dir un vot constant i incondicional. Al districte V la minva

regionalista pot ser atribuïble a una transferència de vots cap als monàrquics, però no era aquest el cas al districte IX, on hi havia només un vot petit per a la UMN. Els Republicans van perdre vots en tots els districtes, menys al IX i al VII. Llurs pèrdues no eren tan altes com les de la Lliga, però eren més grans en les àrees dominades per la Lliga. Contràriament a la Lliga, que va perdre vots a favor dels monàrquics, els republicans no en van perdre gaires a favor dels socialistes, els quals no van guanyar ni un 1% de tots els vots possibles, excepte en els districtes IV i VI, votants tradicionals de la Lliga i al VIII on hi havia uns Joventuts Socialistes actives. Al districte I el vot socialista només va arribar al 0,4%, el més baix de tota la ciutat, a al district X només fou del 0,8%.

Els monàrquics, tot i que havien tret alguns vots de la Lliga, no havien fet una entrada impressionant. El PSOE—encara que el vot per als candidats socialistes s’ha de considerar artificialment baix perquè aquí s’expressa com a un percentatge del total vot possible, mentre que els dos candidats només anaven per minories—havia sofert un desastre electiral. L’elecció de Largo Caballero l’any anterior, lluny d’indicar que existien possibilitats electorals per als socialistes entre la classe obrera catalana, es mostrava com a un vot humanitari, per a treure aquell de la presó, i encara no estava massa clar que els districtes obrers l’haguessin votat més del normal.

El 6 de juliol es va celebrar eleccions per a diputats provincials als districtes II i III. En el mes que havia passat des de les eleccions generals, el govern Maura havia dimitit a causa dels resultats dolents que havia tingut en la confrontació electoral, esdeveniment que semblava indicar el grau de debilitat

del sistema polític instaurat el 1876: ja no era possible, ni des del poder, assegurar una majoria en les eleccions. Aquesta inestabilitat governmental duraria fins al cop d'estat de Primo de Rivera.

A causa d'una disputa entre el Partit Republicà Català i els Radicals a les Cortssobre qui havia de dirigir la minoria republicana al Congrés -el PRC proposava que el líder no havia de ser un dirigent de partit - i també perquè els Radicals proposaven de presentar candidats Radicals a aquestes eleccions provincials, el PRC va recomenar als seus adherents a Barcelona, on tots els candidats republicans provenien de les files Radicals, d'abstenir-se de votar.

Els resultats van ser d'un avanç per la Lliga en el seu districte, el II, i d'una derrota estreta per als Radicals en llur districte, el III, guanyat per la Lliga i els seus aliats.

Aquests resultats mostraven la desorganització i desmoralització sempre en augment del partit Radical. Els seus dirigents, en vista de la situació social molt deteriorada, havien cessat de fer els discursos inflamatoris d'anys anteriors, i també havien moderat molt les demandes polítiques i socials del partit. Donaven la impressió d'una tendència creixent cap al conservadurisme, i frequentment hi havia conflictes entre els dirigents i la base, que essent menys comodament situada, no entenia la necessitat de ser menys radical.

El PRC també sofria dissensions internes a causa d'una proposta de Layret, del 19 de novembre, de que el partit adherís a la III Internacional. La oposició oberta d'alguns membres,

especialment de Noguera i Comet, fou suficient per a dissuadir l'Assemblea del partit d'aprovar la proposta. Els membres oposats abandonaven el partit i també algunes de les associacions republicanes adherides es va donar-se de baixa.

En aquestes circumstàncies de manca de cohesió interna, els partits republicans van entrar a la campanya per les eleccions municipals del 1920.

H.II)-LES ELECCIONS DEL 1920

Aquestes eleccions, que havien de tenir lloc el novembre de 1919, van ser postponades fins al febrer de 1920, a causa de la crisi governamental motivada per la dimissió del govern Sánchez de Toca. La nova administració conservadora, presidida per Allende Salazar, va jurar el 12 del desembre del 1919, i s'encarregà d'organitzar aquestes eleccions.

A Barcelona la Lliga i els Radicals van presentar-se a tots els districtes i la UMN i el PRC es van presentar només a 7 i 8 districtes respectivament. En alguns districtes hi havia candidats independents i jaumins.

Hi ha un cert mite a l'entorn d'aquestes eleccions, que diu que no van inspirar gran interès, i que foren irrelevants en el contexte de la lluita social d'aquell moment. Un altre factor que hi contribuïa era que l'electorat estava cansat de les repetides crides a votar en aquesta època d'inestabilitat governamental (65).

Hi ha una base per afirmar això, com es veurà, però primer val la pena de mirar alguns factors que semblen contradir el mite.

La participació, un 44% del total vot possible, havia augmentat sobre les últimes eleccions municipals en un 9,7% i, en comparació a les eleccions a Corts del 1919 hi hagué solament un 0,9% menys de participació, i en el cas de les eleccions a Corts del 1918 una baixa de només un 3,5%. També podia comparar-se amb les eleccions municipals del 1915 i 1913 (vegeu taules 32 i 33).

Per altra banda hi hagué un increment generalitzat en el vot total a tots els districtes menys al districte VIII, que registrà una minva del 4,8%. Als districtes obrers l'augment fou petit, a part dels districtes I, IX, i X que van marcar uns increments de 6,8%, 7,4% i 12,7% respectivament. Els districtes burgesos van mostrar uns increments alts, fins a un 16,3% al districte IV.

L'augment del vot en aquestes eleccions sembla ser causat pel nombre més elevat de candidatures en comparació a les eleccions anteriors. Les candidatures més importants no van augmentar molt llur part del vot. Els dos partits republicans (és a dir sumant el vot total del PRC i dels Radicals), van augmentar el seu vot en un 1,2 sobre 1917, però comparat amb les eleccions a Corts del 1919 havien perdut 2,9%. La Lliga va augmentar el seu vot en un 6,0% sobre 1917 i en un 1,7% sobre 1919. La UMN va perdre vots de l'ordre del 4,3% comparat amb 1919. El vot del PRC fou molt baix, arribant a un màxim al districte IV on va rebre un 5,2% de tots els vots possibles.

Hi ha altres factors a tenir en consideració que poden canviar aquesta visió. Primer, l'augment en la participació fou relativament gran en els districtes obrers I, IX i X, però als altres dos districtes obrers (V i VII) l'augment va ser molt petit. Al districte I s'havien d'elegir dos regidors aquesta

vegada en lloc d'un el 1917 i per tant hi havia un lloc de majoria i un de minoria i això sense dubte feu intensificar la campanya. Al districte IX un independent local va guanyar en haver aconseguit molt de suport al districte. Al districte X s'havia d'elegir només un regidor, però hi va haver un vot molt alt amb un increment significatiu del vot Radical. Aquest augment només va ocórrer aquí i al districte IV.

Malgrat l'augment en llur vot al districte X, sembla evident que no hi havia gran entusiasme als altres districtes obrers a favor de l'alternativa Radical i encara menys per la del PRC. Potser l'animació més gran observada es pot explicar per l'augment en el nombre de candidatures, especialment les de la dreta, i la possibilitat d'escollir entre elles. En confirmació d'aquesta hipòtesi, existí, com s'ha observat, un increment formidable en el vot als districtes burgesos.

El mite esmentat abans, doncs, és veritat només en part. Aquestes eleccions no van rebre gran atenció dels votants obrers, encara que aquesta afirmació global cal matitzar-la en els casos dels districtes I i X. Van despertar un interès considerable als districtes burgesos, en els que l'hegemonia de la Lliga es veié reforçada pel rebuig a l'alternativa de la UMN. És difícil, llavors, de considerar aquestes eleccions com un punt de ruptura amb el règim anterior, tal com fan alguns dels autors que han ajudat a crear el mite, excepte en què els Radicals i les altres alternatives republicanes havien experimentat resultats desastrosos, mentre que la Lliga havia augmentat encara més vots.

Quant a regidories, cinc van anar als Radicals, quatorze a la Lliga, tres als aliats d'aquesta i dos a la UMN.

67

L'abril del 1920 Dato fou nomenat altra vegada primer ministre. Una de les seves condicions era que pogués fer eleccions a Corts ràpidament, però un cop al poder va tardar en convocar-les, preferint de no haver de negociar amb el parlament. Per tant les Corts es van trobar sense poder intervenir en els assumptes d'estat, una situació que les restava qualsevol aparença d'utilitat o relevància.

A Barcelona la política de Dato era d'intentar una pacificació de la deteriorada situació social. Va provocar la dimissió del Governador Civil, el Comte de Salvatierra de Alava, qui en reprimir els sindicats havia motivat una intensa protesta obrera, i al mateix temps s'havia afrontat amb la Lliga, per la seva actuació contra els catalanistes en ocasió de la visita del Maréchal Joffre a Barcelona com a president dels Jocs Florals. El seu successor, Carles Bas, era català i políticament moderat i es va negar a seguir la política de Salvatierra.

Per tant Bas sofrí la pressió de la Patronal de Barcelona durant tot l'estiu del 1920 i va dimitir finalment el 6 de novembre. El va succeir el fins ara Governador Militar, Martinez Anido.

La primera acció de Martinez Anido fou tancar la Confederació Regional de Treball i deportar els líders principals dels sindicats al Castell de la Mola a Maó, junt amb Companys qui era l'advocat dels sindicats.

La dona de Companys va acudir a Layret desseguida per a demanar-li de fer alguna gestió per a evitar la deportació del seu marit, i Layret immediatament va sortir de la casa per a anar al

Govern Civil. Al carrer, davant de casa seva mateix, alguns desconeguts van obrir foc, i ferit mortalment va caure. El van portar a l'hospital on va morir poques hores després (66).

Amb la mort de Layret va començar la repressió més dura contra el moviment obrer a Barcelona. Sota Martínez Anido els assassinats d'obrers militants i de dirigents dels sindicats per bandes anònimes pagades per la Patronal, o en el cas dels detinguts per la "Llei de Fugues", van sovintejar. Martínez Anido va encoratjar directament els recentment formats Sindicats Lliures i els va exhortar de prendre accions radicals contra els Sindicats Unics. Els sindicalistes de l'Unic en defensar-se pels mateixos mètodes o en atacar en el mateix estil en un intent d'evitar agressions futures van contribuir a incrementar el clima de violència i inseguretat.

El resultat de les detencions i dels assassinats contribuï a minvar la influència dels líders reconeguts sobre els sindicats i, al mateix temps, a radicalitzar la base (67). En tals circumstàncies l'acció directa dels sindicats semblava l'única solució per la classe obrera i la política ortodoxa una irrelevància.

El 19 de desembre de 1920 van tenir lloc les eleccions que Dato havia demanat com a preu per a assumir el poder, eleccions destinades a elegir un parlament que l'ajudés. A Barcelona la Lliga va presentar una candidatura completa, mentre que els Radicals només van presentar dos candidats. Aquests es veien obligats a fer això perquè sabien que eren condemnats a segon lloc darrera la Lliga en qualsevol elecció a Barcelona, i els feia por presentar una candidatura de cinc noms que potser no guanyaria prou vots per a

obtenir les minories, especialment si la UMN podia atreure un bon nombre de vots dels regionalistes.

Després de comptar els vots es veié que l'estrategia dels Radicals estava justificada (vegeu taules 34 i 35). Les cinc majories van anar a la Lliga i les minories als Radicals. La participació havia baixat en un 19,5% sobre les eleccions a Corts del 1919 i l'abstenció que assolí el 76% fou el doble de la que es produí a la resta d'Espanya. Naturalment el vot Radical expressat com un percentatge del vot total fou molt baix, perquè cada votant només podia donar dos vots als candidats Radicals, en lloc dels cinc d'una candidatura completa. Però si llur resultat es multiplica per 2,5 per a donar alguna idea del possible resultat si la candidatura hagués inclòs cinc noms, llur resultat hauria estat més o menys la meitat del de 1919. El vot de la Lliga també va baixar en comparació a 1919 un 4,7% i el de la UMN un 2,3%.

Per districtes la minva en la votació, com era d'esperar fou més marcada als districtes Radicals I i X on la votació assolí només un 15% de tots els vots possibles. Als altres districtes obrers la participació fou d'un 23% i als restants districtes al voltant d'un 30%. El vot Radical va baixar considerablement als districtes obrers i als districtes més mixtes, com el IX i el VIII, i en menys mesura en els districtes burgesos. La Lliga va baixar pertot arreu, però les seves perdues foren més grans en els seus districtes. El vot de la UMN va disminuir poc en tots els districtes. Així doncs la minva en el vot Radical, i en menys grau, en el vot de la Lliga foren la raó de fons per a explicar la disminució de la participació en aquestes àrees diferents, d'aquestes eleccions.

H.I2)-LES ELECCIONS 1921-1923

No s'ha conservat el cens electoral dels anys 1921-1923 i per tant no és possible de continuar l'anàlisi de les eleccions que es van celebrar en aquests anys en la mateixa forma que s'ha fet fins ara (68). Aquesta secció és, doncs, un epíleg descriptiu per a acabar aquest estudi sobre les eleccions a Barcelona en els anys 1910-1923 en la que es donen detalls de les dues eleccions provincials de 1921 i 1923, de les eleccions municipals del 1922 i de les generals del 1923.

El 12 de juny del 1921 es van celebrar eleccions provincials al districte I. La Lliga va presentar una candidatura completa, oposada solament a un candidat Radical i un jaumí, tots dos aspirants a la minoria. La victòria de la Lliga fou natural davant aquesta falta de oposició. El candidat Radical va guanyar la minoria. Segons Molas el vot de la Lliga va baixar una mica a causa de la competència del candidat jaumí i perquè els votants catalanistes d'esquerres es van abstenir (69).

A Barcelona la Lliga semblava ser més i més dominant; exercia un control real sobre totes les institucions locals de govern, i tenia una base electoral àmplia i ben disciplinada. Però hi havia descontent dins el partit amb la lentitud en aconseguir concessions de Madrid, malgrat la col. laboració dels líders de la Lliga amb el govern central. L'eficàcia de la política intervencionista de Cambó era cada vegada més posada en dubte, especialment dins el moviment de joves del partit, les Joventuts de la Lliga, i freqüentaven les demandes de que es realitzés una política més intransigent.

El 5 del febrer del 1922 es van celebrar les eleccions municipals. Els resultats-resumits en la taula 37 -foren una victòria per la Lliga, que va guanyar quinze regidories, malgrat un descens en el seu vot d'un 10% en comparació a les eleccions municipals del 1920. Els Radicals, amb un augment en llur vot de també un 10%, es situaven en segon lloc i els va correspondre vuit regidories. La UMN va rebre un vot tan petit - un 6,9% en comparació amb el 6,8% que havia aconseguit en les eleccions municipals de 1920, i que esperava augmentar a causa del seu resultat a les eleccions a Corts del 1920 -que a partir d'aquestes eleccions va plegar practicament com a partit organitzat, encara que oficialment no es va dissoldre fins el 1923.

L'abril les Joventuts de la Lliga van demanar la celebració d'una Conferència Nacional Catalana el juny per a discutir el problema català. El maig van publicar el programa i la Comissió d'Acció Política de la Lliga va haver d'emetre un document aconsellant a qui s'hi volgués participar que la Conferència s'havia de limitar als problemes teòrics, i si aprovaven mocions demanant accions polítiques, llavors qualsevol afiliat de la Lliga que les votés seria expulsat del partit(70).

Malgrat l'advertència es va celebrar la Conferència i allí es va prendre la decisió de formar un nou grup, "Acció Catalana" i les Joventuts van decidir d'escindir-se de la Lliga per a afiliarse al nou partit. Malgrat la versió de la història oficial de la Lliga, no es pot dubtar que aquest fou un cop molt fort, tant per la magnitud de l'escisió com pel rebuig públic de la política dels dirigents de la Lliga. Per a mostrar que el catalanisme del partit encara tenia el suport popular es va organitzar una assemblea

de la Lliga, seguit d'un míting monstruós i d'un àpat per al 8 i 9 de juliol al Palau d'Art Modern de Montjuic. Després es va procedir a una reorganització dels Jovevntuts (71).

L'octubre el govern de Sánchez Guerra va intentar acabar amb la indisciplina dels militars: acomiadà a Martínez Anido i al seu lloctinent Arlegui per telèfon després de rebre notícies de llur idea d'organitzar una matança general de sindicalistes i de polítics d'esquerra, i dissolgué les Juntes de Defensa (72). Però no podia deturar el debat sobre l'expedient Picasso (una investigació sobre les responsabilitats del desastre d'Annual en la guerra del Marroc) i va caure a principis de desembre. El nou govern de Garcia Prieto seria l'últim de la monarquia constitucional i romandria en el poder fins al cop d'estat de Primo. Com diu Molas, la situació del règim era crítica (73).

El gener del 1923 Cambó, en un discurs al Casal Nacionalista de la Barceloneta va atacar la política del "tot o res", i defensà la línia moderada i intervencionista de la Lliga contra el "tot" d'Acció Catalana (74). A les eleccions a Corts l'abril del 1923 els votants podien escollir entre les dues alternatives perquè Acció Catalana va presentar un candidat, l'escriptor prolífic i a més teòric del nacionalisme, Antoni Rovira i Virgili. Rovira no havia passat per la Lliga i havia estat membre del Bloc i del Partit Republicà Català. Per tant els resultats de l'elecció foren encara més sorprenents.

Hi havia una candidatura de la Lliga de quatre noms, aliada amb un jaumí, que conjuntament aspirava als cinc primer llocs. Els Radicals només presentaven dos candidats altra vegada per a minories. Hi havia dos candidats del PSOE, un Liberal i un candidat de la

Cambra de Llogaters, i Rovira d'Acció Catalana. Els resultats provisionals (vegeu taula 38) van donar les majories a la Lliga i al jaumí. La primera minoria va anar a Lerroux dels Radicals, i la segona a Rovira que havia rebut un vot molt alt, Havia aconseguit més vots que el jaumí als districtes II, III, IV i X i en aquest últim fins i tot més vots que Cambó de la Lliga (75).

Però els resultats definitius van comportar una sorpresa encara més gran, car el candidat que seguia a Rovira i Virgili en els resultats provisionals, Emiliano Iglesias, dels Radicals, havia superat a Rovira degut a un canvi en el nombre de vots emesos al districte VII, on el regidor de la Lliga, Tomàs i Boix, que era el responsable de l'administració de les eleccions en aquest districte, havia falsificat els actes. La Lliga, un partit que havia arribat al poder a Barcelona gràcies a un sufragi honest ara es trobava culpable de manipular les eleccions, i a més a favor dels seus rivals els Radicals, en un intent d'evitar l'elecció del candidat d'Acció Catalana.

L'escàndol era tan gran que el partit es veia obligat a expulsar Tomàs i Boix, però abans que la notícia de l'expulsió es difongués, alguns adherents d'Acció Catalana van atacar les oficines de la Lliga, entrant a dins i saquejant-los.

El 10 de juny del 1923 es varen celebrar eleccions provincials als districtes II i III. La Lliga va proposar una aliança electoral amb Acció Catalana que finalment va acceptar per a tot Catalunya menys a Barcelona on ambdós partits van presentar candidatures completes, a l'igual que els Radicals. Els resultats donaven la victòria a Acció Catalana al districte II, amb un lloc de minoria

per la Lliga. Al districte III els Radicals van guanyar les majories a causa de la competència entre la Lliga i Acció Catalana. La Lliga va guanyar la minoria amb sols 125 vots de diferència. Arrel dels resultats de la Lliga en aquestes eleccions, Cambó va anunciar la seva retirada de la política, al·legant que les seves idees eren divisionistes dins el moviment catalanista (76).

Jutjant els resultats d'aquestes dues eleccions, sembla que Acció Catalana havia tingut un efecte renovador dins la política catalana. Els seus resultats significatius foren deguts al seu èxit en arreplegar vots catalanistes d'esquerra que no tenien cap expressió una vegada desapareguda la UFNR, el Bloc i el PRC. Aquesta renovació, afavorida per la desorientació evident de la Lliga i per l'evidència d'una redistribució dels efectius de l'esquerra a Catalunya, evidenciada en la fundació de la Unió Socialista de Catalunya el juliol de 1923, seria tallada pel cop d'estat del Capità general de Catalunya, el General Miguel Primo de Rivera, el 13 de setembre de 1923, recolzat per elements de la Lliga. La dictadura instaurada duraria fins al 1930, després del qual es produiria un canvi absolut en la forma i el contingut de la política a l'estat espanyol, a Catalunya i a Barcelona.

NOTES AL CAPITOL II.

(1) Les eleccions a les Corts del 1812 es celebraren per mitja del sufragi indirecte universal. La història del sufragi a l'Estat espanyol és analitzada i classificada per Miguel M. Cuadrado en Elecciones y Partidos Políticos en España (1868-1931), Ma., 1969, pp. 38-39.

(2) Vallès, J.M. "Sobre la sociologia electoral a Espanya: un balanç provisional", a Estudis Electorals, I, Ba., 1978, p.15.

(3) Tal com Andrés Borrego, un "Moderado" en el seu El libro de las elecciones. Reseña historica de las verificaciones durante los tres periodos del Régimen Constitucional (1810 a 1814: 1820 a 1823: 1834 a 1873.)

(4) Per exemple, Pastor, L.M. Las elecciones, sus vicios. La influencia moral del Gobierno. Estadística de la misma y proyectos de reforma electoral. Ma. 1863, i Zancada, P. Las elecciones legislativas en España, Ma. s.d. L'obra clàssica de denúncia de pràctiques electorals incorrectes és Costa, J. Oligarquía y caciquismo, Madrid, 1903.

(5) Vegeu les queixes a tal efecte de l'Equip de Sociologia Electoral, Universitat Autònoma de Barcelona, (Elias, J.; Molins, J.M.; Salvador, E.; Vallès, J.M.; Virós, R.), "Las Elecciones Franquistas en Barcelona" a Historia 16, Extra II, Ma. 1977., p.129., i a Salvador, E. "Modernas tendencias de la sociologia electoral" a Perspectiva Social, 10, Ba., 1977, p.9. Les eleccions celebrades durant el període franquista -eleccions municipals, eleccions a procuradors, i els famosos referendums de 1947 i 1966 han

inspirat recentment un nombre d'estudis sobre el tema d'eleccions "no-competitives", un concept introduït a l'Estat espanyol per Guy Hermet i Alain Rougie en una taula rodona "La Reunión Científico Política sobre Elecciones no-competitivas, semi-competitivas y la transición a los sistemas pluralistas competitivas" organitzada pel Seminario de Derecho Político de la Facultad de Ciencias Políticas de la Universidad Complutense de Madrid, la Fundación Juan March, Madrid, i la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris, en Madrid i Paris, maig del 1976. Aquests estudis recents inclouen aquell citat abans i un altre del mateix Equip de Sociologia Electoral, Les eleccions municipals del 16 d'octubre de 1973 a Barcelona, Ba., 1975. També l'estudi de Vanaclocha, F.J. Las elecciones de representación familiar en las Cortes Españoles (1967-1974), a Cuadernos del I.C.E., Madrid, 1977, i el de Ruiz de Azúa, M. A., Las elecciones Franquistas, a Historia 16, Extra II.

(6) Salvador, Modernas tendencias, op. cit. p.9.

(7) Com apunta Vallès, op. cit., p.18, no hi ha cap bibliografia completa sobre les eleccions a l'Estat espanyol. Per una bibliografia curta vegeu Martín Uriz, M. V., Las elecciones en la historia. Notas sobre la historiografía electoral española, a Historia 16, Extra II. Entre les monografies sobre l'època de pre-guerra hi ha Gonzalez Casanova, J.M., Elecciones en Barcelona, 1931-1936, Ma. 1969; Tusell Gomez, J., Las elecciones del Frente Popular en España, Ma., 1971; Molas, I. El sistema de partits a Catalunya, 1931-1936, Ba. 1972; Giron, J. Un estudio de sociologia electoral: la ciudad de Oviedo y su contorno en las elecciones generales de 1933, a Tuñón de Lara, M. (ed). Sociedad, Política y Cultura en la España de los siglos XIX y XX (III Coloquio de la Universidad de Pau), Ma., 1973; Aguiló Lúcia, L., Las elecciones en Valencia durante la II República,

Valencia, 1974; Vilanova, M., "Un estudio de geografía electoral: la provincia de Girona" en Noviembre de 1932, en Revista de Geografía (VIII), Barcelona, 1974; Capel, R.M., El sufragio femenino en la Segunda República Española, Granada, 1975; Giron, J., "Asturias ante las elecciones de la II República", en Historia 16, Extra II. Entre els estudis sobre l'època de la monarquia constitucional hi ha la història general de M.M. Cuadrado, op. cit. Hi ha una perspectiva general del progrés del republicanisme català fins al 1923 a Alberti, S. El republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923), Ba. 1972. Molas, I. Lliga Catalana, un estudi d'estasiologia, Ba., 1972, dona una visió molt sòlida de l'arrelament i desenvolupament de la Lliga Regionalista (més tard Catalana) amb una anàlisi general dels resultats electorals a Barcelona 1900-1936. Borja de Riquer ha estudiat les eleccions de 1907 a Barcelona en "Les eleccions de la Solidaritat Catalana a Barcelona", en Recerques, 2, Ba. 1972. Fora de Catalunya hi ha estudis sobre Guipúzcoa; Cillan Apalateguí, A. Sociologia electoral de Guipuzcoa (1900 - 1936), San Sebastian , 1975, i sobre Andalusia; Tusell Gómez J., Oligarquía y caciquismo en Andalucía 1890-1923, Ba. 1976.

(8) Els canvis que foren introduïts al sistema electoral amb l'adveniment de la II República són discutits a Hernández Lafuente, F. "El sufragio en la II República", a Historia 16, Extra II. Els canvis bàsics foren introduïts per el Decreto del 8 de maig de 1931 i altres modificacions foren introduïdes per la llei electoral del 27 de juliol de 1933. Aquests canvis foren:

- I) L'eixamplament dels districtes electorals en un intent de fornir una millor relació entre el nombre d'electors i el nombre de diputats (el optimum suggerit era de 50.000 electors per cada diputat) i d'aquesta forma reduir el poder dels cacis als districtes petits,

- 2) la reducció de l'edat de majoria de 25 anys a 23,
- 3) la concessió del dret de votar a les dones
- 4) l'adopció a tot l'estat del sistema de majories i minories que previament havia operat només a les circumscripcions electorals,
- 5) l'establiment d'un percentatge mínim del vot que el partit guanyador havia d'assolir abans que pogués ésser declarat victoriós. Era un intent d'encoratjar la formació de partits grans i el mínim establert era del 20% del vot el 1931 i del 40% el 1933. Si cap partit podia assolir el mínim vigent s'havien de celebrar noves eleccions amb el guanyador determinat per majoria simple.

(9) Cuadrado, M. op. cit. p.759.

(10) Per una descripció completa del procés, vegeu Censo Electoral, a AE, 1912, p.II3 i Rectificación del Censo Electoral, AE, 1912, pp.II7-II8.

(11) Clasificación de los electores para Diputados a Cortes, del Distrito de Barcelona, de la provincia y de España, a ibid. pp. II4-II5.

(12) A la secció de Instrucción el nombre dels qui podien llegir i escriure és 101.709. Si es calcula el total dels electors analitzats en aquesta secció es troba que és 3.000 més baix que el nombre d'electors. Sembla justificat de suposar que el nombre dels qui podien llegir i escriure ha de ser 104.709. L'anàlisi de Riquer en Riquer, op. cit., p. 109, dona les següents xifres que mostren diferències notables entre els districtes obrers i els altres; % d'analfabets entre els electors: D.I..29,0; D.II..

6,5; D.III..3,I;D.IV..3,I; D.V..I4,5;D.VI..6,4;D.VII.25,0; D.VIII
 ...9,4; D.IX..23,6; D.X..24,9. Es una llástima que no tenim
 aquestes dades per al I9I2.

(I3) La dada donada a la secció "Edades" és 90.23I, quan
 manifestament hauria de ser 9.32I.

(I4) La classificació de "Profesiones liberales" inclou per la
 ciutat de Barcelona 496 "Generales, jefes, oficiales del Ejército
 y Armada, Contramestres, pilotos" i solament I representatiu de
 "Clases de tropa y marinos de guerra". A més dels obrers citats
 al text, la classificació també incloïa a "peones camineros...
 barrenderos y otros servicios de esta índole", els clerges,
 veterinaris, doctors i toreros.

(I5) Censo electoral de I9I5 a AE I9I5, p. I52.

(I6). Per una descripció del progrés cap al sufragi femení a
 l'Estat espanyol vegeu Capel Martínez, op. cit., i l'apunt breu
 sobre esdeveniments a Barcelona de Capmany, M.A., El feminisme a
 Catalunya, Ba, I973, pp. 24-25. La qüestió del vot de la dona no
 va suscitar a l'Estat espanyol la controversia que es va produir
 en altres països. El moviment feminista s'havia desenvolupat força
 tard i tenia poca influència fins als anys trenta, degut a la
 combinació peculiar d'influències sobre la dona a l'Estat
 espanyol a finals del segle XIX i principis del XX. Entre aquestes
 hi havia la falta d'una relativa autonomia financera per a les dones
 i l'ensenyament tradicionalista i inspirat per l'església, que van
 rebre. No existia per tant cap demanda de la base femenina a Espanya,
 i el reduït nombre de classes mitges a Espanya les-hi impedia
 d'exercir un paper dirigent (encara que hi hagué un intent per part

dels diputats republicans catalans, secondats pels diputats de la Solidaritat de donar el vot a les dones en una esmena a la llei electoral de Maura de 1907. L'esmena no va rebre cap altre suport i va fracassar. Vegeu Alberti, op. cit. p.255). A part d'aquest intent, el retràs cultural de les classes mitges catalanes i més marcadament de les espanyoles era tant gran que eren més propeses d'estar en contra del sufragi femení que en favor. Quan es va celebrar la campanya sufragista a Anglaterra la premsa barcelonina va publicar caricatures cruels i històries despectives sobre les Sufragistes (vegeu per exemple l'Esquella de la Torratxa, no. I.799, 20 de juny de 1913). Però els pensadors conservadors i catòlics van començar a veure que, donat el retard polític de la dona espanyola, la participació electoral d'aquesta seria més aviat a favor dels conservadors i llavors van iniciar campanyes a favor del vot per les dones. El Debate, el diari catòlic, va publicar una sèrie d'articles sobre el tema i Burgos y Mazo va presentar una llei per al sufragi femení al Congrés el 1918, que no va poder progressar a causa de la inestabilitat del govern. Finalment es va concedir el dret de vot a la dona al Plebiscito Nacional de Primo de Rivera el 12 i 13 de setembre del 1926, però no fou fins a la II República que les dones tingueren el vot normal en unes eleccions neutres.

(17) Sobre els districtes electorals a Barcelona, vegeu la secció "División electoral", AE, 1912, p. 117.

(18) Sobre el sistema de votar vegeu Gabriel, P., 'Les eleccions municipals de 1931 a Palma a Lluc, gener-febrer 1979, pp.4-5. Sobre el sistema de majories i minories vegeu Molas, Lliga Catalana, p. 48 i Alberti, op. cit. p. 78.

(19) Aquesta versio dels desenvolupaments polítics a Barcelona 1900-1910 es basa en Molas, Lliga Catalana, Alberti, op. cit.,

Riquer, op. cit. i La crisi..., i Lliga Catalana, Història d'una política. Actuacions i documents de la Lliga Regionalista 1901-1933, Ba., 1933, pp. 13-129.

(20) Figures contemporànies com Amadeu Hurtado foren més impressionats per l'èxit electoral dels candidats de la Lliga (els Quatre Presidents) a les eleccions a Corts de 1901 que per la revisió del cens, i no van donar a aquesta cosa tan mundana la real importància que mereixia. Com diu Alberti:

"La centuria havia començat amb el famós sanejament del sufragi aconseguit a Barcelona des de les eleccions dels Quatre Presidents. Sabem que, a partir d'aleshores, les votacions a la capital resulten un reflex quasi total de la veritat. Les irregularitats són inexistents o bé molt petites i no influeixin sobre la distribució d'actes". (op. cit. p.153).

Torna a insistir sobre el mateix punt més endavant (pp. 500-501). Sobre les accions dels cacics a Barcelona vegeu Hurtado, A. Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps. Ba.1969, pp. 46-47. La seva descripció de la politització de l'electorat i la campanya electoral del 1901 es troba al mateix capítol, pp. 48-56, i hi ha una descripció de com els interventors de la Lliga i els escamots dels Republicans de Lerroux van vigilar conjuntament les eleccions per tal d'evitar falsificacions del vot. Sobre la falsificació dels vots en general vegeu Alcántara Saez, M. Antologia del pucherazo, Historia 16, Extra II, i a Barcelona, Riquer, op. cit. p. 94, nota I, i La crisi, p. 96, nota I2.

(21) Riquer, op. cit. pp 98-100 i Molas, op. cit. pp. 70-78 expliquen la composició de la Solidaritat.

(22) Molas, op. cit. p. 80 dona aquesta dada.

(23) Lliga Catalana, op. cit. pp. 124-126 reproduïx la nota que es va publicar el 6 d'octubre del 1909. Els tres punts estan detallats a la pàgina 125.

(24) La Publicitat encara apareixia i va organitzar una campanya per l'amnistia. Vegeu Benet, J. Maragall i la Setmana Trágica, Ba., 1965, pp. 93-96 per la campanya de El Correo Catalan i La Vanguardia contra la campanya secundada per La Veu de Catalunya.

(25) Vegeu Hurtado, p. 165 per una descripció de la reacció a Europa contra l'afusellament de Ferrer. Per una descripció de l'actitud dels dirigents de la Lliga vegeu Benet, pp. 85-116.

(26) Quan Corominas va renunciar a la seva regidoria per a presentar-se a eleccions a Corts els seus adversaris van organitzar-li una campanya de desprestigi que li va provocar, segons el mateix Corominas, la pèrdua de 315 vots a les eleccions a Corts, respecte a les municipals. Vegeu Carta a un amic que em felicitava a El Poble Català, 12 de maig de 1910.

(27) Per una descripció concisa del procés, amb una reproducció de les bases i la constitució del nou partit, vegeu Alberti, pp. 288-296.

(28) El Programa Federalista del 1894 fou elaborat per Pi i Margall com el programa del Partit Republicà Democràtic Federal. Es reproduït a ibid, pp. 89-96.

(29) Una queixa típica contra els Radicals es la de Corominas, L'atac dels Lerrouxistes contra la ciutat, a El Poble Català, 28 de novembre del 1910. Hurtado cita una demostració del seu amic Eduard Calvet sobre el fet que les quantitats de diners en qüestió

eren relativament petites, i que segons Calvet, aquests abusos eren "mals de crexença" de la ciutat, a Hurtado, p. 185.

(30) Per a l'atac parlamentari contra els Radicals vegeu Lliga Catalana, p. 148 i Albertí, pp. 319-20. La Conjunció republicano-socialista fou una aliança electoral entre republicans i socialistes acordada entre la Unió Republicana i el P.S.O.E. el 7 de novembre de 1909. Va tenir una existència poc activa i les seves parts components variaven de tant en tant. Fins a la data el seu únic èxit havia estat de col·locar Pablo Iglesias com a Diputat per Madrid. Vegeu Albertí, pp. 314, 317 i 322.

(31) Molas, p. 91.

(32) Vegeu la nota a Lliga Catalana, p. 155 i l'article de Corominas atacant la Candidatura Barcelonina a El Poble Català, 14 d'octubre de 1911.

(33) Sobre la CNT i la seva actitud abstencionista vegeu Albertí, pp. 327-329 i Molas, p. 93.

(34) Molas p. 93.

(35) Albertí, pp. 330-331. L'elaboració del projecte de Mancomunitat havia estat en procés des del maig. Vegeu Lliga Catalana, pp. 149 - 151 per una descripció del procés i pp. 152-154 pel discurs de Prat de la Riba en el moment de presentar les bases a Canalejas.

(36) Albertí, p. 342.

(37) Vegeu Albertí pp. 342-352 per una descripció del procés de formació del Partido Republicano Reformista a Catalunya. L'atracció que exercia sobre alguns membres de la UFNR pot ser atribuïda a la

fallida de la política exclusivament catalana de la UFNR i al desig de participar en un partit de nivell d'actuació a tot l'Estat espanyol. Hi ha una llista dels Senadors i Diputats que van sortir a *ibid*, p. 352.

(38) *Lliga Catalana*, p. 161.

(39) Sobre el pacte vegeu la visió de la Lliga a *Lliga Catalana*, pp. 164-5 i Hurtado, pp. 232-3. La defensa del pacte per Corominas es troba a "Amb el cap ben alt a les vinents eleccions" a *El Poble Català*, 14 de febrer del 1914. A *Diaris i Records de Pere Corominas, segon volum. De la Solidaritat al Catorze d'Abril* és reproduït un discurs de Corominas de la campanya, en el que explica les seves raons per recolzar el pacte, la més important de les quals era la necessitat de contactar amb l'obrer immigrant a Catalunya, fins ara deixat en mans dels Radicals. (p. 307-310). Albertí, pp. 361-363 discuteix les raons del pacte i reproduïx el Manifest de la Junta de Defensa Republicana en el qual es va anunciar l'aliança. A *ibid*. pp. 367-8 discuteix els efectes immediats del pacte.

(40) Entre ells Claudi Ametlla, Antoni Rovira i Virgili, Ramon Noguera i Comet.

(41) Sobre el Doctor Queraltó vegeu Hurtado, p. 271.

(42) *Lliga Catalana*, op. cit. també diu que es van celebrar aquestes diades per a festejar la victòria electoral de la Lliga a les eleccions a Corts del 1914.

(43) Per una discussió del programa de la Mancomunitat i del projecte de modernització de la burgesia catalana, vegeu Roca, F.

Politica economica i territori a Catalunya 1901-1939, sobretot el capítol 5.

(44) Lliga Catalana, pp. 172-3.

(45) La cita es de Molas, p. 104, i també la informació sobre el pacte proposat pels mauristes que ni es mencionada a Lliga Catalana, op. cit.

(46) El manifest és reproduït en Alberti pp. 383-5.

(47) Lliga Catalana, p. 176. Alha, com a Ministre de la Governació havia d'organitzar i vigilar les eleccions i per tant podia manipular els resultats.

(48) "Per Catalunya i l'Espanya gran" és reproduït a Lliga Catalana, pp. 176-186.

(49) Al principi es va mantenir en secret l'existència del pacte. Vegeu la nota a la p. 188 de Lliga Catalana que cita a Rovira i Virgili sobre això.

(50) Referint a la participació del Bloc en aquestes eleccions Hurtado, p. 270, comenta sarcàsticament :

"A Barcelona, la lluita principal havia d'esser com sempre entre la Lliga i els lerrouxistes, i molt més d'ençà que la Unió Federal Nacionalista Republicana havia desaparegut com a força política. Però la vacant que anava a deixar aquest partit ja tenia pretendent. En la majoria de les grans ciutats hi sol haver un teatre o un cinema on fracassen tots els empresaris, però que no està mai tancat perquè sempre surt algú que vol provar fortuna on els altres han tingut desgràcia. I en aquelles eleccions, la plaça perduda pels nacionalistes republicans era ocupada pel Bloc Republicà Autonomista..."

(51) Sembla que Corominas va deixar la vida pública sense remordiments; vegeu La Lliçó d'Ahir, a El Poble Català, 10 d'agost de 1916, i la carta a Amadeu Vives, Retirada de la política, reproduïda a Corominas, Diaris i Records... pp. 330-331.

(52) Molas, p. 108 diu que hi havia 50,000 comensals al dinar, però un àpat d'aquestes dimensions era impossible d'organitzar, inclús per la Lliga. La dada verídica és de 5.000 assistents. Vegeu Lliga Catalana, p. 195.

(53) Sobre el proselitisme polític de la Lliga al País Basc i a Galícia vegeu Lliga Catalana, pp. 199-200. La campanya va començar l'octubre i va continuar fins a finals de gener. Es va escollir el País Basc per raons diferents de les culturals (que era el cas amb Galícia). La indústria basca, malgrat la seva escala i estructura diferent, a l'igual que la indústria catalana, es veia perjudicada per la política econòmica del govern. Els contactes foren refermats amb la visita dels polítics bascos a Barcelona el maig. Vegeu Anuari de Catalunya, 1917, Ba. 3. d. pp. 17-19. Es van fer també alguns esforços per a encoratjar el pancatalanisme i una comissió de Valencians va visitar Barcelona el mateix maig, en resposta a visites d'intel·lectuals i polítics barcelonins a València el desembre del 1916.

(54) Sobre el PRC vegeu Anuari de Catalunya, 1917, pp. 181-186. També la carta per Ramon Noguer i Comet a Serra d'Or, N° 101, febrer de 1968. Per una visió moderna, Alberti, pp. 403-6 i Ferrer, J. Layret, Ba. 1971, pp. 94 et ss.

(55) Lliga Catalana, p. 237.

(56) En ibid. la Lliga va declarar que havia obtingut "una victòria esclatant" a Barcelona i a tot Catalunya. A les ratlles següents a la pàgina a continuació afegeix que el mateix triomf havia tingut lloc al País Basc. Vegeu Molas, p. 121 per una llista dels diputats regionalistes elegits fora de Catalunya.

(57) Sobre la Setmana Gallega vegeu Anuari de Catalunya, 1917, pp. 58-59 i Lliga Catalana, p.238.

(58) "...La política preconitzada per la Lliga Regionalista i que havia estat objecte de la campanya per l'Espanya Gran, va tenir un gran triomf a les Bascongades. En canvi, cal confessar que els resultats d'aquella intensíssima campanya electoral en les altres poblacions espanyoles van ésser bastant mimsos." Lliga Catalana, p. 258.

(59) Vegeu Cambó, F.A. Vuit mesos al Ministeri de Foment: ma gestió ministerial. Barcelona, 1919.

(60) Sobre els catorze punts de Wilson vegeu Hurtado, pp.331-2 Segons Poblet, J.M. El moviment autonomista a Catalunya dels anys 1918-1919, Barcelona, 1970, p. 7, la popularitat de Wilson era tan gran que es va rotular carrers en homenatge seu a diverses pobles de Catalunya.

(61) Per exemple, Wilson va ser declarat ciutadà honorari de Barcelona l'octubre de 1918.

(62) La part més important del discurs és reproduïda a Lliga Catalana, pp.278-280.

(63) La Lliga estava ben disposada envers la comissió extra-parlamentària i es disgustà per l'actitud dels republicans; la història oficial fins i tot diu que l'acció de l'esquerra fou una traïció. *Lliga Catalana*, p.285.

(64) Alberti, p. 443.

(65) Molas, p.129. Alberti, p. 467.

(66) Vegeu Madrid, F. Las ultimas veinticuatro horas de Francisco Layret, Buenos Aires, 1942 per una descripció general del panorama polític i social de Barcelona en els anys 1918-1920, escrit per un testimoni directe, que també dona una versió detallada de l'assassinat de Layret. També Solano, E.G. ¿El ocaso del sindicalismo? Ba., s.d.(escrit el 1922 però publicat només el 1933) pp. 7-35 per una descripció de l'actuació dels diversos Governadors Civils a la mateixa època.

(67) Molas, p. 130.

(68) Els cens electorals tampoc existeixen pels anys anteriors però fou publicat en els *Anuaris Estadístics* corresponents als anys 1910-1920. No he pogut trobar els censos de 1921-23 enlloc, i Isidre Molas, en una conversa, també confirmava que no els havia trobat. Dades electorals, aparentment sobre els anys trenta, es troben al depòsit de l'Arxiu Municipal de Barcelona, però no hi ha catàleg i en una inspecció visual no vaig trobar res dels anys vint.

(69) Molas, p. 132.

(70) El document és reproduït a Lliga Catalana, pp. 312-5. vegeu especialment els dos últims paràgrafs.

(71) Lliga Catalana, p. 316 parla de elements però a la pàgina 325 es admés que "La Joventut de la Lliga Regionalista havia quedat desorganitzada amb motiu de l'escissió produïda pels elements que constituïren Acció Catalana. Els membres de la Junta Directiva, en la seva majoria, havien abandonat llurs càrrecs, i gairebé tots els seus elements havien deixat de pertanyer a la Lliga Regionalista..." Molas, p. 134 diu que el cop a la Lliga havia estat molt fort. Sobre les diades vegeu Lliga Catalana, pp. 316-324 que reproduïx la convocatòria, les Declaracions i Acords de l'Assemblea, a més de trossos dels discursos dels prohoms de la Lliga al míting.

(72) Ibid, p. 326.

(73) L'expedient Picasso era la investigació oberta per a determinar els responsables del desastre d'Annual al Marroc, en el que s'havia perdut molts homes i que va commocionar l'opinió pública. Segons els rumors la responsabilitat real era del rei. Molas, p. 134 "La situació és progressivament càctica. La falsa aparença democràtica havia de topar amb les contradiccions que l'enfonsarien. Sense base, la democràcia caciquista s'esfondraria enmig de les lluites entre les classes espanyoles, sense afectar, però, al predomini de l'oligarquia dins l'estat."

(74) Aquest discurs és reproduït a Lliga Catalana, pp. 329-349.

(75) Molas, p. 136.

(76) Lliga Catalana, pp.357-360.

(77) A Lliga Catalana, pp. 36I-2, diu que els dirigents de la Lliga no tenien res a veure amb el cop d'estat. Balcells, A. ,Cataluña contemporanea p. 97, diu però, que altres elements del partit, amb llurs connexions amb el Somatent van ajudar en la preparació del cop.

CAPITOL TERCER

CONCLUSIONS

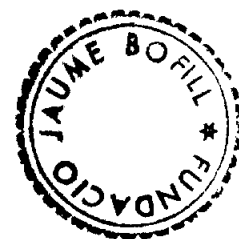
L'anàlisi de les eleccions de 1910-1923 a Barcelona ha mostrat que existien diferències marcades entre els diversos districtes de la ciutat de Barcelona en llur actuació electoral i llurs preferències. Les taules 39-60 a l'apèndix resumeixen per districtes la informació donada abans elecció per elecció, per tal de tenir una idea més clara de la trajectòria de cada districte. Els gràfics 3-5 presenten una part d'aquesta informació - participació electoral i el vot república a tres grups de districtes; els I,V,VII, IX i X; els II, III, IV i VI; i el VIII per tal d'ajudar el lector a visualitzar aquests dos centre d'interés.

A)-LA PARTICIPACIO ELECTORAL

La tendència general en aquests anys fou d'una disminució del vot en tots els districtes, descens més accentuat en els districtes I,V,VII i X. Al mateix temps existí una baixa en el vot republicà i és evident que aquesta fou la causa de l'abstenció creixent. Als districtes burgesos la baixa en el vot republicà era també molt marcada, encara que va començar des d'un nivell menys alt, perquè la Lliga i els seus aliats tenien la gran part del vot en aquests districtes. El vot de la Lliga mostrava una tendència en aquests districtes de pujar amb el temps i aquesta és la explicació de la baixa menys marcada de la participació en aquests districtes. L'increment del vot de la Lliga fou molt més petit en els districtes I i X, feus dels Radicals, però en aquests la presència de tant en tant de candidats independents que mobilitzaven llur

vot local, es reflectia en la votació total i motivava que les xifres d'abstenció fossin menys altes com era d'esperar, donada la situació de les dues candidatures més importants. Als districtes V i VII el vot de la Lliga no va augmentar i els independents es van presentar amb molt menys d'èxit: per tant aquests districtes van mostrar una minva més uniforme en la participació electoral. Finalment cal remarcar que els districtes VIII i IX, de població més mixte socialment i amb un percentatge més elevat d'habitants d'origen català que els altres districtes obrers, mostraven una participació més alta; el VIII va mantenir un vot relativament alt pels Republicans, mentre que el IX mostrava una tendència de vot a favor de la Lliga i dels grups monàrquics.

Una característica en la participació electoral que cal comentar fou la que es produí en les eleccions a Corts de 1918, 1919 i a les municipals de 1920, realitzades en el marc de la campanya per l'autonomia i en circumstàncies particularment polaritzades (la resaca dels esdeveniments del 1917 i la campanya per a obtenir la llibertat del comitè de vaga, la vaga de la Canadenca i l'enduriment consegüent en l'actitud de la patronal). La participació fou tan alta en la primera d'aquestes eleccions que va detenir la tendència a la baixa del vot en tots els districtes, dramàticament en el cas dels districtes III i IX. Però l'impuls no es va sostenir i la petita disminució del 1919 des de l'alt nivell assolit el 1918 va engrandir-se notablement en les eleccions municipals del 1920. I és segur que aquesta baixa va continuar en els anys 1921-1923, encara que no es pot fer una anàlisi molt detallat perquè no es disposa del cens electoral però només cal constatar que el nombre de vots emesos en les eleccions d'aquests anys va continuar baixant.

Una visió molt més detallada de l'actuació electoral a la ciutat de Barcelona ha sortit, doncs, de l'anàlisi anterior, anàlisi que assenyalà importants diferències entre les àrees identificades al primer capítol com a districtes amb població majoritàriament obrera. Els dos districtes més inclinats al republicanisme radical, el I i el X, al començament del període estudiat aquí, van romandre fidels als Radicals i no van votar per a altres alternatives organitzades, encara que candidats independents, en gran part antics Radicals, podien guanyar de tant en tant un gran nombre de vots.

Els districtes VIII i IX, més mixtes socialment i amb un percentatge més gran de Catalans que en els altres districtes obrers, van mostrar una tendència de votar pels republicans catalans i, en menys grau, pels Radicals, al començament del període estudiat. El Pacte de Sant Gervasi, però, no va tenir una bona acollida en aquests districtes, com es pot desprendre en la votació aconseguida per la Coalició Republicana, particularment en 1914-1915. Al districte VIII els vots republicans semblà que van passar a la Lliga, i al IX a candidats independents i, en menys grau, a la Lliga.

Als districtes V i VII hi hagué una baixa uniforme en el suport inicial per als Radicals, sense cap desviació del vot a altres alternatives. Aquests eren àrees de forta immigració i molt influenciada per l'anarco-sindicalisme. Sembla que es produí un retraïment de les urnes en aquests districtes; sense dubte els votants immigrants no volien votar per la Lliga o pel catalanisme d'esquerra.

Seria necessari ara mirar l'arrelament de l'anarco-sindicalisme per a mesurar la seva influència en l'actitut dels votants. Però aixó seria un altre treball que necessitaria altres mètodes d'investigació i no ens proposem fer-lo aquí i ara. Creiem que la relació entre anarco-sindicalisme i abstenció electoral és evident, encara que cal un estudi detallat i concret del tema per a demostrar aquesta relació. De totes formes resta un darrer problema per a examinar; la possibilitat, proposada per Layret, de fundar un gran partit obrer que integraria els sindicalistes amb els Republicans catalans en un partit d'ambit estatal.

B) UN INTENT DE TRENCAR EL MOTLLE DE LA RESTAURACIO? EL NOU PARTIT OBRER DE LAYRET

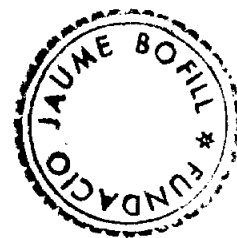
Dos noms de fet estan inextricablament lligats a aquest projecte, si bé com es veurà, existien ben pocs lligams entre ells en relació a aquest tema, i més aviat eren invents d'aquells que pensaven que el projecte era un desenvolupament necessari per la classe obrera catalana o contrariament representava un possibilisme pernicios. Els dos noms són els de Layret i Seguí.

De la intensa activitat política de Layret, especialment en els anys 1914-1920, i de la seva voluntat de crear partits continualment en un intent de trobar un espai electoral per la seva barreja d'obrerisme ide republicanisme se n'ha parlat molt; però del pensament de Salvador Seguí respecte a la seva intervenció en política electoral tenim molt menys informació.

En aquest aspecte hi ha un estudi valuós de Molas, qui resumeix les idees de Seguí sobre aquest tema (I). Segons Molas, Seguí

donava molta importància a la creació d'aliançes estratègiques en raó de la seva anàlisi particular sobre les possibilitats de fer realitat l'anarquisme en aquell moment. Per a Seguí la classe obrera no estava preparada ni teòricament ni conscientment per a fer la revolució i encara que tots els seus actes eren polítics, no en va treure cap benefici. Encara que negués la política burgesa, podia buscar aliançes amb altres sectors per a capitalitzar la importància de les seves accions, mentre anava creant una organització de masses equipada per a intervenir en la lluita en favor de la revolució i en la perspectiva futura de la direcció de la societat. Per tant Seguí mantenia relacions constants amb polítics de l'esquerra liberal, entre altres Layret.

No va passar molt de temps després de la mort de Layret i Seguí que es va començar a parlar de que els dos dirigents havien volgut formar un partit polític. La primera referència sembla que la va realitzar Federico Urales a la "Revista Blanca", un any després de la mort de Seguí (2). Com apunta Molas, altres grups, la política dels quals estava adreçada a guanyar les masses anarco-sindicalistes, com el Bloc Obrer i Camperol i els seus dirigents com Jordi Arquer, van elogiar la intenció i donaven la història com a bona, tot i deixant entreveure que el Bloc era el partit que haurien creat Seguí i Layret si haguessin escapat de llurs assessins. Anys més tard i fora del Bloc, però en la mateixa línia es troba Pere Foix.(3). Francesc Madrid, contemporani de Seguí i Layret i molt amic de tots dos dona la versió més completa dels contactes que haurien d'haver fructificat en el nou partit (4). I historiadors moderns com Joaquim Ferrer i el articulista de la Gran Enciclopedia Catalana, Roger Alier, han acceptat la història. Segons Ferrer, era un "gran projecte" i

continua:

"L'estreta relació Layret-Seguí estava a punt de donar una prova extraordinària de maduresa; els treballadors, no solament trobarien el seu partit, sinó que irromparien a les eleccions desfent la falsa situació majoritària de les dretes, que es refiaven sobretot del seu tradicional abstencionisme" (5).

Su un partit d'aquest tipus era possible o no, i si Seguí hi havia participat o no són preguntes que no podem contestar. El mateix Ferrer, quan va entrevistar Simó Piera, contemporani i amic de Seguí, li va demanar la seva opinió sobre si Seguí hagués entrat en el partit que projectava Layret. Aquell va contestar:

"Layret era un home honrat, un polític honest, però que s'havia hagut de formar en una època especialment turbulenta. Si no hagués mort tràgicament, hauria arribat a assimilar moltes coses. Era gran amic de tots, especialment de Seguí, però jo no crec que el "Noi de Sucre" hagués fundat un moviment polític al costat de Layret; el que sí és possible que hagués passat és que hauria recolzat seriosament l'acció d'en Layret."(6)

El que podem dubtar es que un partit d'aquest estil hagués tingut possibilitat d'èxit. En l'anàlisi electoral de Barcelona que hem fet aquí, s'ha vist que el sistema electoral mateix discriminava la classe obrera que presumiblement hauria fornit els votants d'aquest nou partit. En segon lloc, ens podem preguntar quina hauria estat l'esfera d'acció d'aquest partit. Si pensem de Barcelona, en quins districtes hauria pogut esperar

un èxit electoral? Segurament que no en els feus Radicals, malgrat la baixa important que el partit sofria els anys vint. Els districtes IX i VIII semblen dubtoses donat llur composició social i trajectòria electoral anterior. Les úniques àrees possibles semblen ser els districtes V i VII, una base electoral ben magre. I si l'actuació del partit hagués hagut de ser nacional, no sembla possible que les poques ciutats industrialitzades amb què Layret comptava haguessin donat la victòria al nou partit (7).

Per a concloure, cal assenyalar que dins el sistema electoral existent no està gens clar que la fundació d'un nou partit obrer hagués pogut tenir èxit, ni hagués pogut assegurar-se una mínima base electoral. A Catalunya s'haurà d'esperar l'adveniment de la República i canvis en el sistema polític i electoral, abans que la classe obrera podés demostrar el seu pes real electoralment. Mentrestant el sistema no oferia res a la classe obrera barcelonina i lògicament aquesta el va rebutjar, preferint l'acció en altres camps.

NOTES AL CAPITOL III

- (1) Molas, I. (ed). Salvador Seguí, escrits, Barcelona, 1975, pp. 10-14.
- (2) Urales, F. (pseud. Joan Montseny), ¿De quién fue Salvador Seguí? a La Revista Blanca, 15 de març de 1924.
- (3) Foix, P., Serra i Moret, Mèxic, 1957, p. III, i Apòstols i Mercaders, Mèxic, 1957. Foix era un antic militant cenetista no-anarquista que va militar a l'Esquerra Republicana als anys trenta i va passar tot el període franquista a l'exili. A la tornada, i abans de morir, va integrar-se al Partit Socialista de Catalunya (reagrupament).
- (4) Madrid, F. Las últimas veinticuatro horas de Francisco Layret, Buenos Aires, 1942, pp. 35-37, i 53-56.
- (5) Ferrer, J., Layret, Ba. 1972, pp. 200 i 203.
- (6) Ferrer, J., Simó Piera, perfil d'un sindicalista, Barcelona, 1975, p. 113.
- (7) Layret estava escrivint una carta sobre el projecte, en la qual hi havia una llista de ciutats, en el moment que va arribar la dona de Companys. Es reproduïda a Ferrer, Layret, pp. 201-202.

TAULA I: LA POBLACIÓ ALS DISTRICTES DE BARCELONA; POBLACIÓ TOTAL I POBLACIÓ MENYS TRANSEUNTS I MILITARS 1910, 1915 i 1920 (I)

	I	II	III	IV	V
1910 Població total	41.758	54.012	39.298	62.891	55.547
1910 Població total menys militars i transeunts	37.040	52.902	38.474	61.403	55.144
1915 Població total	40.441	52.121	38.708	63.029	58.219
1915 Població total menys militars i transeunts	38.170	51.854	38.382	61.901	56.736
1920 Població total	45.577	61.596	43.612	74.133	69.365
1920 Pob. tot. menys militars i transeunts	42.588	61.313	42.502	72.686	68.230

	VI	VII	VIII	IX	X	Total Ciutat.
1910 Població total	94.664	102.021	61.839	37.362	37.892	587.284
1910 Població total menys militars i transeunts	93.241	101.084	60.743	37.305	37.835	577.421
1915 Població total	99.756	110.146	66.228	40.157	42.694	611.499
1915- Pob. total menys militars i transeunts	99.023	110.104	64.761	40.098	42.665	603.694
1920 Població total	109.318	133.562	78.233	45.969	48.383	709.728
1920 Pob. tot. menys militars i transeunts	108.705	133.520	77.530	45.953	48.241	702.200

(I) Dades de l'Anuario Estadístico (AE). Dades de 1910 a AE, 1910, p.165, de 1915 a AE, 1915, p.42, de 1920 a AE, 1920 p.122. El càlcul de la població menys transeunts i militars es el meu.

POBLACIÓ MASCULINA I FEMENINA PER DISTRICTES (PERCENTATGES) (I)

Districte	1910 (2)		1910 (3)		1915 (4)		1920 (5)	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
I	52.22	47.72	51.13	48.17	50.02	49.98	51.15	48.15
II	48.83	51.17	48.72	51.28	48.20	51.80	48.64	51.36
III	44.86	55.14	44.96	55.04	45.30	54.70	46.19	53.81
IV	43.02	56.98	43.02	56.98	43.32	56.68	43.53	56.47
V	48.95	51.05	48.91	51.09	49.11	50.89	50.56	49.44
VI	45.63	54.37	45.50	54.50	45.80	54.20	45.45	54.55
VII	49.34	50.66	49.70	50.30	49.08	50.92	48.86	51.14
VIII	45.22	54.78	45.12	54.88	45.10	54.90	44.72	55.28
IX	48.02	51.98	47.98	52.02	48.57	51.43	48.44	51.56
X	49.41	50.59	49.65	50.35	49.80	50.20	49.65	50.35
Total	47.38	52.62	47.38	52.62	47.32	52.68	47.48	52.52

(I) En tots els casos els percentatges son de elaboració pròpia, utilitzant dades de l'Anuario Estadístico.

(2) Les dades basiques procedeixen de l'AE, 1910, p.173. La dada del districte I inclou la població militar i transeünte.

(3) Aquestes dades es troben a L'AE, 1913, p.90 on consta que procedeixin del cens de 1910, però es evident que difereixen tant de les dades a l'AE 1910, que de els resultats definitius a l'AE 1911, pp. 59-62. Les diferències, de tota forma, son mínimes.

(4) AE 1915, pp. 43-5. Aquestes dades no inclouen la població militar.

(5) AE 1918-19-20. Les dades del districte I inclouen la població militar.

TAULA 3: NOMBRE DE ELECTORS A BARCELONA I ELS SEUS DISTRICTES EXPRESSAT EN PERCENTATGE DE LA POBLACIO TOTAL DEL DISTRICTE(I)

ANY	DISTRICTE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	TOTALS
1910	Electors	9.353	13.390	10.211	14.480	14.322	21.307	23.350	13.751	9.035	8.453	137.612
	Pop.	38.930	54.012	39.293	63.016	55.547	94.664	102.021	61.839	37.362	37.842	587.583
	%	24,02	24,79	25,98	22,97	25,78	22,50	22,58	22,36	24,28	22,90	23,65
1911	Electors	9.395	13.589	10.776	14.628	13.548	21.831	23.722	13.923	9.200	8.455	138.567
	Pop.	42.453	53.742	38.945	63.637	55.244	95.842	103.301	62.863	31.882	38.707	592.476
	%	22,13	25,28	27,67	22,99	24,52	22,26	22,95	22,15	21,41	21,84	23,39
1912	Electors	9.788	13.665	11.068	14.999	13.739	22.499	24.660	14.270	9.472	8.807	142.957
	Pop.	43.170	53.592	38.441	64.035	65.178	97.389	105.216	64.165	38.150	39.677	599.113
	%	22,67	25,49	28,79	23,42	24,89	23,10	23,41	22,23	24,82	22,19	23,87
1913	Electors	9.582	13.412	10.797	14.677	13.404	22.448	24.391	14.120	9.461	8.818	141.110
	Pop.	43.426	53.382	38.140	64.577	55.593	98.695	106.224	64.875	38.445	40.064	603.421
	%	22,10	25,12	28,30	22,72	24,11	22,74	22,96	21,76	24,60	22,00	23,39
1914	Electors	9.736	13.611	10.744	14.781	13.491	22.769	24.758	14.273	9.626	8.907	142.946
	Pop.	43.513	52.857	36.341	65.670	55.706	100.216	108.689	65.610	38.972	40.196	607.170
	%	22,37	25,99	29,56	22,50	24,21	22,71	22,96	21,81	24,69	22,15	23,89
1915	Electors	10.126	13.712	10.822	14.857	13.637	23.155	25.596	14.656	9.710	9.138	145.409
	Pop.	43.275	54.336	38.708	64.552	58.219	100.768	110.146	66.320	40.157	42.644	619.083
	%	23,39	25,23	27,95	23,01	23,42	22,97	23,23	22,09	24,18	21,40	23,48
1916	Electors	10.125	13.525	10.057	15.016	13.723	23.444	26.135	14.929	9.815	9.254	146.013
	Pop.	43.477	53.316	35.117	65.429	59.068	103.414	111.551	67.966	41.087	43.096	623.524
	%	23,28	25,36	28,63	22,95	23,23	22,67	23,42	21,96	24,01	21,47	23,61

(I) Dades de electors:
 "Cens electoral dels
 anys 1908 a 1920" a
 AE, 1920, p. 245

Dades de població:
 "Població dels districtes
 en els anys 1911 a 1920
 calculada per al
 moviment de la població"
 a AE, 1920, p.III

El càlcul dels per-
 centatges es meu.

Any	DISTRICTE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Totals
1917	Electors	10.555	13.758	10.251	15.495	13.961	24.469	26.979	15.067	10.067	9.905	150.610
	Pob.	43.591	53.126	34.822	66.220	60.392	103.524	112.784	68.572	41.862	43.251	626.144
1918	Electors	9.467	11.611	84.69	12.493	12.621	20.849	27.943	15.184	8.862	10.121	137.620
	Pob.	44.012	53.804	35.210	68.026	63.110	104.120	114.042	70.311	43.020	45.114	640.769
1919	Electors	9.211	13.374	9.631	14.067	14.799	22.913	29.896	16.464	10.131	10.743	151.229
	Pob.	44.403	54.202	36.704	73.004	65.016	105.214	119.415	75.012	44.306	44.201	663.367
1920	Electors	9.655	13.193	95.59	13.937	14.909	22.780	28.873	16.213	9.916	10.507	149.572
	Pob.	45.919	61.312	43.867	73.563	70.493	108.801	134.275	78.601	45.100	48.398	710.335
		21,02	21,51	21,79	18,94	21,14	20,93	21,50	20,62	21,98	21,70	21,05

TAULA 4: NOMBRE D'ELECTORS A BARCELONA I ELS SEUS DISTRICTES
EXPRESSAT EN PERCENTATGE DE LA POBLACIO TOTAL DEL DISTRICTE MENYS
TRANSEUNTS I MILITARS (I)

ANY	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	TOTALS
1910 Eleccion	9.353	13.390	10.211	14.480	14.322	21.307	23.350	13.751.	9.075	8.453	137.692
Pob. - transeunts	37.040	52.902	36.474	61.803	65.144	93.241	101.084	60.743	37.305	37.835	575.531
%	25,25	24,84	26,54	23,42	25,97	22,85	23,09	22,63	24,32	22,24	23,92
% Pob total	24,02	24,79	25,98	22,97	25,78	22,50	22,78	22,36	24,28	22,30	23,55
1915 Eleccion	10.126	13.712	10.822	14.857	13.637	23.155	25.596	14.656	9.710	9.138	145.409
Pob. - transeunts	38.170	51.854	38.382	61.901	56.736	99.023	110.104	64.761	40.048	42.665	603.694
%	26,52	26,44	28,19	24,00	24,03	23,38	23,24	22,63	24,21	21,41	24,08
% Pob total	23,39	25,23	27,93	23,01	23,42	22,97	23,23	22,07	24,18	21,40	23,48
1920 Eleccion	9.655	13.193	9.559	13.937	14.909	22.780	28.673	16.215	9.946	10.507	149.152
Pob. - transeunts	42.588	61.313	42.502	72.686	68.230	108.705	132.520	77.530	45.953	48.241	702.200
%	22,67	21,51	22,49	19,17	21,85	20,95	21,62	20,91	21,64	21,78	21,30
% Pob total	21,02	21,51	21,79	18,94	21,14	20,93	21,50	20,62	21,98	20,30	21,05

(I) Dades de electors: "Cens electoral dels anys 1908 a 1920", AE 1920, p. 245.

Dades de població: Taules I i 2.

El càlcul dels percentatges es meu.

TAULA 5: NOMBRE D'ELECTORS A BARCELONA I ELS SEUS DISTRICTES
EXPRESSAT EN PERCENTATGE DE LA POBLACIÓ MASCULINA DEL DISTRICTE (I)

Any	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Total
1910 Electors	9,353	13,310	10,211	14,430	14,322	21,307	23,350	13,751	9,075	9,453	137,692
Pob. masculina	18,096	25,653	17,196	26,601	26,964	42,309	49,860	27,356	17,908	18,693	272,486
%	51,868	52,11	59,36	54,43	53,11	50,36	46,83	50,27	50,67	45,22	50,53
1915 Electors	10,126	13,712	10,822	14,857	13,637	22,155	25,546	14,656	9,710	9,138	145,409
Pob. masculina	18,997	24,968	17,360	27,141	27,940	45,414	54,044	29,163	19,170	21,246	285,643
%	53,30	54,92	62,34	54,74	48,98	50,99	47,36	50,255	49,87	43,01	50,90
1920 Electors	9,655	13,193	9,559	13,937	14,909	22,780	24,873	16,213	9,946	10,507	149,152
Pob. masculina	20,797	27,761	19,304	31,632	34,147	49,363	65,230	34,631	22,260	23,950	332,007
%	46,42	44,33	49,52	44,06	43,66	46,15	44,26	46,82	44,68	43,87	44,92

(I) Dades de electors:
"Cens electoral dels anys
1908 a 1920" a AE 1920,
p.245.

Dades de població: taules
I i 2.

El càlcul dels percentatges
es meu.

TAULA 6: LA DISTRIBUCIO PER EDATS DELS ELECTORS A BARCELONA, 1912 (I)

Edat	Percentatge d'electors
25 - 30	19,10
31 - 35	14,33
35 - 40	14,86
41 - 50	25,31
51 - 60	16,37
61 - 70	7,48
70+	2,52
No consta	0,03

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Clasificación de los electores para Diputados a Cortes del Distrito de Barcelona, de la provincia y de España" AE, 1912. p.II4. El càlcul dels percentatges es meu.

TAULA 7: L'ESTRUCTURA OCUPACIONAL DELS ELECTORS A BARCELONA, 1912 (I)

Classificació	Percentatge d'electors
Agricultores, propietarios y rentistas.	42,00
Minas, industrias, artes y oficios.	20,77
Transportes.	2,51
Comercio.	16,34
Profesiones liberales.	12,38
Otras profesiones.	1,00
Profesiones mal expresadas/no consta la profesión.	5,00

(I) Vegeu la npta (I) a la taula 6.

TAULA 8: L'ESTRUCTURA OCUPACIONAL DELS ELECTORS A LA PROVINCIA DE BARCELONA, 1915 (I)

Classificació	Percentatge d'electors
Explotación del suelo	22,42
Extracción de materiales minerales.	0,32
Industria.	21,45
Transportes.	2,57
Comercio.	1,27
Fuerza pública.	0,69
Administración pública.	0,42
Profesiones liberales.	4,29
Personas que viven de sus rentas.	1,58
Empleados.	3,37
Jornaleros, obreros, etc.	28,25
Sin profesión determinada.	9,99
Profesiones desconocidas.	3,36

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Clasificación de los electores que figuran en las listas del Censo electoral de la provincia de Barcelona, AE 1915, p. 152. El càlcul dels percentatges es meu.

TAULA 9: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 2 DE MAIG DEL 1909 (I)

Districte	Radicals	Esquerra Catalana	Lliga	Defensa Social	Altres	Totals
I	3.592	958	797	/	154 (Lib)	5.501
II	3.034	2.261	2.555	505	423 (Lib)	8.778
III	1.476	4.517	4.283	1.322	1.233 (Trad)	12.831
IV	2.771	2.589	2.973	1.277	/	9.610
V	6.785	4.118	3.221	399	/	14.523
VI	9.832	7.867	7.029	1.993	495 (w)	27.216
VII	19.447	11.601	8.304	432	/	40.284
VIII	9.743	8.407	6.973	1.070	/	26.193
IX	2.132	1.871	1.734	/	/	5.737
X	3.695	1.034	/	/	245 (Rad Acc)	4.974
Totals	63.007	45.223	37.869	6.998	2.550	155.647

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Junta d'Escrutini", La Veu de Catalunya, 6 de maig del 1909, i de "Elección de Concejales, 2 de mayo de 1909", AE 1909, pp. 132-138. El calcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA 10: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 2 DE MAIG DEL 1909, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	Esquerra Catalana	Lliga	Defensa Social	Liberals	Altres.
I	38,6	10,3	8,6	/	1,6	/
II	20,6	15,4	17,4	3,4	2,9	/
III	6,8	20,9	19,9	6,2	/	5,7
IV	18,2	17,0	19,5	8,4	/	/
V	23,1	14,0	10,9	1,4	1,5	/
VI	21,8	17,5	15,6	4,4	/	1,1
VII	26,6	15,5	11,0	0,6	/	/
VIII	22,8	19,7	16,4	2,5	/	/
IX	22,9	20,1	18,6	/	/	2,7
X	42,0	11,7	/	/	/	/

(I) Aquesta taula resumeix els càlculs donats a les taules 4I, 43, 45, 47, 49, 5I, 53, 55, 57 i 59.

TAULA II: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 12 DE DESEMBRE DEL 1909 (I)

Districte	Radicals	Esquerra Catalana	Lliga	Liberals	Altres.	Totals
I	3.231	1.302				4.533
II	5.792	3.933	4.798	785	561	15.869
III	1.551	4.139	6.309			11.999
IV	5.426	5.183	7.149			17.758
V	6.689	4.253	2.296	451		13.689
VI	8.793	8.101	7.971	537	149	25.551
VII	12.349	9.131		1.750		23.230
VIII	5.935	5.948	4.535			16.418
IX	2.132	1.835	1.584			5.551
X	2.635	1.322		120		4.077
Totals	54.533	45.147	34.642	3.643	710	138.675

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Elección de Concejales, 12 diciembre de 1909", AE 1909, pp. 139-152. L'afiliació política dels diferents candidats de "Junta d'Escrutini", La Veu de Catalunya, 16 de desembre del 1909. El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA I2: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 12 DE DESEMBRE DEL 1909, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	Esquerra Catalana	Lliga	Liberals	Altres
I	34,7	14,0			
II	19,7	13,4	16,3	2,7	1,9
III	7,2	19,2	29,2		
IV	17,9	17,0	23,5		
V	22,7	14,5	7,8	1,5	
VI	19,5	18,0	17,7	1,2	0,3
VII	24,7	18,3		3,5	
VIII	20,8	20,9	16,0		
IX	22,9	19,7	17,0	1,4	
X	29,9	14,9			

(I) Vegeu nota (I) a la taula IO.

TAULA I3: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 8 DE MAIG DEL 1910 (I)

Districte	Radicals	UFNR	Lliga	Dretes	Totals
I	15.161	5.385	2.365	914	23.825
II	14.914	9.129	10.042	4.962	39.047
III	6.625	9.808	10.813	6.312	33.558
IV	12.393	12.533	11.736	8.273	44.935
V	15.391	11.346	4.670	2.471	33.878
VI	17.721	20.395	14.781	7.453	60.350
VII	30.770	18.026	7.065	4.324	60.185
VIII	13.395	14.113	7.601	4.521	39.630
IX	9.980	7.865	4.925	2.520	25.290
X	13.107	5.912	2.887	978	22.884
Totals	152.547	116.512	76.885	42.738	388.682

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Elecciones de Diputados a Cortes de 8 mayo 1910", AE, 1910, p.220. He sostret els vots emesos a Sant Adrià i Sarrià i calculat els vots totals per cada candidatura a cada districte i a tota la ciutat.

TAULA I4: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 8 DE MAIG DEL 1910, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	UFNR	Lliga	Dretes
I	32,4	11,5	5,0	2,0
II	22,3	13,6	15,0	7,4
III	12,9	19,2	21,2	12,4
IV	17,1	17,3	16,2	11,4
V	21,5	15,8	6,6	3,4
VI	16,6	19,1	13,9	7,0
VII	26,4	15,4	6,0	3,7
VIII	19,5	20,5	11,0	6,6
IX	22,0	17,3	10,8	5,6
X	31,0	14,0	6,8	2,3

(I) Aquesta taula resumeix els càlculs donats a les taules 42,44, 46,48,50,52,54,56,58.i 60.

TAULA I5: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 12 DE NOVEMBRE DEL 1911 (I)

Districte	Radicals	UFNR	Dretes	Altres	Totals
I	2.430	1.086	820		4.336
II	2.311	1.943	3.080	196	7.530
III	2.150	1.792	7.251		11.193
IV	1.924	2.254	4.158		8.336
V	4.828	3.927	3.779		12.534
VI	9.967	9.973	14.878		34.818
VII	9.317	11.912	5.624	2.656	29.509
VIII	4.140	4.952	5.705		14.797
IX	3.109	2.901	3.643		9.653
X	1.977	763	877	693	4.310
Totals	42.153	41.503	49.815	3.545	137.016

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Elecciones de Concejales de 12 noviembre 1911", AE 1911, pp159-166. El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

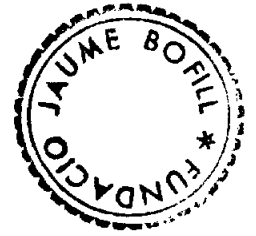
TAULA I6: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 12 DE NOVEMBRE DEL 1911, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	UFNR	Coalició de Dretes	Altres
I	26,1	11,7	8,8	
II	17,0	14,3	22,7	1,4
III	10,0	8,3	33,6	
IV	13,0	15,2	27,8	
V	17,8	14,5	14,0	
VI	15,6	15,6	23,2	
VII	13,1	16,7	7,9	3,7
VIII	14,9	17,8	20,5	
IX	16,9	15,8	19,8	
X	23,3	9,0	10,4	8,2

(I) Vegeu nota (I) a la taula I0.

TAULA I7: PERDUES I GUANYS SOBRE LES ELECCIONS MUNICIPALS DE
DESEMBRE DEL 1909 DE LES TRES CANDIDATURES A LES ELECCIONS
MUNICIPALS DE NOVEMBRE DEL 1911

Districte	Radicals	UFNR	Candidatura Barcelonina
I	-8.6	-2.3	+8.8 (No hi va haver candidat de la Lliga el desembre de 1909)
II	-2.7	+0.9	+3.7
III	+2.8	-10.9	+4.4
IV	-4.9	-1.8	+4.3
V	-4.9	0.0	+4.7
VI	-3.9	-2.4	+4.3
VII	-11.6	-2.5	+4.4 (" " ")
VIII	--5.9	-3.1	+4.5
IX	-6.0	-3.9	+2.8
X	-6.6	-5.9	+9.0 (" " ")
Total	-5.4	-3.2	+5.1

TAULA 18: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 9 DE NOVEMBRE DEL 1913 (I)

Districte	Radicals	UFNR	Lliga	Dretes	Liberals	Unió Gremial	Partido Republicano Reformista	Altres	Totals
I	1.646	956	/	/	393	172	/	/	3.167
II	3.072	2.170	4.112	1.318	922	/	825	/	12.419
III	824	1.741	4.162	2.031	296	301	454	/	9.809
IV	3.067	2.137	4.722	2.599	/	133	811	/	13.469
V	3.888	1.633	2.448	707	/	455	464	/	9.595
VI	4.732	4.341	6.888	2.095	/	657	1.181	/	19.894
VII	5.705	2.409	3.263	1.804	3.373	/	1.497	/	18.051
VIII	3.446	2.791	3.376	1.927	87	/	1.155	/	12.782
IX	1.243	1.568	1.794	440	/	/	63	/	5.108
X	1.436	1.554	/	169	/	/	/	1.304	3.463
Totals	29.059	20.300	30.765	13.090	5.071	1.718	6.450	1.304	107.757

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Resultado de las elecciones de Concejales del día 9 de noviembre de 1913" AE 1913, pp. 170-171. El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA 19: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 9 DE NOVEMBRE DEL 1913, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	UFNR	Lliga	Dretes	Liberals	Unió Gremial	Partido Republicano Reformista
I	12,3	7,2	/	/	2,9	1,2	/
II	11,4	8,2	15,3	5,0	3,4	/	3,0
III	3,8	8,0	19,3	9,4	1,4	1,4	2,1
IV	10,4	7,3	16,0	8,9	/	0,5	2,8
V	14,5	6,1	9,2	2,6	/	1,7	1,7
VI	10,5	9,7	15,3	4,7	/	1,5	2,6
VII	11,7	4,9	6,7	3,7	6,9	/	3,1
VIII	12,2	10,0	11,9	6,8	0,3	/	4,1
IX	13,1	16,6	19,0	4,6	/	/	0,7
X	16,3	6,3	/	1,9	/	/	/

(I) Vegeu nota (I) a la taula 10.

TAULA 20: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 8 DE MARÇ DEL 1914 (I)

Districte	Coalició Republicana	Lliga	Candidatura de Renovació	PSOE	Totals
I	9.924	3.779	1.133	96	14.932
II	10.621	15.576	1.388	48	27.633
III	5.991	16.440	1.036	46	23.513
IV	10.119	19.875	1.421	55	31.470
V	11.151	9.119	2.038	97	22.405
VI	16.959	25.586	2.629	127	45.301
VII	20.677	13.549	2.976	137	37.339
VIII	11.165	13.991	1.820	102	27.079
IX	7.548	7.365	1.192	118	16.223
X	9.495	4.483	1.149	81	15.208
Totals	113.650	129.763	16.782	907	261.102

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Elección de Diputados a Cortes", AE, 1914 p.246. He sostret els vots emesos a Sant Adrià i Sarrià i calculat els vots totals per cada candidatura a cada districte i a tota la ciutat.

TAULA 21: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 8 DE MARÇ DEL 1914 (I)

Districte	Coalició Republicana	Lliga	Candidatura de Renovació	PSOE
I	20,5	7,8	2,3	0,2
II	15,6	23,0	2,0	0,07
III	11,1	30,6	1,9	0,08
IV	13,7	26,9	1,9	0,1
V	16,5	13,5	3,0	0,1
VI	14,9	22,5	2,3	0,1
VII	16,6	10,8	2,4	0,1
VIII	15,6	19,6	2,6	0,1
IX	15,6	15,4	2,5	0,1
X	21,3	10,1	2,6	0,1

(I) Vegeu nota (I) a la taula I4.

TAULA 22: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 14 DE NOVEMBRE DEL 1915 (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	Monàrquics	Altres	Totals
I		2.511	1.933		4.444
II	2.342	2.130	526		4.998
III	3.617		750	47	4.414
IV	1.698	1.939	2.189	24	5.850
V	3.057	4.669	293	362	8.381
VI	6.218	8.137			14.355
VII	3.754	14.056	5.007	3.855	26.672
VIII	4.914	4.319	1.428	100	10.761
IX	1.110	991	1.349	1.038	4.488
X	743	1.151	587	1.535	4.016
Totals	27.453	39.903	14.062	6.961	88.379

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Resultados de las elecciones de Concejales celebradas el 14 de noviembre de 1915", AE 1915, pp.152-153. El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA 23: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 14 DE NOVEMBRE DEL 1915, EXPRESSATS en PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	Monàrquics
I		38,7	7,6
II	17,0	15,6	3,8
III	33,4		7,0
IV	11,4	13,0	14,8
V	11,2	17,1	1,1
VI	13,4	17,6	
VII	4,9	18,3	6,0
VIII	16,8	14,8	4,8
IX	11,4	10,2	13,9
X	8,1	Rep. 12,6	6,4

(I) Vegeu nota (I) a la taula 10.

TAULA 24: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, ABRIL DEL 1916 (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	Bloc Rep. Aut.	Totals
I	3.084	9.625	2.706	15.415
II	13.289	8.628	4.713	26.630
III	14.644	4.293	3.653	22.590
IV	17.122	7.491	4.527	29.140
V	7.652	12.500	4.859	25.011
VI	22.912	13.484	9.054	45.450
VII	13.718	18.193	9.301	41.212
VIII	13.670	8.852	6.354	28.876
IX	7.064	5.773	4.048	16.885
X	3.894	8.140	3.094	15.128
Totals	117.049	96.979	52.309	266.337

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Elección de Diputados a Cortes verificada en el año 1916", AE 1916, pp.136-9. He sostret els vots emesos a Sant Adrià i Sarrià i calculat els vots totals per cada candidatura a cada districte i a tota la ciutat.

TAULA 25: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, ABRIL DEL 1916, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE(I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	Bloc.
I	6,1	19,0	5,3
II	19,7	12,7	7,0
III	29,1	8,5	7,3
IV	22,8	10,0	6,0
V	11,1	18,2	7,1
VI	19,5	11,5	7,7
VII	10,5	13,9	7,1
VIII	18,3	11,8	8,6
IX	14,3	11,7	8,2
X	8,4	17,6	6,7

(I) Vegeu nota (I) a la taula I4.

TAULA 26: DIFERENCIES ENTRE EKS VOTS DE LES CANDIDATURES A LES
ELECCIONS MUNICIPALS DEL 1914 I DEL 1916 (I)

Districte	Vots de la Coalició Republicana de la candidatura de renovació el 1914	Vots del Bloc 1916	Vots de la Coalició republicana del Bloc 1916	Vots republicans 1916 menys vots republicans 1914	Lliga 1916
I	22.8	5.3	24.3	+1.5	-1.7
II	17.6	7.0	19.7	+2.1	-3.3
III	13.0	7.3	15.8	+2.8	-1.5
IV	15.6	6.0	16.0	+0.4	-4.1
V	19.5	7.1	25.3	+5.8	-2.4
VI	17.2	7.7	19.2	+2.0	-3.0
VII	19.0	7.1	21.0	+2.0	-0.3
VIII	18.2	8.6	20.4	+2.2	-1.3
IX	18.1	8.2	29.9	+10.8	-1.1
X	23.9	6.7	24.3	+0.4	-1.7

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de les taules 4I-60. Els càlculs per a produir les columnes I, 3, 4 i 5 son meus.

TAULA 27: RESULTATS TOTAL PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, II DE NOVEMBRE DEL 1917 (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	Altres	Totals
I	493	2.203	1.421	4.117
II	5.233	3.629	722	9.584
III	5.458	913	432	6.803
IV	6.042	3.026	1.201	10.269
V	3.704	4.896	669	9.269
VI	9.635	5.761		15.396
VII	4.178	9.383	4.995	18.556
VIII	5.860	4.002	2.000	11.862
IX	1.163	1.111	1.968	4.242
X	1.085	1.253	646	2.984
Totals	42.851	36.177	14.054	93.082

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Resultados de las elecciones de Concejales celebradas en II de noviembre de 1917", AE, 1917, pp.126-127.

El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA 28: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, II DE NOVEMBRE DE 1917, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	Altres
I	4,7	20,9	13,4
II	19,0	13,2	2,6
III	26,6	4,5	2,1
IV	19,5	9,8	3,8
V	13,3	17,5	2,4
VI	19,7	11,8	
VII	5,2	17,6	6,1
VIII	19,4	13,3	6,6
IX	11,6	11,0	19,5
X	10,9	12,6	6,5

(I) Vegeu la nota (I) a la taula 10.

TAULA 29: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 24 DE FEBRER DEL 1918 (I)

Districte	Lliga	Coal. Rep.	Totals
I	6.180	12.481	18.661
II	20.272	12.635	32.907
III	19.513	6.258	25.771
IV	25.006	10.376	35.382
V	12.624	14.503	27.127
VI	35.509	20.260	55.769
VII	23.077	25.442	48.519
VIII	22.287	14.034	36.321
IX	11.264	10.405	21.669
X	7.600	11.598	19.198
Totals	183.332	137.992	321.324

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Les Eleccions d'Ahir: Resultats definitius a Barcelona", La Veu de Catalunya, 25 de febrer 1918, edició del mati. Els resultats de la Junta del Cens al mateix diari, el 1 de març del 1918, són globals de tota la ciutat. He sostret els vots emesos a Sant Adrià i a Sarrià i calculat els vots totals per cada candidatura a cada districte i a tota la ciutat.

TAULA 30: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 24 DE FEBRER DEL 1918, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana
I	13,0	26,4
II	34,9	21,8
III	46,0	14,8
IV	40,0	16,6
V	20,0	23,0
VI	34,1	19,4
VII	16,5	18,2
VIII	29,3	18,5
IX	25,4	23,5
X	15,0	22,9

(I) Vegeu la nota (I) a la taula I4.

TAULA 31: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, I DE JUNY DE 1919 (I)

Districte	Lliga	Coalició Republicana	UMN	PSOE	Totals
I	5.182	10.245	3.265	199	18.891
II	13.412	9.772	5.167	476	28.827
III	14.693	4.726	5.287	399	25.105
IV	19.999	8.052	9.356	782	38.189
V	9.072	11.708	4.143	502	25.425
VI	29.071	15.857	12.653	1.130	58.711
VII	23.233	23.422	6.396	1.217	54.268
VIII	20.846	11.954	5.964	842	39.606
IX	8.923	8.631	1.344	444	19.342
X	7.767	11.382	1.319	456	20.924
Totals	152.198	115.749	54.894	6.447	329.288

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Les eleccions d'ahir: Resultats definitius", La Veu de Catalunya, " de juny de 1919. He sostret els vots emesos a Sant Adrià i a Sarrià i ha calculat els vots totals per cada candidatura a cada districte i a tota la ciutat.

TAULA 32: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, I DE JUNY DE 1919, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Coalició Republicana	Lliga + Jaumi	UMN	PSOE
I	22,4	11,2	7,1	0,4
II	14,6	20,0	7,8	0,7
III	9,8	30,6	10,9	0,8
IV	11,4	28,4	13,3	1,1
V	15,8	12,3	5,6	0,7
VI	13,8	25,4	11,0	1,0
VII	15,7	15,5	4,3	0,8
VIII	25,3	14,5	7,3	1,0
IX	17,0	17,7	2,6	0,9
X	21,2	14,4	2,5	0,8

(I) Vegeu la nota (I) a la taula I4.

TAULA 33: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 8 DE FEBRER DEL 1920 (I)

Districte	Radicals	Lliga	PRC	UMN	Jaumins	Altres	Totals
I	1.499	1.245	95	819		769	4.427
II	1.174	2.083	262	629	513	269	4.930
III	729	1.635	262	736	886		4.248
IV	1.392	3.216	735	1.565			6.908
V	3.619	3.557	536	368		1.930	10.010
VI	4.836	13.047	367	1.829		1.159	21.238
VII	9.198	13.014	2.548			1.445	26.205
VIII	1.911	8.465		768		196	11.340
IX	866	1.338				2.722	4.926
X	2.578	1.291				620	4.489
Totals	27.802	48.891	4.805	6.714	1.399	9.110	98.721

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Resultat de les Eleccions de Regidors", AE 1918-19-20, pp 247-248. El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA 34: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 8 DE FEBRER DEL 1920 EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	Lliga	PRC	UMN	Jaumins	Altres
I	15,5	12,9	1,0	8,5		7,9
II	8,9	15,8	2,0	4,8	3,9	2,0
III	7,5	17,1	2,8	7,7	9,3	
IV	10,0	23,0	5,2	11,2		
V	12,1	11,9	1,8	1,2		6,4
VI	10,6	28,6	0,8	4,0		2,5
VII	10,6	15,0	2,9			1,7
VIII	5,9	26,1		2,4		0,6
IX	8,7	13,4				27,4
X	24,5	12,3				5,9

(I) Vegeu la nota (I) a la taula 10.

TAULA 35: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 19 DE DESEMBRE DEL 1920 (I)

Districte	Radicals	Lliga	UMN	Totals
I	1.469	3.481	1.490	6.440
II	1.783	10.504	3.866	16.153
III	831	10.426	3.881	15.138
IV	1.636	14.615	6.758	23.009
V	5.846	10.101	2.570	18.517
VI	2.922	18.945	8.983	30.850
VII	6.329	19.873	3.857	30.059
VIII	1.656	13.649	3.785	19.090
IX	2.357	8.557	1.320	12.234
X	2.027	4.998	978	8.003
Totals	26.856	115.149	37.488	179.493

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de La Veu de Catalunya, 21 de desembre del 1921. He sostret els vots emesos a Sant Adrià i a Sarrià i he calculat els vots totals per cada candidatura a cada districte i a tota la ciutat.

TAULA 36: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 19 DE DESEMBRE DEL 1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Districte	Radicals	Lliga	UMN
I	3,0	7,2	3,1
II	2,7	15,9	5,9
III	1,7	21,8	8,2
IV	2,3	21,0	9,7
V	7,8	13,5	3,5
VI	2,8	18,2	8,6
VII	4,4	13,7	2,7
VIII	2,0	16,8	4,7
IX	4,7	17,2	2,7
X	3,8	9,5	1,9

(I) Vegeu la nota (I) a la taula I4.

TAULA 37: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS MUNICIPALS, 5 DE FEBRER DE 1922 (I)

Districte	Radicals	Lliga	UMN	Jaumins	Altres	Totals
I	2.791	1.506			98	4.395
II	1.333	3.628	721		1.416	7.098
III	584	2.663	851	1.208	2	5.308
IV	682	3.764	1.343	1.703	1.100	8.592
V	8.820	2.611	381			11.812
VI	2.787	6.065	1.458		1.054	11.394
VII	9.714	6.876			1.716	18.306
VIII	771	3.622	1.142		3.421	8.956
IX	1.538	1.625			1.197	4.360
X	2.760	2.306				5.066
Totals	31.780	34.666	5.896	2.911	10.034	85.287

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de La Veu de Catalunya, 10 de febrer del 1922. El càlcul dels resultats totals per candidatures i districtes es meu.

TAULA 38: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES I DISTRICTES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 30 D'ABRIL DEL 1922 (I)

Districte	Radicals	Lliga	Acció Catalana	Candidatura Socialista	Liberals	Candidatura de la Cambra de Llogaters	Totals
I	1.746	3.867	602				6.215
II	2.757	7.860	1.499				12.116
III	779	7.791	1.436				10.006
IV	1.793	11.609	1.971				15.373
V	4.055	6.109	928				11.092
VI	4.106	13.746	2.780				20.632
VII	10.917	18.291	2.513				31.721
VIII	1.725	12.790	1.827				16.342
IX	1.420	5.859	678				7.957
X	2.953	4.300	919				8.172
Totals	32.251	92.222	15.153	6.318	2.070	3.203	151.217

(I) Les dades utilitzades en la confecció d'aquesta taula procedeixen de "Resultats definitius a Barcelona" en La Veu de Catalunya, 1 de maig del 1922. He sostret els vots emesos a Sarrià, i he calculat els vots totals per a candidatura a cada districte i a tota la ciutat. En el cas de la Candidatura Socialista, els Liberals i la Candidatura de la Cambra de Llogaters, la font només dona un total global per la ciutat.

TAULA 39: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, ELECCIONS MUNICIPALS, CIUTAT DE BARCELONA, 1909-1920, EXPRESATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE (I)

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible)	Candidatures					Lliga	Altres	Lliga	Llib
				Radicals	Esquerra Catalana	Defensor Social	Altres	Unió General				
1909 MAY (17 regidor)	144,550	245,735	63,3	25,6	18,4	2,8	1,0	15,5				
1909 DEC (17 regidor)	144,550	245,735	56,4	22,2	18,4		0,3	14,1			1,4	
1911 (15 regidor)	138,567	249,421	54,9	Radicals 16,7	UFNR 16,6	Dreta 20,0	Altres 1,4					
1913 (17 regidor)	141,110	239,887	44,9	Radicals 12,1	UFNR 8,5	Dreta 5,5	Unió General 0,7	12,8	1,4	0,5	2,7	
1915 (15 regidor)	145,409	218,114	40,5	Constit. Rep 18,3		Marxista 6,4	Altres 3,2	12,6				
1917 (15 regidor)	150,810	271,458	34,3	Radicals 13,3			Altres 5,2	15,8				
1920 (15 regidor)	149,572	224,358	44,0	Radicals 12,4	ERC 2,1	Jansenis 0,6	UMN 3,0	21,8			4,1	

(I) Els resultats electorals utilitzats en la confecció de les taules 39-60 procedeixen de les taules 9 - 36. El nombre de electors ve del "Cens electoral dels anys 1908 a 1920" en AE, 1918-19-20, p.245. El càlcul de nombre màxim de vots es basa en multiplicar el nombre de electors per el nombre màxim de vots que es podia emetre, segons l'elecció. Els vots emesos, en tots els casos, es donen aquí com percentatge del vot màxim possible, i també els resultats de les candidatures. Tots els càlculs són meus.

TAULA 40: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, ELECCIONS PARLAMENTARIES, CIUTAT DE BARCELONA 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE.

Data de l'elecció	Cons. electorals	Vot mínim possible.	Vot màxim (percentatge del vot mínim possible)	Candidatures					
				Radicals	UMN	Lliga	Dreta	UMN	Lliga
1910	137692	688460	56.4	22.1	16.9	11.2	6.2		
1914	142746	714730	36.5	15.9	2.4	18.1	0.1	PSOE	
1916	146073	730365	36.5	13.3	BRA	Lliga			
1918	137620	688100	46.6	20.0		Lliga			
1919	151229	756145	43.5	15.3	UMN	Lliga		PSOE	0.8
1920	147572	747860	24.0	3.6	UMN	Lliga			

TAULA 41: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICT I, ELECCIONS MUNICIPALS, 1909-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció.	Cens.	Vot max. possible.	Vots emesos (percentatge del vot max. possible)	Candidatures.						
				Radicals	Esquerra Catalana	Lliga	Lib.	Unio General	Altes	
1909 MAY	9310	9310	59,1	3816	10,3	8,6	1,6			
1909 DEC			48,7	3477	14,0					
1911	9310	9310	46,6	Radicals 26,1	UFNR 11,7			Dieks 8,8		
1913	13412	13412	23,6	Radicals 12,3	UFNR 7,2				Lib. 2,9	Unio General 1,2.
1915	9582	9582	46,3	Radicals 26,2				Monarquia 20,1		
1917	10555	10555	39,0	Radicals 20,9		Lliga 4,7				Altes 13,4
1920	9655	9655	45,8	Radicals 13,5	PRC 1,0	Lliga 2,9		UMN 8,5		Ind 7,9

TAULA 42: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE I,
ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE
DEL VOT MÀXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible.	Vot efectiu (percentatge del vot màxim possible)	CANDIDATURES.				
				Radicals	UFNR	Lliga	Dretes.	P.S.O.E.
1910	9353	46765	50.9	32.4	11.5	5.0	2.0	
1914	9736	48680	30.6	Coalició Republicana 20.5	Coalició de Progrés 2.3	Lliga 7.8		P.S.O.E. 0.2
1916	10125	50625	30.4	Coalició Republicana 19.0	B.R.A. 5.3	Lliga 6.1		
1918	9467	47335	39.4	Coalició Republicana 26.4		Lliga 13.0		
1919	9211	46055	41.0	Coalició Republicana 22.2		Lliga 11.2	UMIN 7.1	P.S.O.E. 0.4
1920	9655	48275	13.3	Radicals 3.0		Lliga 7.2	UMIN 3.1	

TAULA 43: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE II, ELECCIONS MUNICIPALS, 1909-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible.	Vot gressos (percentatge del vot màxim possible)	CANDIDATURES						
				Radicals	UFNR	Def. Social	Lliga	Lib	Altres	
1909 MAY	19.700	14.700	59,7	20,6	15,4	3,4	17,4	2,9	ALHOS 1,9	
1909 DEC		29400	54,0	19,7	13,4		16,3	17		
1911	13589	13589	55,4	Radicals	UFNR	Dreta			Altres 1,4	
1913	13412	26824	46,3	Radicals	UFNR	Dreta	Lliga	Lib	Rad	
1915	13712	13712	36,4	Radicals Federalistes 15,6	8,2	5,0	15,3	3,4	3,0	
1917	13758	27516	34,8	Radicals			Lliga		Altres 2,6	
1920	13193	13193	37,4	Radicals	PRC	UMN	Lliga	M	Juanina 3,9	
					2,0	4,8	15,8	2,0		

TAULA 44: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE II,
ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible	Vot emesos (percentatge del vot màxim possible)	CANDIDATURES.				
				Radicals	UFNR	Lliga	Dreks.	P.S.O.E
1910	13390	66950	58.3	22.3	13.6	15.0	7.1	
1914	13611	68055	40.6	Comité Republicana 15.6	Comité Republicana 2.0	Lliga 23.0		P.S.O.E 0.07
1916	13525	67425	39.4	Comité Republicana 12.7	BRA 7.0	Lliga 19.7		
1918	11611	58055	56.7	Comité Republicana 21.8		Lliga 34.9		
1919	13374	66870	43.1	Comité Republicana 14.6		Lliga 20.0	UMN 5.8	P.S.O.E 0.7
1920	13193	65965	24.5	Radicals 2.7		Lliga 15.9	UMN 5.9	

TAULA 45: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE III, ELECCIONS MUNICIPALS 1909-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible	Vot emesos (percentatge del vot màxim possible)	CANDIDATURES					
				Radicals	Esquerra Catalana	Part. Soc.	Lliga	Ortes	Altres
1909 Maig	10.780	21.560	59.5	6.8	20.9	6.2	19.9	5.7	
1909 Des			55.6	7.2	19.2	-	29.2	-	
1911	10776	21,552	51.9	Radicals 10.0	UFNR 8.3	Part. Soc. 33.6			
1913	10797	21,594	45.4	Radicals 3.8	UFNR 8.0	Part. Soc. 9.4	Lliga 19.3	L. i. Ref. 1.4	2.1
1915	10822	10,822	40.8	Coalició Republicana		Manreguers 7.0	Lliga 33.4	Altres 0.4	
1917	10251	20,502	33.2	Radicals 4.5			Lliga 26.6	Altres 2.1	
1920	9559	9559	44.4	Radicals 7.5	PRC 2.8	UMN 7.7	Lliga 17.1		

TAULA 46: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE III, ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot mínim possible	Vot censat (percentatge del vot mínim possible)	CANDIDATURES.					
				Radicals	U.F.R.	Lliga	Dreta	P.S.O.E.	UMN
1910	16.211	51.055	65,7	12,9	19,2	21,2	12,4		
1914	10.774	53.870	43,6	11,1	1,9	30,6		P.S.O.E.	0,08
1916	10.057	50.285	44,9	8,5	7,3	29,1			
1918	8.469	42.345	60,8	14,8		46,0			
1919	9.631	48.155	52,1	9,8		30,8		UMN	P.S.O.E.
1920	9.559	47.795	31,7	1,7		21,8		UMN	8,2

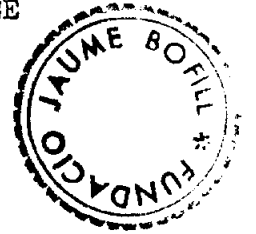
TAULA 47: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE IV, ELECCIONS MUNICIPALS, 1909-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens.	Vot màxim possible.	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible).	CANDIDATURES							
				Radicals	Esquerra Catalana	Del Soc	Lliga	Altres	Del Soc	Altres	
1909 may	15,190	15,190	63,3	18,2	17,0	8,4	19,5				
1909 dec		30,380	58,4	17,9	17,0		23,5				
1911	14,628	29,714	56,0	Radicals 13,0	UFNR 15,2	Del Soc 27,8					
1913	14,677	29,354	45,9	Radicals 10,4	UFNR 7,3	Del Soc 8,9	Lliga 16,0	Altres 2,8			
1915	14,857	14,857	39,4	Radicals 13,0		monarquics 14,8	Lliga 11,4	Altres 0,2			
1917	15,495	30,990	33,1	Radicals 9,8			Lliga 19,5	Altres 3,8			
1920	13,937	13,937	49,4	Radicals 10,0	PRC 5,2	UMN 11,2	Lliga 23,0				

TAULA 48: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE-IV, ELECCIONS PARLAMENTARIES, 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible)	CANDIDATURES					
				Radicals	UFAR	Lliga	Dreta	Radicals	P.S.O.E
1910	14.480	72.400	62.0	17.1	17.3	16.2	11.4		
1914	14.781	73.905	42.6	Coalició Republicana	Candidatura d'Independents	Lliga			P.S.O.E
				13.7	1.9	26.9			0.1
1916	15.016	75.080	38.8	Coalició Republicana	BRA	Lliga			
				10.0	6.0	22.8			
1918	12.493	62.465	56.6	Coalició Republicana		Lliga			
				16.6		40.0			
1919	14.067	70.335	54.3	Coalició Republicana		Lliga	UMN		P.S.O.E
				11.4		28.4	13.3		1.1
1920	13.937	69.685	33.0	Radicals		Lliga	UMN		
				2.3		21.0	9.7		

TAULA 49: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE V, ELECCIONS MUNICIPALS, 1909-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cons.	Vot màxim possible.	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible).	CANDIDATURES.						
				Radicals	Espanya Catalana	Del Sr.	Lliga	Libs.	UFNR	Dretes
1909 MAI	14700	29400	49.4	23.1	14.0	1.4	10.9			
1909 DEC			46.5	22.7	14.5		7.8			1.5
1911	13548	27096	46.3	Radicals	UFNR	Dretes				
1913	13404	26808	35.8	17.8	14.5	14.0				
1915	13637	27274	30.7	Radicals	UFNR	Dretes	Uliga Ind			Ref.
1917	13961	27922	33.2	14.5	6.1	2.6	9.2			1.7
1920	14909	29818	33.6	Gal·lies Republicana		managers				
				17.1		1.1				
				Radicals			Uliga			Albes
				17.5			11.2			1.3
				Radicals			Uiga			Albes
				12.1			13.3			2.4
				Radicals	PRC	UMN	Uga			
				12.1	1.8	1.2	11.9			
										6.4

Cons. ...

TAULA 50: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE V,
ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot maxim possible.	Vots emesos (proporció del vot maxim possible)	CANDIDATURES					
				Radicals	UFAR	Lliga	Dreta	Coalició Republicana	P.S.O.E
1910	14322	71610	47,3	21,5	15,8	6,6	3,4		
1914	13491	67455	33,2	16,6	Coalició Republicana i Radical	Lliga			P.S.O.E 0,1
1916	13723	68615	36,4	18,2	BRA	Lliga			
1918	12621	63105	43,0	23,0	Coalició Republicana	Lliga	20,0		
1919	14799	73995	34,4	15,8	Coalició Republicana	Lliga	12,3	UMN 5,6	P.S.O.E 0,7
1920	14909	74545	24,8	7,8	Radicals	Lliga	13,5	UMN 3,5	

TAULA 51: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE VI, ELECCIONS MUNICIPALS 1909-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens.	Vot màxim possible	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible).	CANDIDATURES.						
				Radicals	UFNR	Libs.	Dreta	Lliga	Altres.	
1909 MAY	22.540	45080	60,4	21,8	17,5		4,4	15,6	1,1	
1909 DEC			56,7	19,5	18,0	1,2		17,7	0,3	
1911	21.331	63993	54,1	Radicals 15,6	UFNR 15,6	Dreta 23,2	Others —			
1913	22.448	44896	44,3	Radicals 10,5	UFNR 9,7	Dreta 4,7	Unió General 1,5	Lliga 15,3	Ref. 2,6	
1915	23.155	46310	31,0	Coalició Republicana 17,6		Monarquics —		Lliga 13,4		
1917	24.469	48938	31,5	Radicals 11,8				Lliga 19,7		
1920	22.790	45.560	46,6	Radicals 10,6	PRC 0,8	UMN 4,0		Lliga 28,6	W. 2,5	

TAULA 52: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE VI,
ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS EN PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cons.	Vot mínim possible.	Vots emesos (percentatge del vot mínim possible).	CANDIDATURES					
				Radicals	UFAIR	Lliga	Podem	PSOE	
1910	21,307	106,535	56.6	16.6	19.1	13.9	7.0		
1914	22,769	113,845	39.8	Coalició Republicana	Coalició Republicana	Lliga			PSOE
				14.9	2.3	22.5			0.1
1916	23,444	117,220	38.7	Coalició Republicana	BRA	Lliga			
				11.5	7.7	19.5			
1918	20,849	104,245	53.5	Coalició Republicana		Lliga			
				19.4		34.1			
1919	22,913	114,565	51.2	Coalició Republicana		Lliga	UMN	PSOE	
				13.8		25.4	11.0	1.0	
1920	20,780	103,900	29.7	Radicals		Lliga	UMN		
				2.8		18.2	8.6		

TAULA 53, RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE VII,
ELECCIONES MUNICIPALS 1909-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens.	Vot màxim possible.	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible).	CANDIDATURES.					
				Radicals.	Esquerra Catalana.	Det. Soc.	Lliga	Lib.	Altres.
1909 MAY	24.110	74.970	53.7	26.6	15.5	0.6	11.0	Lib	
1909 DEC		49.986	46.5	24.7	18.3	-		3.5	
1911	23.722	71.166	41.4	Radicals	UFNR	Dretes		Altres	
				13.1	16.7	7.9		3.7	
1913	24.351	48.782	37.0	Radicals	UFNR	Dretes	Lliga	Lib. Ref.	
				11.7	4.9	3.7	6.7	6.9	3.1
1915	25.516	76.788	34.7	Centristes Republiquans		monarquics	Lliga	Altres	
				18.3		6.5	4.9	5.0	
1917	26.979	80.937	22.9	Radicals			Lliga	Altres.	
				11.6			5.2	6.1	
1920	28.873	86.619	30.2	Radicals	PRC		Lliga	W.	
				10.6	2.9		15.0	1.7	

TAULA 54: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE VII,
ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens.	Vot màxim possible.	Votants (percentatge del vot màxim poss.)	CANDIDATURES.					
				Radicals	UFMR	Lliga	Dreta	Coalició Republicana	Coalició Republicana
1910	23,350	116,750	51.5	26.4	15.4	6.0	3.7		
1914	24,958	124,790	29.9	16.6	Coalició Republicana 2.4	Lliga 10.8			8.0E 0.1
1916	24,135	130,675	31.5	13.9	BRA 7.1	Lliga 10.5			
1918	27,943	139,715	34.7	18.2	Coalició Republicana	Lliga 16.5			
1919	29,896	149,480	36.3	15.7	Coalició Republicana	Lliga 15.5	UMR 4.3		8.5OE 0.8.
1920	28,873	144,365	20.8	4.4	Radicals	Lliga 13.7	UMN 2.7		

TAULA 55: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE VIII,
ELECCIONS MUNICIPALS 1909-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot mínim possible	Vots emesos (percentatge del vot mínim possible)	CANDIDATURES							
				Radicals	Esquerra Catalana	Derecha Social	Lliga	Unió General	Unió Lliberal	Ref.	
1909 MAR	-	42630	61.4	22.8	19.7	2.5	16.4				
1909 DEC	14210	28420	68.9	20.8	20.9		16.0				
1911	13923	27846	53.2	Radicals 14.9	UFNR 17.8	Other 20.5					
1913	14120	28240	45.3	Radicals 12.2	UFNR 10.0	Dreta 6.8	Lliga 11.9	Unió General —	Unió Lliberal —	Ref. 0.3	4.1
1915	14656	29312	36.7	Radicals 14.8	other 0.3	marginale 4.5	Lliga 16.8				
1917	15067	30134	39.4	Radicals 13.3	other 6.6		Lliga 19.4				
1920	16213	32426	35.0	Radicals 5.9		UMN 2.4	Lliga 26.1				0.6

TAULA 56: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DICTRICTE VIII, ELECCIONS PARLAMENTARIES. 1910-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens.	Vot Maxim possible	Vots emesos (percentatge del vot maxm possible)	CANDIDATURES.					
				Radicals	UFMR	Lliga	Dreta	Coalició Republicana	P.S.O.E
1910	13,751	68,755	57.6	19.5	20.5	11.0	6.6		
1914	14,293	71,465	37.9	Coalició Republicana	Coalició Republicana	Lliga	PSOE		P.S.O.E
1916	14,929	74,645	38.7	Coalició Republicana	BRA	Lliga			
1918	15,184	75,920	47.8	Coalició Republicana		Lliga			
1919	16,464	82,320	48.1	Coalició Republicana		Lliga	UMN		P.S.O.E
1920	16,213	81,065	23.5	Radicals		Lliga	UMN		

TAULA 57: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE IX,
ELECCIONS MUNICIPALS 1909-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

Data de l'elecció	Cens	Vot màxim possible	Vots emesos (percentatge del vot màxim possible)	CANDIDATURES.								
				Radicals	Esquerra Cubana							
1909 MAY	9310	9310	61.6	22.9	20.1					Liiga	18.6	
1909 DEC	9310	9310	59.6	22.9	19.7					Liiga	17.0	
1911	9200	18400	52.5	Radicals	UFNR		Dreta					
1913	9461	9461	54.0	Radicals	UFNR		Dreta			Liiga	19.0	Ref
1915	9710	9710	46.2	Coalició Rep.			marginis			Liiga	11.4	
1917	10,067	10,067	42.1	Radicals						altres	19.5	
1920	9,946	9,946	49.5	Radicals						altres	23.4	

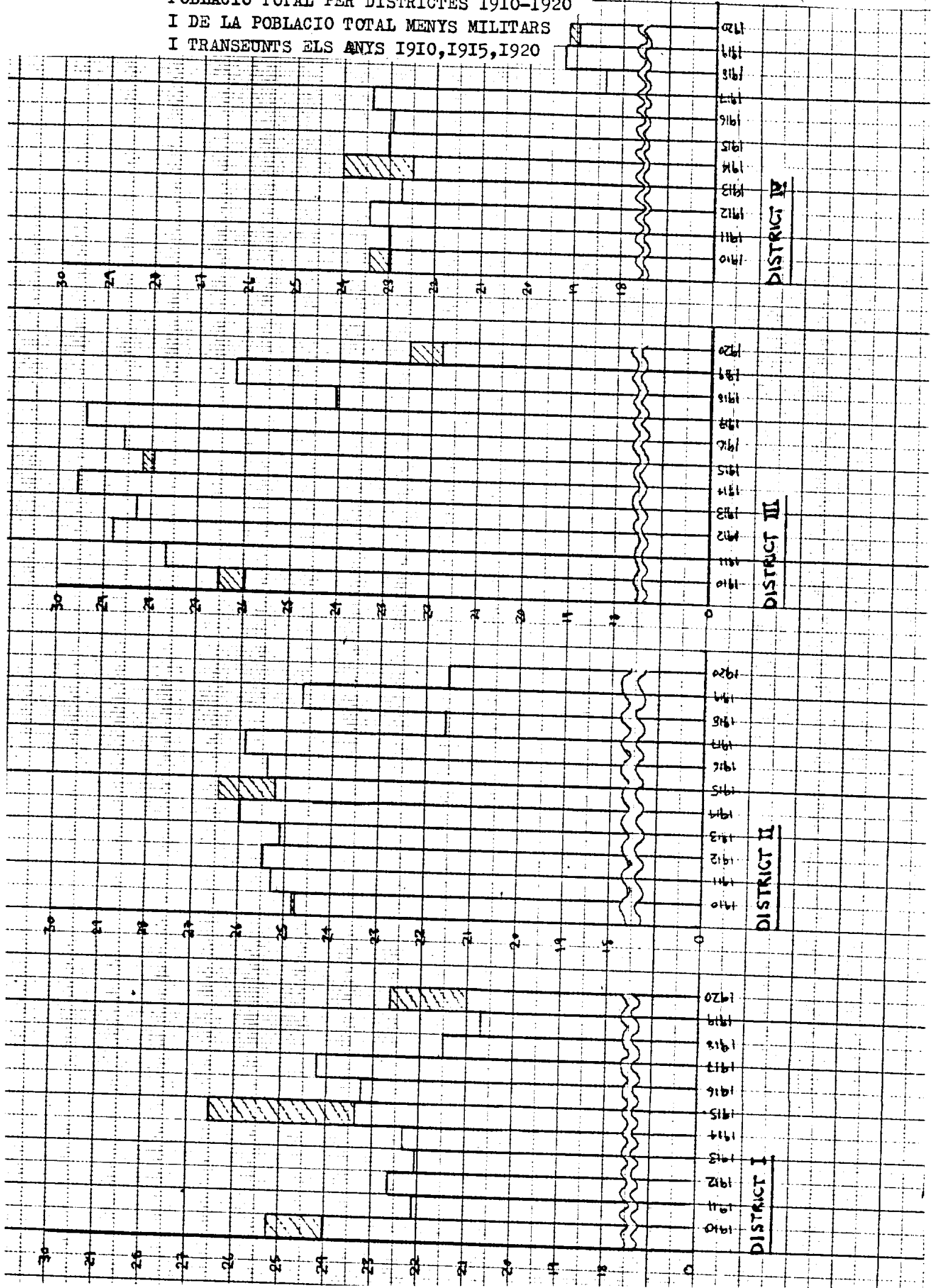
TAULA 58: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE IX,
ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE
DEL VOT MAXIM POSSIBLE

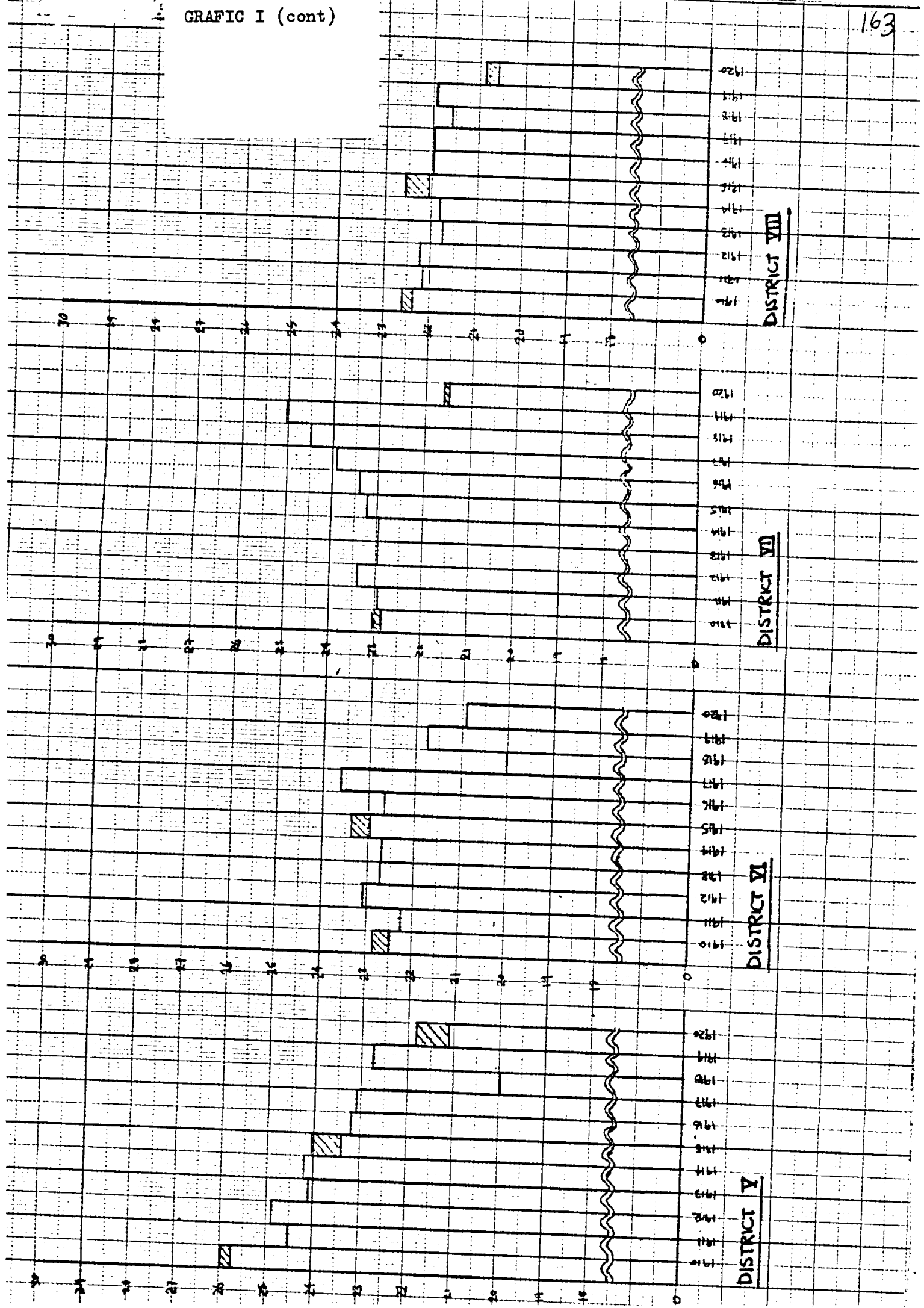
Data de l'elecció	Cons	Vot mínim possible.	Vots oberts (percentatge del vot mínim possible).	CANDIDATURES.					
				Radicals	U.F.M.R.	Lliga	Dreta	P.S.O.E.	O.I.
1910	9,075	45,375	55.7	22.0	17.3	10.8	5.6		
1914	9,626	48,130	33.7	Coalició Republicana	Contribució Republicana	Lliga		P.S.O.E.	0.1
1916	9,865	44,325	34.2	Coalició Republicana	B.R.A.	Lliga			
1918	8,862	44,310	48.9	Coalició Republicana		Lliga			
1919	10,131	50,655	38.2	Coalició Republicana		Lliga	U.M.N.	P.S.O.E.	0.9.
1920	9,946	49,730	24.6	Radicals		Lliga	U.M.N.		

TAULA 60: RESULTATS TOTALS PER CANDIDATURES, DISTRICTE X
 ELECCIONS PARLAMENTARIES 1910-1920, EXPRESSATS COM PERCENTATGE
 DEL VOT MAXIM POSSIBLE

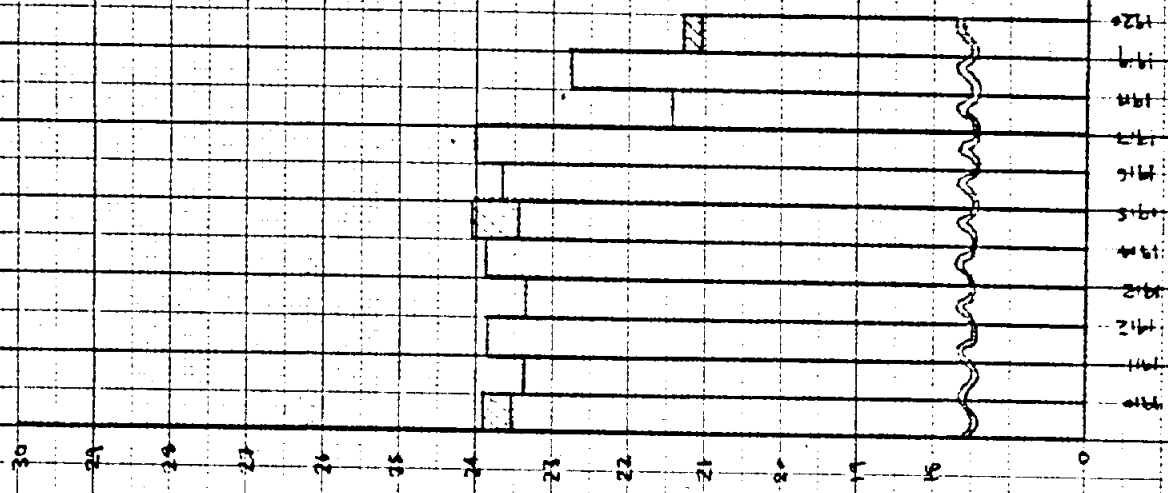
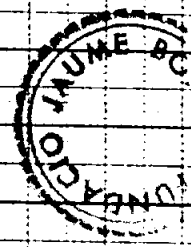
Data de l'elecció	Cens.	Vot mínim possible.	Vots emesos (percentatge dels vots possibles)	CANDIDATURES.						
				Radicals	VFN	Lliga	Dreta	Partida de Retirada	Lliga	PSOE
1910	8453	42,265	54,1	31.0	14.0	6.8	2.3			
1914	8,907	44,535	34,1	21.3	2.6	10.1				0,1
1916	9,254	46,270	32,7	17.6	6.7	8.4				
1918	10,121	50,605	37,9	22.9		15.0				
1919	10,743	53,715	38,9	21.2		14.4			UMN	PSOE
1920	10,507	52,535	15,2	3.8		9.5			UMN	1,9

GRAFIC I: ELS ELECTORS EXPRESSATS COM PERCENTATGE DE LA POBLACIO TOTAL PER DISTRICTES I910-1920 I DE LA POBLACIO TOTAL MENYS MILITARS I TRANSEUNTS ELS ANYS 1910, 1915, 1920

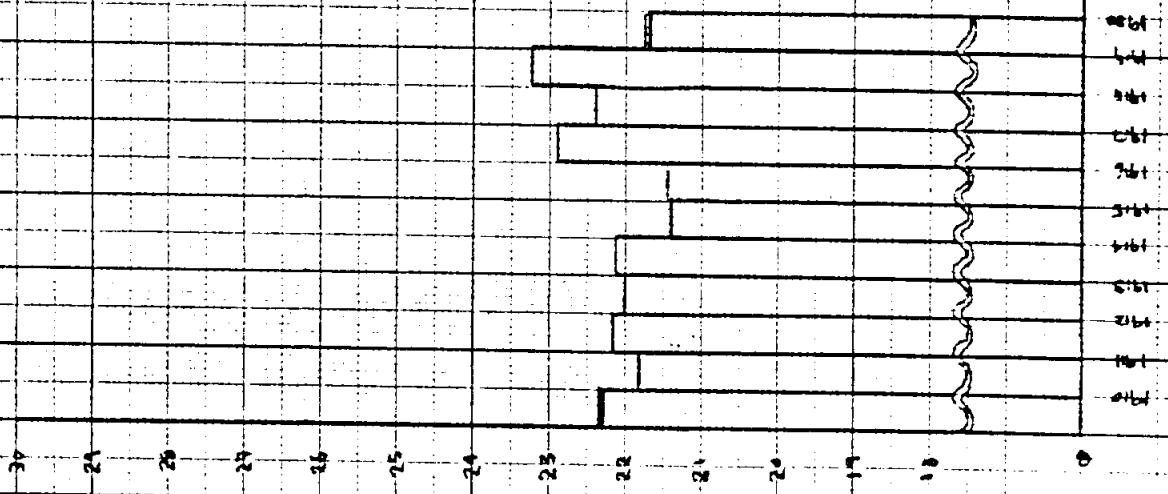

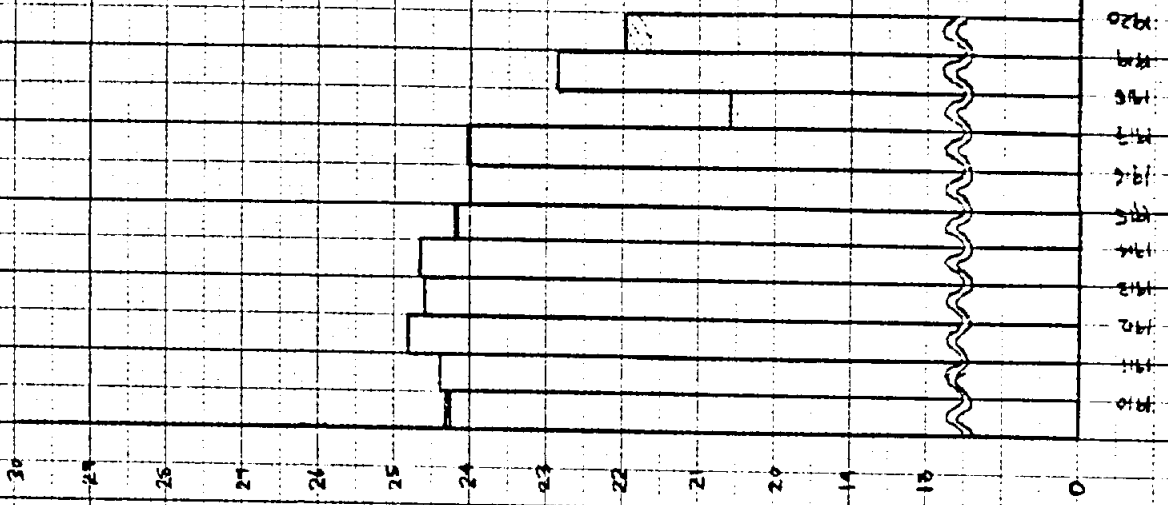
GRAFIC I (cont) Dades de les taules 3 i 4. Les zones ratllades mostren la diferència entre la dada de la taula 3 i la de la taula 4.

BARCELONA

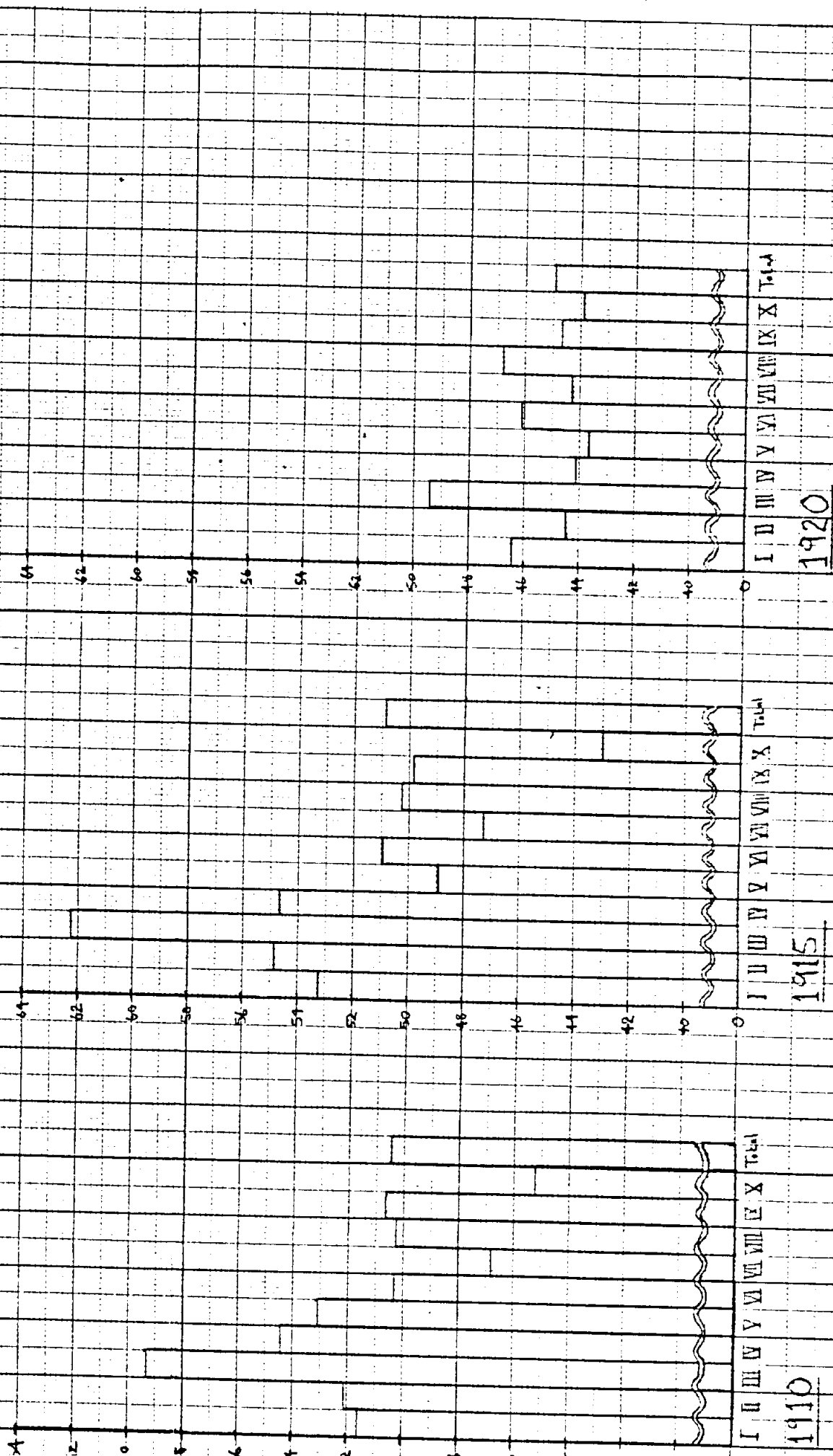

DISTRICT IX

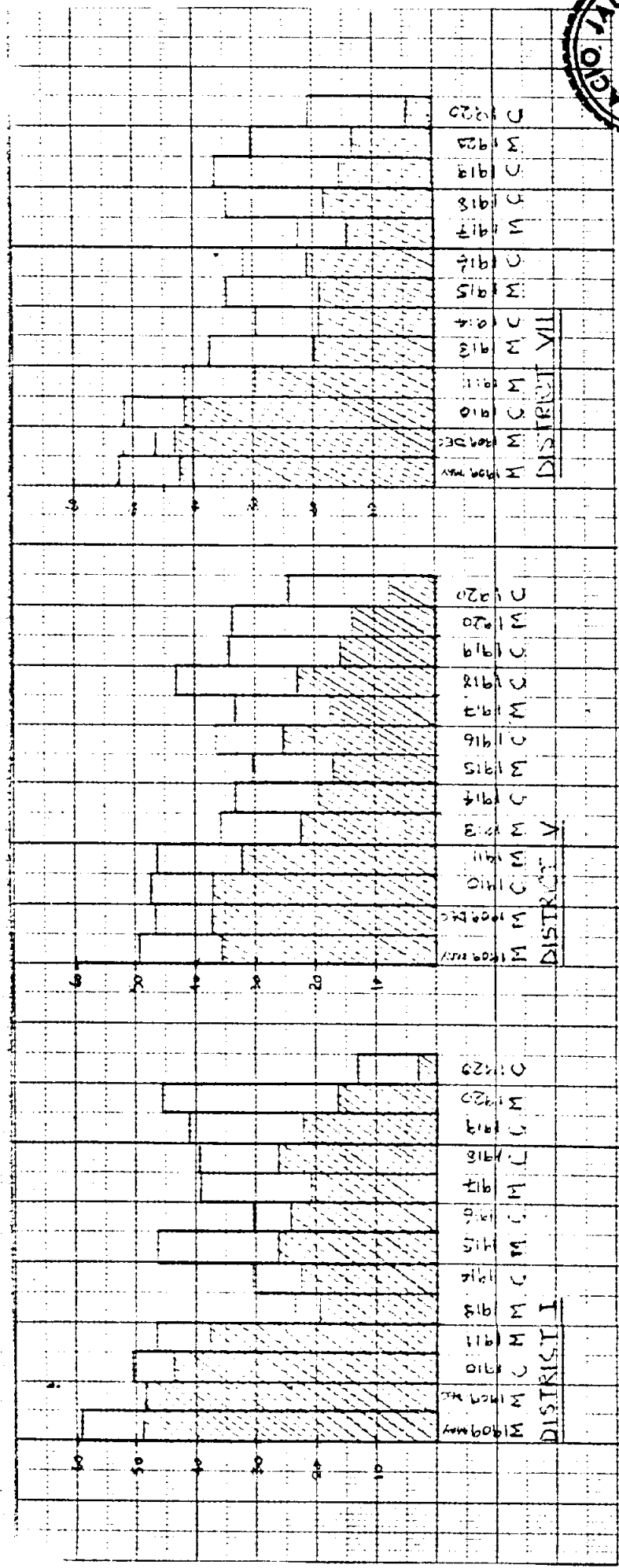
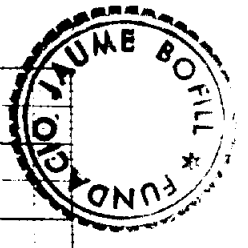

DISTRICT IX

GRAFIC 2: ELS ELECTORS EXPRESATS COM PERCENTATGE DE LA POBLACIO MASCULINA PER DISTRICTES, 1910, 1915, 1920. (Dades de la taula 5)

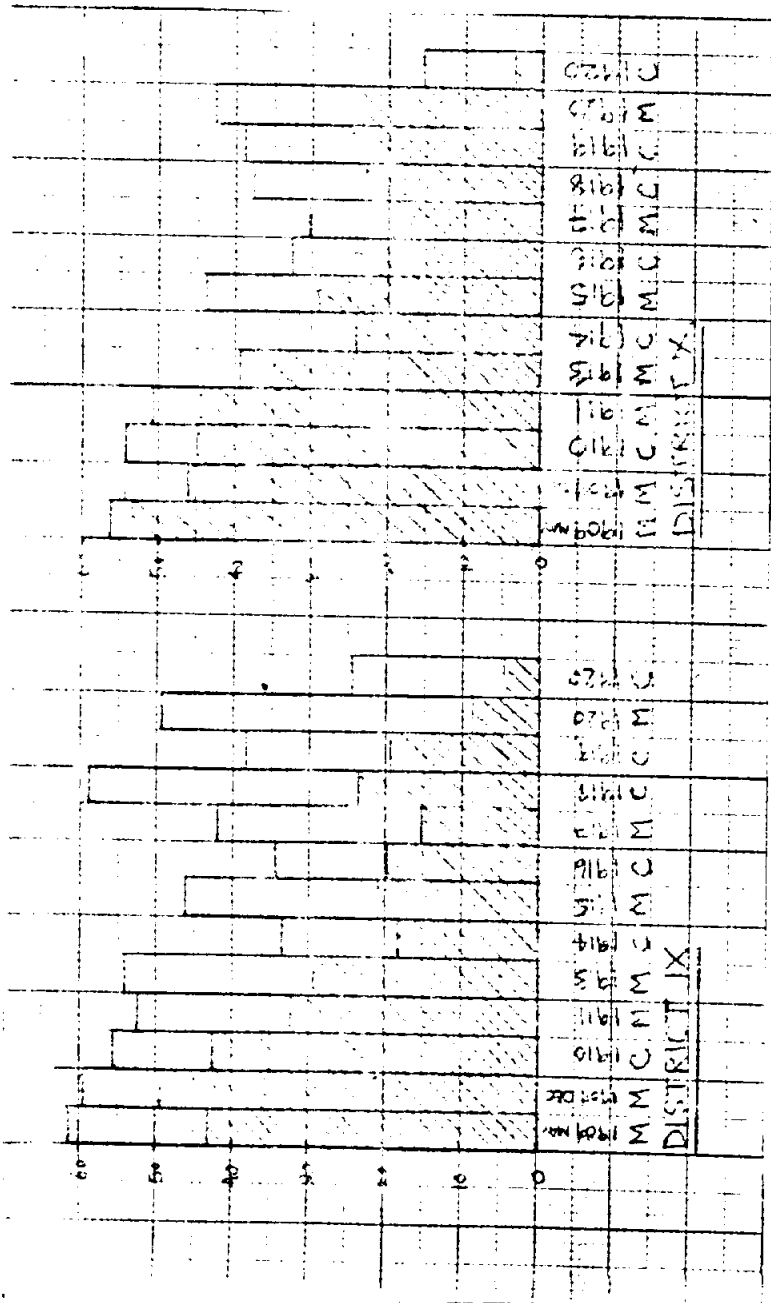

GRAFIC 3: PARTICIPACIÓ ELECTORAL I EL VOT REPUBLICA ALS DISTRICTES I , V , VII , IX i X, 1909-1920. (I)

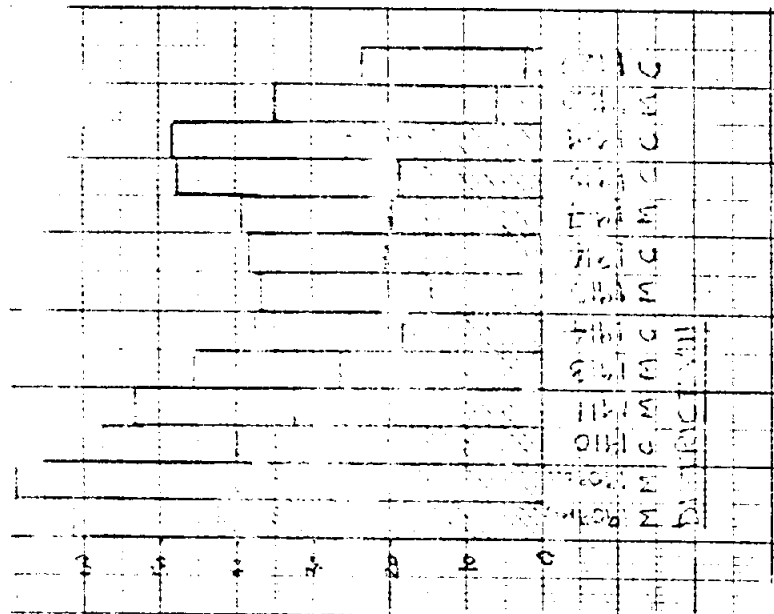

GRAFIC 3 (cont)

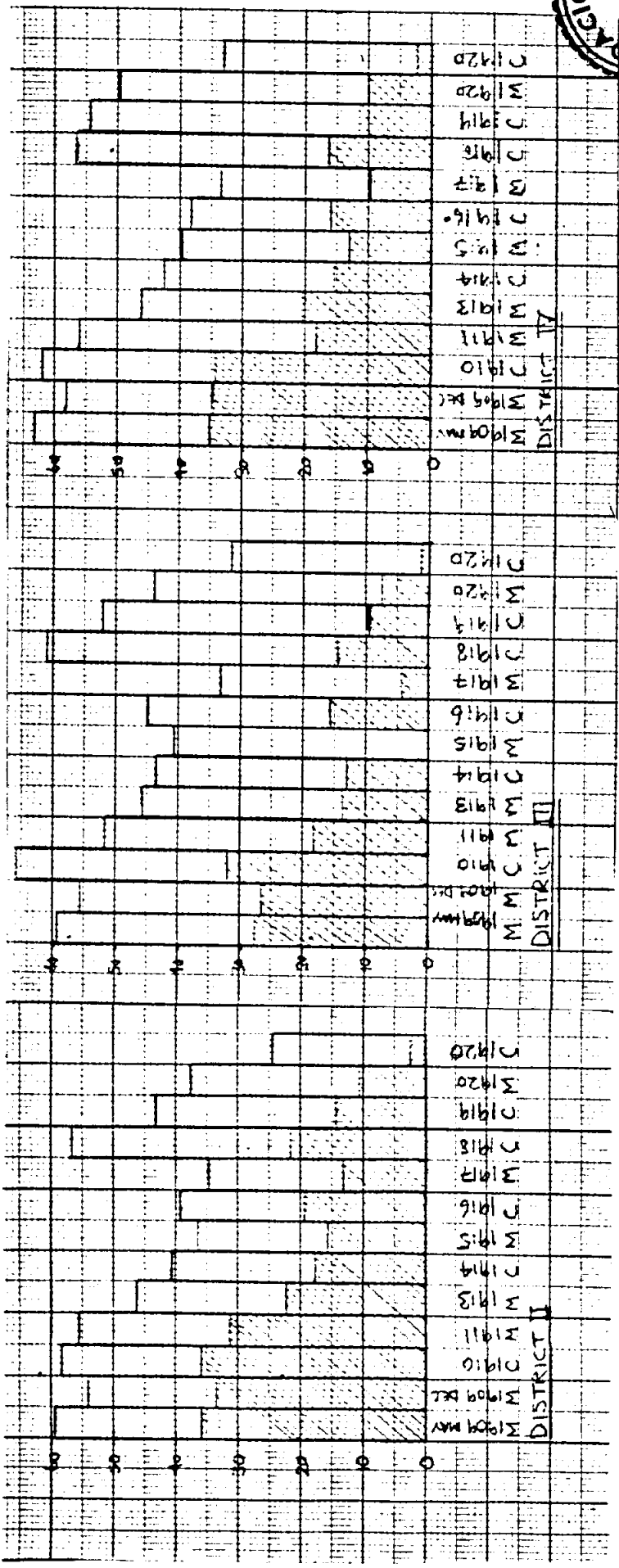
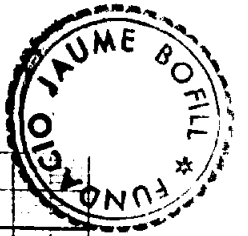
(I) A l'igual que els grafics 4 i 5, el vot republicà aquí es representada per la zona ratllada.

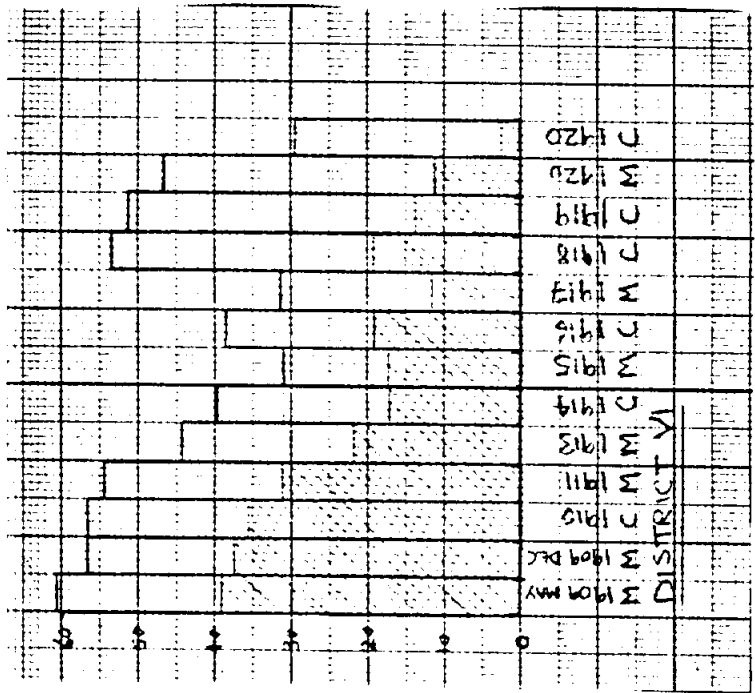
GRAFIC 4: PARTICIPACIÓ ELECTORAL I EL VOT REPUBLICA AL
 DISTRICTE VIII, 1909-1920.

GRAFIC 5: PARTICIPACIÓ I EL VOT REPUBLICA ALS DISTRICTES II , III , IV i VI, 1909 - 1920.

GRAFIC 5: (cont)

BIBLIOGRAFIA SELECTE

ALBERTI, S. El republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923). Ba. 1972.

AMETLLA, C. Memòries polítiques, 1890-1917, Ba. 1963.

ANUARI de Catalunya, Ba. s.d.

BALCELLS, A. Catalunya contemporània II (1900-1936). Ma. 1974.

BENET, J. Maragall i la setmana tràgica, Ba. 1965.

CAMPS Y ARBOIX, J. Historia de la Solidaritat Catalana, Ba. 1970.

COROMINES, P. Diaris i records de Pere Coromines, 3 vol. Ba., 1974.

CBSTA, J. Oligarquía y caciquismo, Ma, 1903.

CUADRADO, M.M. Elecciones y partidos políticos en España, (1868-1931), Ma. 1969.

FERNANDEZ ALMAGRO, M. Historia del reinado de Don Alfonso XIII, Ba. 1933.

FERRER, J. Layret. Ba. 1971.

FERRER, J. Simó Piera, perfil d'un sindicalista, Ba. 1973.

FITE, E. Política Republicana. La obra de un partido. Ba. 1924.

FOIX , P. Serra i Moret, Mèxic, 1957.

FOIX , P. Apòstols i Mercaders, Mèxic, 1957.

GARCIA VENERO, M. Història del nacionalismo catalán. Ma. 1967.

GARCIA VENERO, M. Vida de Cambó. Ba. 1952.

HURTADO, A. Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps. Ba. 1969.

LACOMBA, J.A. La crisis española de 1917. Ma. 1970.

LLIGA CATALANA. Història d'una política. Actuacions i documents de la Lliga Regionalista, 1901-1933. Ba. 1933.

MADRID, F. Las últimas veinticuatro horas de Francisco Layret. Buenos Aires, 1942.

MARTINEZ CUADRADO, M. La burguesia conservador (1874-1931). Ma. 1973.

MOLAS, I. Lliga Catalana. Un estudi d'estasiologia. Ba. 1972.

MOLAS, I. Salvador Seguí, escrits. Ba. 1975.

PABON, J. Cambó. III vols. Ba. 1952-1969.

POBLET, J.M. El moviment autonomista a Catalunya dels anys 1918-1919. Ba. 1970.

ROCA, F. Política econòmica i territori a Catalunya 1901 -1939. Ba. 1980.

ROMANONES, Conde de. Notas de una vida. Ma. 1934.

ROMERO MAURA, J. La Rosa de fuego. Ba. 1974.

SOLE-TURA, J. Catalanisme i revolució burgesa. La síntesi de Prat de la Riba. Ba. 1967.

ULLMAN, J.C. The tragic week. A study of anti-clericalism in Spain, 1875 -1912. Harvard, 1960.

VALBOUR, J. L'ouvrier espagnol. Observacions veques. Lille, 1919.